

”OLEN VÄKIVALTAINEN ÄITI, ENTÄ SINÄ?”

Keskustelupalstoille kirjoittaneiden äitien ajatuksia lapsiinsa kohdistamastaan
väkivallasta

Aino Hilliaho
Pro-gradu tutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Aino Hilliaho
Sosiaalityö
Pro gradu-tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Ohjaaja: Marjo Kuronen
Kevät 2010
91 sivua + liite

”OLEN VÄKIVALTAINEN ÄITI, ENTÄ SINÄ?”

Keskustelupalstoilla kirjoittaneiden äitien ajatuksia lapsiinsa kohdistamastaan väkivallasta

Tutkielmassa tarkastellaan äitien lapsiin kohdistamaa väkivaltaa ilmiönä ja osana sosiaalista todellisuutta, jossa tämän päivän äidit elävät. Tutkielmassa selvitetään, mitä äidit itse ajattelevat lapsiinsa kohdistamastaan väkivallasta ja miten he oikeuttavat väkivaltakäyttäytymistään tai tekevät sitä ymmärrettäväksi. Tutkimusaineiston muodostaa 47 internetin keskustelupalstoille kirjoitettua kirjoitusta, joissa äidit itse kertovat fyysisesti satuttaneensa lapsiaan. Aineisto on analysoitu narratiivista analyysia käyttäen.

Tutkimusaineiston kirjoittajat on jaettu kirjoitustensa perusteella kolmeen ryhmään: väkivaltaan horjahtaneisiin, väkivaltakierteeseen joutuneisiin ja kurittajiin. Väkivaltaan horjahtaneet ja väkivaltakierteeseen joutuneet pitävät käyttäytymistään ei-toivottuna, kurittajat oikeutettuna. Väkivaltaan horjahtaneet äidit kertovat satunnaisista ja lievästä väkivaltateoista ja tekevät väkivallankäyttöönsä ymmärrettäväksi kertomalla erityisesti pikkulapsivaiheen haastavuudesta, väsymyksestä ja äitien kannettavaksi jääneestä suuresta hoivavastuusta. Väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien väkivalta on jatkuvampaa, ja kirjoituksissa kerrotaan myös vakavammista teoista, vakavammasta henkisestä väkivallasta, sekä vauvaikäisiin kohdistuvasta väkivallasta. Äidit selittävät väkivaltaisuuttaan väsymyksen lisäksi myös mielenterveysongelmillaan, lapsuuden väkivaltataustallaan, lastensa erityisellä hankaluudella sekä vaikeuksilla avun hakemisessa ja saamisessa. Kurittajat esittävät väkivaltaisuutensa välttämättömänä ja loogisena kasvatustoimena silloin, kun muut keinot lapsen ei-toivotun käyttäytymisen muuttamiseksi eivät ole riittävän tehokkaita.

Aineistossa äitien väkivallan uhrina ovat joitain poikkeuksia lukuun ottamatta pikkulapset, erityisesti 2-3 -vuotiaat. Keinottomuus selvitä lasten kanssa ilman väkivallan käyttöä on yhteistä kaikille aineiston äideille. Vaikka äitien väkivalta on aineistossa pääasiassa lievää, osa kirjoituksista synnyttää vakavan huolen lapsen hyvinvoinnista. Äidille väkivallan käyttö aiheuttaa voimakkaita syyllisyyden ja häpeän tunteita ja vaikeuttaa hänen mahdollisuuksiaan nähdä itsensä ”hyvänä äitinä”, arvokkaana ihmisenä ja apuun oikeutettuna. Monet väkivaltaisuutensa ei-toivotuksi kokevat äidit kaipaavat apua ongelmaansa, mutta auttamisjärjestelmässämme on vakavia puutteita vastata niihin kuulluksi tulemisen ja konkreettisen avun saamisen tarpeisiin, joista väkivaltaiset äidit itse kertovat.

Avainsanat: lapsiin kohdistuva väkivalta, kuritus, äitiys, väsymys, auttaminen, perheväkivalta

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAPSIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA	9
2.1 Mitä on väkivalta ja perheväkivalta?	9
2.2 Lapsiin kohdistuva väkivalta tekoina ja seurauksina	10
2.3 Kuritusta vai väkivaltaa?	12
2.4 Arvioita lapsiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä	15
2.5 Lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijöitä	16
3 ÄITIEN LAPSIIN KOHDISTAMA VÄKIVALTA	19
3.1 Väkivalta – vain miesten maailma?	19
3.2 Vanhemman valtaa vai väkivaltaa?	21
3.3 Äitiyden kiiltokuva	23
3.4 Äitiys, ambivalenssi ja viha	24
3.5 Äitien väkivalta meillä ja tänään	27
3.6 Tutkimuksen tarkoitus	30
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
4.1 Äitien keskustelupalstakirjoitukset aineistona	31
4.2 Kertomuksellisuudesta ja todellisuudesta	34
4.3 Narratiivinen analyysi aineiston avaimena	36
4.4 Tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä	40
5. KOLMENLAISIA KIRJOITUKSIA ÄITIYDESTÄ JA VÄKIVALLASTA	43
5.1 Väkivaltaan horjahtaneet	44
5.1.1 Satunnaista ja tilapäistä	44
5.1.2 Äidin väsyttävä vastuu ja avustavat isät	45
5.1.3 ”Ne on ihania lapsia, mutta kai hukassa, kuten mäkin”	47
5.1.4 Syyllisyyttä ja toivoa	47
5.2 Väkivaltakierteeseen joutuneet	49
5.2.1 Toistuvaa ja jatkuvaa	49
5.2.2. Uupuneet äidit – hankalat lapset	53

5.2.3. ”Omat vanhempani antoivat selkään harva se päivä”	56
5.2.4 Avun saamisen haasteita	61
5.3 Kurittajat	67
5.3.1 Oikeutettua väkivaltaa	68
5.3.2 ”Jos sain lapsena itse selkään, tiesin tasan tarkkaan, mistä sen sain”	69
5.3.3 ”Vain tukistus saa hänet uskomaan”	70
5.4 Ymmärrettävä(mmä)ksi tekemistä vai oikeuttamista?	71
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	74
6.1 Kolmenlaista väkivaltaa - yhteenveto tuloksista	74
6.2 Rakkauden vai vihan voimalla?	76
6.3 Mitättömiä tekoja vai vakavasti otettava ongelma?	76
6.4 Hankalia lapsia vai väsyneitä äitejä?	78
6.5 Kuritus ja hallinnan harha	79
6.6 Voiko apua oikeasti saada?	80
KIRJALLISUUS:	84
LIITE 1	6

1 JOHDANTO

Äitien lapsiaan kohtaan käyttämästä väkivallasta ei juuri puhuta - se on vaikea ja syyllisyyttä herättävä aihe. Törrösen (2009a, 24) mukaan naisten vastuulla on niin paljon avuttomuutta, että pelkkä ajatus siitä, että naiset olisivat väkivaltaisista, on sietämätön. Vaikka niin mielellämme haluaisimme uskoa kaikkien äitien olevan lempeitä ja huolehtivaisia, se ei valitettavasti ole totta. Äitien lapsilleen tekemä väkivalta on väkivallan muoto, joka on usein sivuutettu siihen paneutumatta, sen ääreen pysähtymättä, sitä tutkimatta, siitä keskustelematta. Lasten fyysisen pahoinpitelyn ja kurituksen kieltävä laki on ollut voimassa vuodesta 1984 lähtien, joten voisi kuvitella, ettei sitä yhteiskunnassamme juuri ole, tai että se on vain marginaalinen ilmiö. Tutkimustulokset (Lastensuojelun keskusliitto 2006; Ellonen ym. 2008) kertovat kuitenkin yhä lasten saamista tukkapölyistä ja läimäytyksistä, ja sairaaloihin tuodaan pahoinpideltyjä lapsia (Lantto-Tolvanen 2010, 10). Osa väkivallan tekijöistä on äitejä. Naisten väkivalta on usein ohitettu sen vuoksi, että sitä on pidetty niin lievänä, ettei sillä ole merkitystä (Lagerspetz 1998). Lapset, ja varsinkin pienet lapset, ovat kuitenkin erityisen hauraita väkivallan edessä sekä fyysisen kokonsa vuoksi, että siksi, ettei heillä ei ole aikuisten valmiuksia uhkaavien tilanteiden käsittelyyn. Lasten mahdollisuudet avun hakemiseen ovat hyvin rajalliset. Kun pahoinpidellystä lapsesta kasvaa aikuinen, on mahdollista, että hän jatkaa väkivallan kierrettä ja siirtää saamansa käyttäytymismallin omille lapsilleen.

Koska äitien väkivalta lapsiaan kohtaan on tabu, sen käsitteleminen ja siitä keskusteleminen on vaikeaa. Keskustelu voi herättää vihaa ja torjuntaa, kipeitä lapsuusmuistoja tai syyllisyyden tunteita. Kun olen maininnut tekeväni pro gradu - tutkimusta äitien lapsiin kohdistamasta väkivallasta, olen huomannut varsinkin äitejä hämmentävän sen, etteivät he oikein tiedä puhunko ”meistä” vai ”muista” eli ”tavallisten äitien” hermostuksissaan antamistaan tukkapölyistä vai niistä jotka ”oikeasti pahoinpitelee” lapsiaan.

Eija Keräsen mukaan äitien väkivaltaa selitellään ja puolustellaan ja ymmärretään enemmän kuin isien (2009, 45). Liiallisessa selittelyssä piilee aina se vaara, että tekijän vastuu hukkuu. Tutkimukseni käsittelee enimmäkseen sitä miten äidit itse etsivät syytä ja ymmärrystä omalle käyttäytymiselleen, mutta tavoitteeni ei ole asioita esiin tuomalla äitien väkivaltaa oikeuttaa. Ajattelen, että äitien väkivaltaa voi yrittää ymmärtää ilmiönä, tekoja

hyväksymättä. Vaikka ajattelen, että äidit ovat itse vastuussa teoistaan, en kuitenkaan usko, että äitien väkivallassa on kyse vain yksilön tahdosta tehdä tai olla tekemättä jotain. Featherstone mainitsee (1996, 181-182) ettei äitien väkivaltaa tule nähdä vain yksilöpatologisena ilmiönä, koska todellisuudessa sillä on aina myös sosiaalinen ympäristönsä, joka kaikessa monimuotoisuudessaan vaikuttaa siihen, missä ja miten väkivaltaa esiintyy, miten siitä puhutaan ja miten siihen puututaan.

Haluan nähdä äidit oman elämänsä asiantuntijoina ja heidän kokemuksensa ja käsityksensä arvokkaana tietona tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Väkivalta ei ole sukupuolineutraali ilmiö, ja sukupuolen ymmärtäminen tarkoittaa mielestäni sitä, että äitien väkivaltaa tulee lähestyä naisten omasta maailmasta, heidän toimintayhteyksistään, kokemuksistaan ja ajattelutavoistaan käsin (kts. Pohjola 1993, 79). Ilmiön ymmärtämisen kannalta on mielestäni hyvin oleellista saada tietoa siitä, minkä asioiden äidit itse katsovat olevan yhteydessä omaan väkivaltaisuutensa ja mihin vedoten heidän on ajassamme ja kulttuurissamme mahdollista käyttäytymistään oikeuttaa.

Tutkimusaineistoni muodostavat väkivaltakäyttäytymisestään internetin keskustelupalstoille kirjoittaneet 47 äitiä. He ovat ottaneet rohkeita askelia tunnustaessaan kirjoituksissaan, sekä itselleen että muille, käyttäytyneensä tavalla, joka on kulttuurissamme vahvasti kiellettyä ja tuomittua. Äidit ovat jakaneet kokemuksiaan, pyytäneet apua ja saaneet vertaistukea, vaikka monista kirjoituksista näkyy, ettei aiheesta kirjoittaminen edes nimettömänä ole ollut helppoa. Mitä pidempään olen äitien kirjoituksia lukenut, analysoinut ja pohtinut, sitä vakuuttuneemmaksi olen tullut siitä, että aineistoni äideillä on paljon sellaista sanottavaa, jonka olisi syytä tulla yhteiskunnallisen keskustelun piiriin.

Toivon, että tämä tutkimus voisi olla mahdollisuus, jonka kautta myös sinä lukijani - olitpa sitten äiti, isä, ammattilainen, tai kuka vain - rohkenisit pysähtyä hetkeksi sen koskettavan todellisuuden ääreen, joka äitien kirjoituksista välittyy. Lapsiin kohdistuva väkivalta tuntuu pahalta, ja sen pitääkin tuntua. Väkivaltaisten äitien kokemusten jakaminen on vaativaa, koska meidän on samalla uskallettava kohdata myös sen pahuus ja tuhoavuus, jota meissä itsessämme on (Linqvist 2006, 181; Törrönen 2009c, 150-151). Kun väkivaltainen käyttäytyminen laajasti käsitettynä kattaa kaiken sen pahan, jota jollain tavoin osoitamme toisia ihmisiä kohtaan, tutkimusraporttini otsikoksi erään äidin kirjoituksesta lainaamani kysymys - ”Olen väkivaltainen (äiti), entä sinä?” - haastaa meidät kaikki.

Koska tutkimusraporttini käsittelee aihetta, joka pureutuu syvälle äitiyden kipukohtiin ja on muutoinkin arka ja ristiriitaisia tunteita herättävä, arvelen lukijan jo miettivän, mistä näkökulmasta ja millä motiivilla tutkimusta teen. Koska omat kokemukseni ja käsitykseni väistämättä vaikuttavat tutkimusprosessiini, näen tarpeelliseksi selvittää niitä jo näin tutkimukseni alussa. Olen itse kasvanut rakastavassa kodissa, jossa kuritusta käytettiin kasvatukseen, aikana jolloin kuritus vielä oli sallittua ja laajasti hyväksyttyä. Itselläni on kahdeksan rakasta lasta, jotka ovat antaneet paljon ja vaatineet paljon. Jo nuoruusiässäni päätin (itse asiassa koulussa järjestetyn väkivaltaväestökasvatuksen jälkeen!), että en itse käytä lapsiani kohtaan koskaan mitään fyysistä väkivaltaa, en edes lievää kuritusta. Käytän vain rakentavia kasvatustapojen ja kohtelen lapsiani hellästi ja rakkaudella. Kun nuorena äitinä elin arkea pienten lasten keskellä, löysin kuitenkin itseni joskus tarttumasta lasta tukasta tai riepottelemasta toiseen huoneeseen turhan kovakouraisesti. Olin itseäni hyvin pettynyt. Vaikka pääsin tapahtumista yli ja jaksoin edelleen uskoa äitiyteeni, pysähdyin noina vuosina toisinaan miettimään, voisiko elämässäni tapahtua jotain sellaista, jonka johdosta minusta tulisikin vähitellen ”oikeasti” väkivaltainen äiti. Koska halusin ajatella itseni ”hyväksi äidiksi”, joka hakee mieluummin apua kuin alkaa ”oikeasti” pahoinpidellä lapsiaan, aloin miettiä mistä tarvittaessa hakisin apua. En keksinyt yhtään mahdollista paikkaa.

Kiinnostukseni äitien väkivaltaisuutta kohtaan nousee ennen kaikkea siitä havainnosta, että äitien väkivaltakäyttäytymisestä harvoin puhutaan, ja siitä on todella vaikea puhua missään. Neuvolassa kysytään kyllä erillisellä lomakkeella parisuhdeväkivallasta, (olettaen miesten olevan mahdollisesti väkivaltaisia), mutta ei kysytä, onko äidillä vaikeuksia oman vihansa hallinnassa. Äitien kesken voidaan keskustella väsymyksestä, lasten kanssa taistelusta ja siitä, että ”hermot menevät ihan totaalisesti”, mutta ei silti puhuta siitä, mitä tekojen tasolla oikeasti tapahtuu. Miten siis oikeasti toimii äiti, joka on ”ihan poikki”? Mitä hän tuntee ja ajattelee sen jälkeen, kun ”pinna on palanut” tai hän on ollut ”raivona” lapsilleen? Aineistoni äitien kirjoitukset avaavat yhden ikkunan tähän maailmaan.

Aloitan varsinaisen tutkimusraporttini määrittelemällä väkivallan ja perheväkivallan käsitteinä, esittelemällä lapsiin kohdistuvasta väkivallasta saatavilla olevaa tutkimustietoa ja pohtimalla kurituksen käyttöä osana ilmiötä. Kolmannessa luvussa valotan ensin sitä, miten naisten väkivalta helposti hukkuu väkivallan miehisessä maailmassa. Sen jälkeen keskityn pohtimaan äitiydelle asetettuja odotuksia sekä esittelemään äitien väkivaltaa

käsittelevää kotimaista tutkimusta. Neljännessä luvussa selvitän tutkimusmenetelmävalintoja, aineiston keruuta ja analyysiä, sekä tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Varsinaiset tutkimustulokset esitän luvussa viisi ja luvun kuusi olen varannut niiden pohdinnalle.

2 LAPSIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA

2.1 Mitä on väkivalta ja perheväkivalta?

Maailman terveysjärjestön WHO:n raportissa määritellään väkivalta sellaiseksi tarkoitukselliseksi fyysisen voiman tai vallan käytöksi tai sillä uhkaamiseksi, jonka seurauksena on todennäköisesti vamma, kuolema, psyykinen haitta, epäedullinen kehitys tai riisto. Väkivalta voi aiheuttaa fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia, jotka eivät välttämättä johda vamman tuottamiseen. Seuraukset voivat olla myös piileviä ja kestää vuosia varsinaisesta väkivallanteosta. Voimankäytön tarkoituksellisuudesta huolimatta vahingoittamisen ei tarvitse olla tarkoituksellista. Esimerkiksi vanhemman ravistellessa lasta tarkoituksena voi olla lapsen hiljentäminen, mutta seurauksena siitä huolimatta vakava vamma. (Krug ym. 2005, 21-22.) Tutkimuksessani tarkastelen äitien lapsiin kohdistamaa väkivaltaa ilmiönä, jonka mahdollistaa äidin ja lapsen välillä vallitseva epäsymmetrinen valtasuhde. Vanhemman väkivalta kuitenkin eroaa siitä vanhemman käyttämästä tuottavasta vallasta (Vuori 1991, 63-64), joka on lapsen hoivan ja kasvatuksen vuoksi välttämätöntä. Tuottavan vallan ja väkivallan eroavaisuuksiin palaan tarkemmin luvussa 3.2.

Psykologisessa tutkimuksessa väkivaltaista käyttäytymistä kuvataan usein aggression käsitettä käyttäen. Vappu Viemerön (2006, 18) mukaan aggressiolla tarkoitetaan toisiin yksilöihin tai ympäristöön kohdistuvaa tahallista, vahingoittavaa tai häiritsevää käyttäytymistä. Väkivalta on yksi aggressiivisuuden ilmenemismuodoista, eli fyysisistä aggressiosta, jolla on vakavat seuraukset. Vaikka väkivalta on aggressiota, aggression ei tarvitse olla väkivaltaa. Kun joku tahallisesti vahingoittaa sanallisesti, puhutaan verbaalisesta tai epäsuorasta aggressiosta tai psyykkisestä väkivallasta. (Mt.) Fyysinen ja psyykinen väkivalta liittyvät käytännössä lähes aina yhteen (Söderholm 2004, 11). Väkivalta voi olla myös seksuaalista, mutta se on äitien lapsiin kohdistamana harvinaista (Ellonen & Sariola 2008, 104-106). Tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan äitien lapsiin kohdistamaa fyysistä väkivaltaa äitien näkökulmasta. Käytän väkivallan käsitettä kuvaamaan niitä tekoja, joilla äiti fyysisesti satuttaa lastaan, huolimatta siitä, nimeääkö äiti itse teon väkivallaksi vai kuritukseksi tai onko teko tekona mitattuna vakava vai vähäpätöinen.

Perheväkivalta -käsitteeseen sisältyy Mikko Orasen (2001, 22-23) mukaan perheen sisällä tapahtuva väkivalta ja kaikki perheen jäsenet eli perheen suhteissa tapahtuva väkivalta. Oranen mainitsee perheväkivalta -käsitettä kritisoidun siitä, että se ei kerro väkivaltaan osallistuvien rooleista tai sukupuolesta, vaikka ilmiö ei ole sukupuolineutraali. Perheen sisällä tapahtuvaa väkivaltaa on kuvattu perheväkivallan (family violence) lisäksi myös kotiväkivallan (domestic violence), lapsiin kohdistuvan väkivallan (child abuse), parisuhdeväkivallan (spouse maltreatment), ja naisiin tai vaimoon kohdistuvan väkivallan (women or wife abuse) käsittein (Oranen 2004, 129). Etsiessäni omaan tutkimusaiheeseeni liittyvää kirjallisuutta havaitsin, että perheväkivalta -käsitettä käytetään useimmiten puhuttaessa miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta ja vanhempien lapsiin kohdistamaa väkivaltaa käsitellään usein käyttäen fyysisen kurittamisen (corporal punishment) käsitettä.

Lapsiin kohdistuva väkivalta on tavallisin perheväkivallan muoto (Ellonen ym. 2008, 152). Äitien lapsiin kohdistamasta väkivallasta puhutaan perheväkivallan muotona harvoin, vaikka se ilmiselvästi on perheen sisällä tapahtuvaa ja sen yksityisyyteen piiloutuvaa väkivaltaa. Koska äitien lapsiin kohdistama väkivalta ei ole ilmiönä sukupuolineutraali, vaan kiinnittyy vahvasti niihin rooleihin, mitä perheen suhteissa sen jäsenille tarjoutuu, keskityn tässä tutkimuksessa äitien lapsiin kohdistamaan väkivaltaan ja tarkastellen ilmiötä aineistooni pohjautuen lähinnä vain äitien näkökulmasta.

2.2 Lapsiin kohdistuva väkivalta tekoina ja seurauksina

Lakiin kirjattu pahoinpitely -käsite kattaa sekä lapsen lievän fyysisen ojentamisen, että lapsen henkeä uhkaavat vakavat teot, vaikka käytännössä ääripäihin sijoittuvat ilmiöt eroavat paljon toisistaan. Tuula Paavilainen (1999, 107–111) jakaa vanhemman lapsen kohdistaman väkivallan yleiseen, vakavaan ja rajuun väkivaltaan. Yleiseksi hän määrittelee läimäyttämisen, tönimisen, kaatamisen, ravistelemisen ja tukistamisen ja vakavaksi nyrkillä lyömisen, esineellä heittäminen tai lyömisen, potkimisen ja puremisen sekä hakkaaminen tai selkään antamisen. Väkivalta muuttuu rajuksi silloin kun uhria on poltettu, pistelty, viillelty, heitetty, kuristettu tai tukahdutettu, ammuttu tai huumattu. (Mt.) Pentti Kallion ja Sarimari Tupolan (2004, 88) mukaan pahoinpitely katsotaan yleensä lieväksi, mikäli siitä ei ole aiheutunut ruumiinvammaa, mutta pikkulapsen pahoinpitelyä pidetään kuitenkin kokonaisuutena arvioiden usein törkeänä. Vauvaikäisiin kohdistuvana esimerkiksi ravistelu voi olla hengenvaarallista. Suurimmassa vaarassa saada vakavia

vammoja ja kuolla pahoinpitelyn uhrina ovat vauvat ja alle 4 -vuotiaat lapset. (Krug ym. 2005, 86-87).

Jaana Haapasalon ja Terhi Aaltosen (1999, 18) mukaan väkivallan vakavuutta ei voi luotettavasti arvioida pelkän tekonimikkeen perusteella, vaan fyysiseen pahoinpitelyyn liittyvät muut väkivallan muodot ja lapsen laiminlyönti on myös otettava huomioon. Uhrin ikä, uhrin ja tekijän välinen suhde, lapsen kehitysvaihe, teon vakavuus, pahoinpitelyn kesto sekä väkivallan loogisuus suhteessa lapsen omaan toimintaan vaikuttavat kaikki siihen, miten vakavasta tilanteesta on kyse ja minkälaisia seurauksia se lapselle aiheuttaa (Sinkkonen 2001, 60 - 63; Krug ym. 2005, 90). Henkisellä väkivallalla tarkoitetaan lapsen alistamista minäkuvaa vahingoittamalla, halveksimalla, nimittelemällä, eristämällä, uhkailemalla ja pelottelemalla (Oranen, 2004, 129), ja sen katsotaan enemmän tai vähemmän olevan mukana kaikessa lasten kaltoinkohtelussa (Söderholm 2004, 11). Fyysinen väkivalta sinänsä ei välttämättä ole edes pahinta, vaan jatkuva väkivallan uhka ja pelko (Oranen 2004, 129). Erityisen haitallista lapsen kannalta on nähdä läheisissä ihmissuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa (Sinkkonen 2001, 56-57).

Asetelma, jossa aikuinen ja turvan lähde on ajoittain vaarallinen, on Sinkkosen (2001, 59-63) mukaan lapselle traumaattista. Lapsi haluaisi stressitilanteissa mennä vanhemman luo, mutta kuitenkin pelkää mennä tämän lähelle. Lähestymis- ja välttämisyrittöjen kilpailu kuormittaa lasta, ja lapsi jää yksin traumaattisten kokemustensa kanssa. Turvan ja vaarallisuuden yhteen kietoutuminen johtaa kiintymyssuhdeteorian mukaan organisoitumattomaan kiintymyssuhteeseen, jonka on havaittu olevan yhteydessä moniin mielenterveyden ongelmiin. (Mt.) Krugin ym. (2005, 90-91) mukaan lapsiin kohdistuvan väkivallan lyhyt- ja pitkäaikaisia haittavaikutuksia uhrin mielenterveydelle on havaittu monissa tutkimuksissa. Lapsi voi lapsuudessaan tai aikuisuudessaan kärsiä mm. posttraumaattisesta stressihäiriöstä, masennuksesta, tuskaisuushäiriöstä, unihäiriöistä, ahdistuneisuudesta, päihteiden väärinkäytöstä, aggressiivisuudesta tai kognitiivisista puutteista. Myös joidenkin somaattisten sairauksien on huomattu olevan yhteydessä lapsuuden pahoinpitelykokemuksiin, koska kokemukset lisäävät riskiä sellainen elämäntavan omaksumiseen, johon liittyy muun muassa tupakointi, päihteiden väärinkäyttö, ruokavalion epäterveellisyys ja liian vähäinen liikunta. (Mt.)

2.3 Kuritusta vai väkivaltaa?

Suomen lainsäädäntö on kieltänyt vuodesta 1984 lähtien laissa Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta kaiken lapsiin kohdistuvan fyysisen väkivallan (Laki lapsen huollosta...). Tällaista lain suojaa lapsilla ei ole kuitenkaan aina ollut, vaan se edustaa historiallisesti hyvin uudenlaista ajattelua. Aiemmin lapsia on pidetty ikään kuin vanhempiansa omaisuutena, jonka kohtelusta nämä ovat pääasiassa voineet itse päättää. Eija Lampin (1983, 17) mukaan vanhemmilla on ollut ennen vuotta 1734 oikeus jopa surmata lapsi, elleivät he ole pystyneet tätä elättämään.

Lampin mukaan (1983, 18-20) lääkärit havahtuivat 1900-luvun puolenvälin tienoilla epäilemään, että lapsia pahoinpidellään, kun sairaaloihin tuotiin lapsia, joiden vammat ja niiden synnystä annettu tapahtumaselvitys eivät sopineet yhteen. Amerikkalainen C. Henry Kempe johti vuonna 1961 laajan lasten pahoinpitelyä käsittelevän symposiumin, jossa hän määritteli lääketieteellisten vammojen perusteella ”the battered child syndrome” (eli pahoinpidelty lapsi) -käsitteen. Suomessa lapsiin kohdistuvaan väkivallan vastaisen työn uranuurtajina toimivat 1950-luvun lopulta lähtien Aurooran sairaalan ylilääkärin Rabbe Wahlgren ja turkulainen lastentautien professorin Tuomo Peltonen. Peltonen mukaan vanhempia suojeleva asenne oli tuohon aikaan yleistä ja pahoinpitelyt hiljaisesti hyväksyttiin. Vielä 1970-luvun puolivälissäkin tapauksiin puuttumista pidettiin epähienona. (Mt.)

Murray Straus ja Michael Donnelly (2005, 3) määrittelevät ruumiillisen kurituksen ”fyysisen voiman käytöksi, jonka tarkoitus on tuottaa lapselle kivun kokemus, mutta ei vammaa, ja jonka tavoitteena on korjata tai kontrolloida lapsen käyttäytymistä.” ”Joka kuritta kasvaa, se kunnialta kuolee” ja ”Joka vitsaa säästää, se vihaa lastaan” ovat aiemmin yleisesti toimineet lastenkasvatuksen ohjenuorina myös lukemattomissa suomalaiskodeissa. Myös lapsen kuritukseksi nimitetty eli kasvatustarkoituksessa käytetty fyysinen väkivalta on 1984 voimaan astuneen lain mukaan selkeästi kiellettyä: ”Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.” (Laki lapsen huollosta...)

Lastensuojelun keskusliiton vuonna 2007 julkaiseman tutkimuksen mukaan ruumiillisen kurituksen käytön hyväksyy 26 % vastaajista. Ruumiillisen kurituksen hyväksyvien määrä on siten reilusti laskenut vuodesta 1981, jolloin Suomen aikuisväestöstä 47 % hyväksyi ruumiillisen kurituksen ainakin poikkeustapauksissa (Peltoniemi 1984, 76). Vaikka asennemuutos on ollut merkittävä, neljäsosa on kuitenkin huomattavan suuri osa Suomen aikuisväestöstä. Huolestuttavaa on erityisesti se, ettei vanhemman harjoittamaa ruumiillista kuritusta välttämättä pidetä pahoinpitelynä silloinkaan, kun teot eivät ole lieviä. Puolet Lastensuojelun keskusliiton tutkimukseen (2007) vastanneista pitää piiskan antamista, 62 % tukistamista ja 40 % läimäyttämistä ”vain” ruumiillisena kurituksena, mutta ei pahoinpitelynä. Ravisteluakaan ei pidä pahoinpitelynä kolmasosa suomalaisista aikuisista, ja nyrkillä lyömistä tai potkaisemista pitää ”vain” kurituksena runsas 10 % tutkimukseen vastanneista. (Mt.) Osa tämän päivän aikuisista oikeuttaa siis edelleen fyysisen väkivallan nimeämällä sen kuritukseksi, eli hyväksyttäväksi väkivallaksi. Heikki Sariolan (2007) mukaan väkivallan hyväksyvien määrä putoaa kolmannekseen, mikäli kurituksen sijaan kysytään, hyväksyykö vastaaja lapsiin kohdistuvan kohtuullisen väkivallan. Lapsiin kohdistuvan väkivallan hyväksyttävyyttä voidaan hänen mukaansa vähentää myös sillä, että käytetään kuritus käsitteen sijaan käsitettä kuritusväkivalta, joka selkeästi nimeää käyttäytymisen väkivallaksi (mt.).

Kun kuritus vielä on suhteellisen yleistä, perheiden kanssa työskentelevät ammattilaisetkaan eivät välttämättä pidä lasten kurittamista huomionarvoisena tai puuttumista vaativana asiana. Perheammattilaisten keskeiseksi tehtäväksi muodostuu Suvi Keskisen (2005, 344-345) mukaan puuttuminen vakavaan ja toistuvaan väkivaltaan, jolloin viittaukset kuritukseen voidaan sivuuttaa asiaan pontevasti puuttumatta. Kun perheasiantuntijat yrittävät puuttua ”oleelliseen” ja olla turhaan syyllistämättä vanhempia ”mitättömästä”, he samalla tulevat hiljaisesti hyväksyneeksi kurituksen nimellä kutsutun ja lieväksi mieltämänsä väkivallan, joka voi houkuttaa oikeuttamaan kurituksen nimissä myös vakavampia väkivallantekoja. (Mt.) Usein toistettuna ja henkisellä väkivallalla höystettynä myös mitättömältä tuntuva teko voi olla lapsen kannalta haitallinen.

WHO:n raportissa määritellään väkivallaksi myös sellainen tarkoituksellinen teko, jota objektiivisesti tarkastellen on pidettävä vaarallisena ja negatiivisia seurauksia aiheuttavana, vaikka tekijä ei näe tai myönnä sitä sellaiseksi (Krug ym. 2005, 22). Nykytutkimuksen mukaan kuritus on juuri tällaista – se aiheuttaa haittoja, vaikka kurittaja tai kurituksen

kohteeksi joutunut ei niitä välttämättä näe tai myönnä. Lea Pulkkisen (1984, 259-265) mukaan ruumiillinen kuritus on usein osa aikuiskeskeistä kasvatustyyliä, jossa suhtautuminen lapseen ohjautuu lapsen maailmaan paneutumatta aikuisten omista mielialoista, ajankäytöstä ja tulkinnoista käsin. Aikuiskeskeiset kasvatusasenteet, joihin sisältyy lapsen kehitystasoon nähden epärealistisia odotuksia lapsen käyttäytymisestä, ovat Terhi Pietarin (1999, 94-95) mukaan tyypillisempiä lastensuojeluäideille kuin vertailuryhmän äideille. Kasvatustyylin on havaittu olevan yhteydessä sekä yhteiskunnasta vieraantuneisuuteen että varhaiseen kotoa irrottautumiseen (Pulkkinen 1984, 261). Pulkkisen (2003, 1801-1803) mukaan ruumiillinen kuritus on kasvatusilmapiiriä heikentävä kehityksellinen riskitekijä, joka kasvattaa uhmaa ja vaikeuttaa lapsen käsittelyä sekä luo epäluottamusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Kuritus provosoi lapsessa aggressiivisuutta, ei kehitä tunteiden hallintaan eikä kasvata omakohtaiseen vastuunottoon (mt.). Aggressiivista käytöstä ilmenee Pulkkisen (1984, 262-264) mukaan sitä enemmän, mitä pidempään ruumiillinen kuritus jatkuu.

Kuritus voi heikentää myös lapsen älykkyyden kehitystä. Amerikkalaistutkimuksessa (Straus 2009, 459-483) testattiin satoja 2-4 ja 5-9 -vuotiaita lapsia ja huomattiin läimäytyksiä saaneiden lasten älykkyysosamäärän jäävän jonkin verran alhaisemmaksi kuin niiden, joita ei kuritettu fyysisesti. Ero suureni, jos vanhemmat turvautuivat ruumiilliseen kurittamiseen usein. Straussin mukaan älyllisen kehityksen hidastumista selittää kurituksen tuottama stressi ja pysyvä ahdistus, jolla on merkitystä varsinkin silloin, jos kuritusta joudutaan kokemaan useita kertoja viikossa jopa vuosien ajan.

Vanhemman kurituksen käyttö ei kuitenkaan välttämättä ole kovin tietoinen ratkaisu. Pulkkisen mukaan (1984, 255) oman lapsuuskodin kasvatusten menetelmät sisäistetään helposti normaaleiksi käytännöiksi ja siirretään omaan vanhemmuuteen pohtimatta lainkaan, ovatko ne hyviä vai huonoja lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Ruumiillista kuritusta perustellaan sillä, että sitä on itsekkin saatu, eikä itseä pystytä arvioimaan muiden silmin. (Mt.)

Vaikka erityisesti nykylasten ja -nuorten levottomuutta pohtivassa julkisessa keskustelussa toisinaan peräänkuulutetaan vanhempien vastuuta rajojen asettajana ja kysellään kurin perään, kurituksen suosion lisääntymistä tuskin on odotettavissa. Heikki Sariolan (2006) mukaan asenneilmapiiri on muuttumassa siihen suuntaan, että meillä on yhä enemmän siirrytty kurituksen hyödyistä ja haitoista keskustelemisen sijaan puhumaan lapsen

ihmisoikeuksista ja lapsen oikeudesta väkivallalta suojattuun elämään. Ellonen ym. (2008, 153) mukaan lapsiin kohdistuva väkivalta on kuitenkin vasta kulkemassa sitä tilannetta kohti, että se selkeästi nähtäisiin sosiaalisena ongelmakäyttäytymisenä, niin kuin aikuisiin kohdistuva väkivalta jo nähdään.

2.4 Arvioita lapsiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä

Kielteisemmiksi muuttuneet asenteet lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan ovat näkyneet erityisesti lievän väkivallan vähenemisenä (Sariola & Ellonen 2008, 55-61). Lapsiin kohdistuva väkivalta on silti yleistä ja vakavan väkivallan määrä on pysynyt entisellä tasolla (Ellonen ym. 2008, 151) Maarit Lantto-Tolvanen kirjoittaa 17.3.2010 päivätyssä Keski-suomalaisessa meneillään olevasta lasten pahoinpitelyjen ennaltaehkäisemiseen keskittyvästä projektista, jonka asiantuntijat arvioivat noin 200 000 suomalaislapsen joutuvan vuosittain lievän tai vakavamman väkivallan kohteeksi. Suomessa vammautuu väkivallan uhrina pysyvästi vuosittain noin 300 ja kuolee yli 10 lasta. Kuolemaan johtaneiden pahoinpitelyn uhreista noin puolet on alle yksivuotiaita ja 80 % alle kaksivuotiaita. (Mt.) Varsinaisen fyysisen pahoinpitelyn lisäksi monia vauvoja kohdellaan kaltoin laiminlyömällä hoito tai jättämällä vauva yksin, ja vaikein tilanne on sellaisilla vauvaperheillä, joissa vanhemmat ovat itse kokeneet väkivaltaa ja heiltä puuttuu malli lasta suojelevasta perhe-elämästä (Ensi- ja turvakotien liitto, 2010). Lievä väkivalta jää usein piiloon, koska väkivalta tapahtuu kotona, siitä ei jää näkyviä jälkiä, eivätkä lapset hae apua.

Lastensuojelun keskusliiton vanhemmille suunnatussa kyselytutkimuksessa (2007) puolet vastaajista kertoi tukistaneensa lapsiaan, reilu neljännes näpäyttäneensä sormille, 16 % läimäyttäneensä ja 12 % nipistäneensä. Piiskaa kertoi lapsilleen antaneensa 7 % vastaajista. Uhritutkimukset antavat kuitenkin todennäköisesti lapsiin kohdistuvasta väkivallasta vanhemmille tehtyjä kyselyjä todellisemman kuvan (Kääriäinen 2008, 30). Sariolan ja Ellosen (2008, 55-67) tutkimukseen osallistuneista yhdeksäsluokkalaisista noin kahta kolmasosaa oli tukistettu, noin neljännessä tyrkätty, tönitty, ravistettu tai läimäytetty, kolmannes oli saanut piiskaa ja reilu 10 % selkäsaunan. Kaksi kolmannesta koki joutuneensa lievän väkivallan kohteeksi joskus ja 4 % usein. Vakavamman väkivallan, kuten potkaisun tai esineellä tai nyrkillä lyömisen kohteeksi oli joutunut 3-4 % vastaajista. Kuudesluokkalaiset väkivaltakokemukset olivat tekojen suhteen samansuuntaisia, mutta he

olivat kokeneet noin 30–50 % vähemmän väkivaltaa kuin yhdeksäsluokkalaiset. Sariolan ja Ellosen (2008, 66) mukaan tulos viittaa siihen, että merkittävä osa väkivaltakokemuksista koetaan vasta teini-ikään tultaessa. Koska Valtaosa lapsiuhrimittareista perustuu kyselylomakkeeseen, jonka lapsi itse täyttää, menetelmä rajaa vastaajat käytännössä vähintään 12 -vuotiaisiin (Kääriäinen 2008, 30). Varsinkin alle 3 -vuotiaisiin lapsiin kohdistuvan väkivallan esiintyvyyttä on vaikea selvittää, koska pienten lasten muistiin tapahtumat eivät vielä tallennu sanallisessa muodossa, eivätkä he näin ollen osaa niistä myöhemmin kertoa (kts. Lyytinen & Lyytinen 2006, 51).

2.5 Lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijöitä

Lapsiin kohdistuva väkivalta on todennäköisempää, mikäli vanhemman eläytymiskyky on riittämätön päihteidenkäytön, psyykkisten ongelmien tai vanhemman omaan elämään liittyvien puutteellisten olosuhteiden ja traumatisoivien kokemusten vuoksi (Söderholm 2004, 13). Pahoinpitelevillä vanhemmilla on muita useammin itsehillinnän puutetta ja taipumusta epäsosiaaliseen käyttäytymiseen, he reagoivat ärtyneemmin lapsen tunteidenilmaisuuksiin ja käyttäytymiseen ja antavat lapselleen vähemmän tukea kuin muut vanhemmat. He eivät reagoi riittävästi lapsen tarpeisiin, autoritaarisuus ja vihamielisyys ovat tavallisempia ja odotukset lapsen kehityksestä epärealistisempia kuin muilla vanhemmilla. (Krug ym. 2005, 88). Vanhemman psyykkinen tila tai päihteiden käyttö on melko todennäköisesti yksi käyttäytymistä selittävistä tekijöistä erityisesti silloin, kun vanhemmat syyllistyvät lapsen törkeään pahoinpitelyyn tai jopa lapsen tappoon (Haapasalo & Petäjä 1999, 147). Kuten jo edellisessä luvussa tuli ilmi, lapsen pahoinpitelyyn syyllistyvän vanhempi ei kuitenkaan aina ole psyykkisesti sairas tai traumatisoitunut, vaan väkivallan käyttö voi olla myös opittu keino selviytyä arjen kasvatustilanteissa.

Monet sosiaaliseen ympäristöön liittyvät stressitekijät, kuten työttömyys, syrjäytyminen, köyhyys ja terveysongelmat (Krug ym. 2005, 88-89; Söderholm 2004, 12-13), vähentävät vanhemman voimavaroja ja mahdollisuuksia kestää lasten hoidosta, käyttäytymisestä ja kasvatuksesta aiheutuvaa fyysistä ja psyykkistä rasitusta ja lisäävät lasten kokeman pahoinpitelyn todennäköisyyttä. Krug ym. (2005, 89) mukaan perhe- ja ympäristötekijöistä johtuva vanhemman stressi lisää lasten väkivaltaa ja laiminlyöntiä erityisesti silloin, jos perhe ei pysty löytämään sosiaalista tukea. Köyhät, nuoret yksinhuoltajaäidit ovat kansainvälisten tutkimusten mukaan lapsiaan pahoinpitelevien vanhempien riskiryhmä.

(Mt.) Myös Suomessa (Ellonen ym. 2008, 151) molempien vanhempiensa kanssa asuvat lapset raportoivat vähemmän koettua väkivaltaa kuin muissa perhemuodoissa asuvat.

Gustav Schulmanin (2004, 149-150) mukaan aggressiivisuuden hallinta vaatii tunteiden ja yllykkeiden onnistunutta hallintaa, ja tuon inhimillisen taidon voi omaksua vain toiselta sellaiselta ihmiseltä, joka siihen tasapainoisesti kykenee. Lapsuuden väkivalta- tai muut laiminlyöntikokemukset aiheuttava trauma, joiden vuoksi henkilön voi olla sietämätöntä kestää kielteisten kokemusten aiheuttamia tunteita. Niiden purkamiseksi hän voi käyttäytyä väkivaltaisesti sitä ihmistä kohtaan, joka vaikeat tunteet hänelle aiheuttaa. Vihantunteidensa hallintaan kykenemätön ja väkivaltaisesti käyttäytyvä vanhempi voi siirtää ongelmansa lapsilleen sekä lapsiaan traumatisoivan käyttäytymisensä että keinottomuutensa johdosta. (Mt.) Turhautuminen, viha ja avuttomuuden tunteet, joita vanhempi ei pysty rakentavasti käsittelemään, voivat aggressiivisuuden lisäksi aiheuttaa vanhemmalle myös masentuneisuutta (Haapasalo & Petäjä 1999, 147).

Väkivalta on perhetason ilmiö (Ellonen ym. 2008, 152). Lapsena pahoinpitelyn kohteeksi joutuneet äidit sekä syyllistyvät muita todennäköisemmin omien lastensa pahoinpitelyyn (Haapasalo & Aaltonen 1999, 33) että ajautuvat noin kaksi kertaa muita naisia useammin parisuhteisiin, joissa käytetään väkivaltaa (Heiskanen 2006, 9). Yhdysvaltalais tutkimuksen mukaan (Ross 1996, 593) parisuhdeväkivalta, jota vanhempi käyttää puolisoaan kohtaan, kasvattaa myös lapsiin kohdistuvan pahoinpitelyn riskin noin kaksinkertaiseksi. Ellonen ym. (2008, 152) mukaan väkivaltaa kokeneet lapset myös näkevät kotonaan muita enemmän väkivaltaa.

Vaikka perheeseen liittyisi riskitekijöitä, se ei tarkoita, että lapset automaattisesti joutuisivat pahoinpitelyjen kohteeksi. Edes vanhemman lapsena kokema pahoinpitely ei väistämättä johda omien lasten pahoinpitelyyn, vaan arviolta noin kaksi kolmasosaa kykenee väkivallan kierteen katkaisemaan (Haapasalo & Aaltonen 1999, 35-36). Oleellista väkivaltakierteen jatkumisen kannalta on, miten aikuinen mieltää ja nimeää lapsena kokemansa kohtelun: Pahoinpitelyn tunnistanut vanhempi pyrkii kohtelemaan lapsiaan toisin, mutta sen kieltävä vanhempi voi samaistua vanhempaansa ja toimia kasvattajana samoin (mt.). Joissain tapauksissa pelottavien lapsuuskokemusten muistaminen saattaa jopa tukea itsehillinnän säilymistä (Nykyri 1998, 134).

Väkivaltakierteen katkaiseminen ei kuitenkaan välttämättä ole helppoa, vaikka vanhempi niin haluaisi tehdä. Merja Laitisen (2004, 255) tutkimat aikuiset inestien uhrin kokevat vanhemmuuttaan raskaasti varjostavan tietoisuuden siitä, että voivat muita helpommin ajautua hyväksikäyttämään omia lapsiaan, vaikka eivät sellaista kohtaloa lapsilleen missään nimessä halua. Jos vanhempi sortuu fyysisen väkivallan käyttöön, vaikka ei toivo tuottavansa lapselleen samoja kivun ja pelon kokemuksia, mitä itse on joutunut lapsuudessaan kokemaan, voi syyllisyyden kanssa eläminen olla raskas taakka.

Riskitekijöiden huomaaminen voi auttaa väkivaltaongelman havaitsemisessa, koska väkivallan todennäköisyys kasvaa riskitekijöiden kasautuessa. Oleellisen tärkeää kuitenkin on muistaa, että väkivaltaa löytyy toisinaan myös sieltä, mistä sitä ei oleteta löytyvän. Perheen korkea koulutustaso, hyvä taloudellinen tilanne tai yhteiskunnallisesti korkea asema eivät poista lapsiin kohdistuvan väkivallan mahdollisuutta (Söderholm 2004, 13; Ellonen ym.2008, 151).

3 ÄITIEN LAPSIIN KOHDISTAMA VÄKIVALTA

3.1 Väkipalta – vain miesten maailma?

Vaikka kaikissa väkivallankäytön muodoissa on myös samoja piirteitä, miesten ja naisten asemat yhteiskunnassa eroavat toisistaan, ja sen vuoksi myös miesten väkivaltaisuus näyttäytyy erilaisena kuin naisten. Kirsti Lagerspetz (1998) mainitsee monien tutkijoiden pitäneen naisten aggressiota niin lievänä tai olemattomana, että sitä ei ole kannattanut ottaa edes tutkimuskohteeksi. Tämä johtaa hänen mukaansa naisen aggressiivisuuden aliarvioimiseen. Vaikka normit yleisellä tasolla tuomitsevat kaiken aggressiivisuuden, mieheltä ja naiselta odotetaan aggressioiden ilmaisun suhteen erilaista käyttäytymistä. Miehen sukupuolirooli sisältää normeja, jotka rohkaisevat aggressiiviseen käyttäytymiseen ja miesten aggressiivisuutta on monissa yhteiskunnissa jopa ihannoitu. (Mt.) Miesten vallankäyttö perheessä on usein samanaikaisesti sekä naisiin että lapsiin kohdistuvaa kontrollia ja väkivaltaa (Notko 2000, 31). Naiselle aggressiivisuuden ei sen sijaan katsota sopivan. Keskisen mukaan (2005, 37-38) väkivaltaa käyttävän naisen positioon asettuneita naisia on tulkittu toisin kun väkivaltaisia miehiä, eli heidät on usein kuvattu poikkeavina, erityisen vaarallisina tai psyykkisesti sairaina. Naiselta ei odoteta aggressiivisuutta, vaan vastuun kantamista kodin järjestyksen ylläpitämisestä ja läheisistä ihmisistä (Husso 2003, 183).

Väkipaltaongelma on Keskisen (2005, 13-14) mukaan noussut yleiseen tietoisuuteen ja puuttumista vaativaksi toiminnaksi länsimaissa 1970-luvulla feministisen liikkeen aktiivisen toiminnan ansiosta. Tuon ajan feministisessä tutkimuksessa väkivalta nähtiin ennen kaikkea miesten keinona ylläpitää miehistä valtaa (Featherstone 1997, 424). Keskisen (mt.) mukaan väkivaltaongelma tuli meillä julkiseen keskustelun piiriin saman vuosikymmenen lopulla, mutta sitä käsiteltiin aluksi ”perheväkivaltana”. Ilmiön sukupuolittuneisuus ja valtakyytkökset ohitettiin ja huomion kiinnittyi perhesuhteisiin, vuorovaikutusongelmiin ja sosiaaliseen huono-osaisuuteen. ”Naisiin kohdistuvasta väkivallasta” alettiin puhua vasta 1990-luvulle tultaessa. (Mt.)

Feministinen tutkimus ei ole juurikaan paneutunut naisten tekemään väkivaltaan, sillä tutkijat ovat pelänneet, että naisten väkivaltaisuuden tarkastelu suuntaa huomiota pois heidän suurempana näkemästään ongelmasta, eli miesten tekemästä väkivallasta (Keskinen

2005, 83). Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on sen sijaan ollut runsaasti esillä viime vuosina ja myös väkivaltatutkimus on keskittynyt siihen (Salmi ym. 2009, 13). Perheväkivallan ajatellaankin olevan pääasiassa miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa (Oranen 2004, 129; Keskinen 2005, 85). Naisille suunnattujen uhritutkimusten perusteella on arvioitu, että miehet ovat väkivallan tekijöitä jopa noin 90 %:ssa parisuhdeväkivaltatapauksista (Heiskanen ym. 2004). Miesten tekijyyttä ja naisten uhriutta mustavalkoisesti korostavien tulosten on tosin toisinaan arveltu johtuvan tutkimusten toteutuksen feministisistä taustaoletuksista, joissa mies jo lähtökohtaisesti oletetaan tekijäksi ja nainen uhriksi (Miller 2005, 116; Milner 2004). Parisuhdeväkivallan uhriksi joutuneiden miesten määrää ei voi luotettavasti arvioida rikosuhritilastojen perusteella, koska miehet tekevät rikosilmoituksen kokemastaan kohtelusta ja hakevat apua harvemmin kuin naiset (Salmi ym. 2009, 9). Miehellä on naista suurempi häpeä joutua puolisonsa pahoinpitelemäksi, eikä lievempiin vammoihin välttämättä haeta sairaanhoidollista apua (Flynn 1990, 194).

Ellosen ym. (2008, 152) tutkimukseen osallistuneet koululaiset kertoivat kotona nähneensä yhtä lailla äitien isiin kuin isien äiteihin kohdistamaa väkivaltaa. Naisten väkivaltaa parisuhteen konfliktitilanteissa on usein pidetty itsepuolustusellisena, mutta se ei sitä aina välttämättä ole. JC Babcockin (2003) tutkimukseen osallistuneista naisista noin puolet toimi itsepuolustusellisesti ja oli väkivaltaisista vain puolisoaan kohtaan (Partner-only). Toinen puoli naisista kohdisti väkivaltaa myös muihin läheisiinsä (Generally violent), ja väkivalta puolisoa kohtaan oli (itsepuolustuksen lisäksi) myös keino kontrolloida puolisoa ja olla ilkeä. GV naiset olivat sosiaalistuneet pitämään naisten väkivallan käyttöä hyväksyttävänä, koska he olivat lapsuudessaan joutuneet todistamaan enemmän äitiensä puolisoihinsa kohdistamaa väkivaltaa. (Mt.)

Kaksivuotisen tutkimusprosessini aikana olen ilokseni pannut merkille, että naisten tekemästä väkivallasta on alettu puhua mediassa aiempaa enemmän. Valitettavan usein keskustelussa kuitenkin vielä juututaan käymään prosenttien sotaa siitä (kts. myös Törrönen 2009b, 28), ovatko miehet vai naiset väkivaltaisempia, tai kuinka suuri osuus parisuhdeväkivallasta voi olla naisten tekemää. Huomattavasti oleellisempaa kuin prosentit olisi kuitenkin huomata, että kumpikin sukupuoli voi olla - ja on - väkivaltainen. Aggressiivisuus on ihmisen perusominaisuus, joka liittyy sekä naisiin että miehiin. Asia kuulostaa yksinkertaiselta, mutta ei välttämättä sitä käytännössä ole. Koska elämämme kulttuurissa ja asenneilmapiirissä, jossa yleisesti oletetaan väkivallan olevan miehinen ja

hoivan naisellinen ominaisuus, sekä naisten tekijyyden että miesten uhriuden mahdollisuudet helposti unohtuvat. Keskittyminen vain miehen väkivaltaisuuteen kadottaa naisen ja demonisoi miehen (Milner 2004). Miesten ja naisten väkivaltaisuus eivät sulje toisiaan pois, vaan perhetasolla vahvistavat toisiaan, ja väkivaltainen ilmapiiri lisää myös lasten väkivaltakäyttäytymisen todennäköisyyttä (Ellonen ym. 2008, 152).

Vallalla oleva käsitys väkivallasta ohjaa usein myös ammattilaisten työtä ja sitä minkälaista väkivaltaa havaitaan. Keskinen (2005, 303) mukaan perheammattilaisten tieto väkivallasta kiteytyy käsitykseen miehistä väkivallan tekijöinä ja naisista sen traumatisoimina uhreina. Perheväkivaltakriiseissä äideille tarjoutuu uhrin roolin lisäksi usein myös lasten turvallisuudesta vastuussa olevan vanhemman rooli (Keskinen 2005, 310–311; Scourfield 2003, 73; Featherstone 1996, Milner 2004, 85). Kun perheammattilaiset keskittyvät tukemaan väkivallan traumatisoimaa äitiä ja korostamaan hänen vastuutaan lasten turvallisuuden takaajana, heidän voi olla vaikea ajatella sitä mahdollisuutta, että myös äiti voi käyttäytyä väkivaltaisesti. Syytä kuitenkin olisi silloinkin kun apua ensisijaisesti haetaan miehen väkivaltaan. Traumatisoituminen, väkivaltainen kotiympäristö, erotilanteet, yksinhuoltajuus ja lasten aggressiivisuus liittyvät usein perheväkivaltakriisiin ja lisäävät myös äidin lapsiin kohdistaman väkivallan todennäköisyyttä (Laaksamo, 2001, 110-111; Keskinen 2005, 308).

3.2 Vanhemman valtaa vai väkivaltaa?

Lapsen ja hoivaajan suhde on Vuoren mukaan (1991, 63) epäsymmetrinen valtasuhde, koska aikuisella on sosiaalisia kykyjä ja resursseja, jotka lapsen täytyy asteittain saavuttaa aikuiseksi kasvaessaan. Vuori näkee vanhemman ja lapsen välillä olevan vallan tuottavana valtana, jossa aikuisen on tuotettava lapsen suostumus lapsen vastarinnasta huolimatta (mt.). Vanhemman tuottava vallankäyttö on välttämätöntä, sillä se mahdollistaa lapsen suojelemisen, hoivaamisen ja kasvattamisen. Toisaalta vanhemman on myös osattava asteittain luopua vallasta, jotta lapsi kasvaisi pikku hiljaa aikuisuuteen ja riippumattomuuteen (mt. 1991, 64).

Epäsymmetrinen valtasuhde antaa vanhemmalle suuren vastuun käyttää valtaa lapsen hyväksi, mutta mahdollistaa valitettavasti myös valta-aseman väärinkäytön. Pelkästään vanhemman ja lapsen koon ja fyysisten voimien ero tekevät väkivallan lapsiin

mahdolliseksi. Foucaultiin viitaten Bell (1993, 32-33) näkee vallan ja väkivallan eroavan oleellisesti toisistaan. Valta kohdistuu kohteen tekoihin niitä suunnaten ja kontrolloiden ja sisältää aina vastarinnan mahdollisuuden. Väkiältä kohdistuu uhrin ruumiiseen, on pakottavaa ja sulkee pois vastarinnan ja toisin toimimisen mahdollisuudet. (Mt.) Vanhemman lapsen kohdistaman väkiältä voi olla joko loogiselta tuntuva seuraus lapsen ei-toivottuun käyttäytymiseen tai lapsen näkökulmasta katsottuna täysin ennakoimatonta. Kärjistetyimmillään vanhemman vahingoittava vallankäyttö voi olla henkistä ja fyysistä voimankäyttöä ja väkivaltaa, jonka pelosta lapsi ei uskalla ilmaista omaa vihaansa tai nousta vanhempaa vastaan (Laitinen 2006, 68-69). Aikuisella on niin paljon enemmän valtaresursseja kuin lapsella, että hän voi niin halutessaan pakottaa lapsen tottelemaan mitä tahansa käskyä, oli se lapsen parhaaksi tai ei. Äärimmäistapauksissa jopa inestii voidaan toteuttaa ilman fyysisen väkivallan käyttöä vain vakuuttamalla lapsi tottelemisen ja kuuliaisuuden ehdottomasta vaatimuksesta (Bell 1993, 60-61; Laitinen 2006, 68).

Vaikka väkivallan käytön on usein nähty vallankäytön äärimmäisenä muotona, sen voidaan ajatella olevan myös seurausta vallan ja kontrollin puutteesta, jolloin ärtymyksen, vihan ja voimattomuuden kokemuksia puretaan niihin, jotka ovat valtahierarkiassa itseä alempana (Pagelow 1984, 97-99). Colen mukaan äidit käyttävät väkivaltaa lapsiaan kohtaan, koska heillä ei ole muuta valtaa kuin valta omiin lapsiinsa (Cole 1992, 321). Featherstone (1997, 427-428) uskoo, että äidin käyttämä väkiältä lapsia kohtaan voi olla seurausta naisen alistetusta asemasta mieheen nähden tai miehen väkivallasta, mutta ainoaksi selitykseksi siitä ei kuitenkaan ole. Featherstonen (1996, 185) mielestä äitiyteen liittyvä valta tulisi nähdä Foucault'n tapaan muuttuvana ja vaihtuvana, jolloin toisen tilanteen uhri voi olla toisen tilanteen tekijä ja väkiältä sekä kontrollin väline että osoitus kontrollin puutteesta. Sen lisäksi, että kiinnitetään huomiota epäsymmetriseen ja epätasa-arvoiseen jakautumiseen miesten ja naisten välillä, on syytä huomata myös se, miten ikä ja sukupolvi asetelmat muodostavat epäsymmetrisiä valtarakenteita äitien ja lasten välille (Damant ym. 2010, 13). Damantin ym. (2010, 15-18) tutkimat parisuhdeväkivallan naisuhrit kokevat väkivallan keskellä elämisen aiheuttavan pelkoa, kontrollin menettämisen tunnetta ja voimakasta stressiä, joka näkyy heidän väkivaltaisuutenaan lapsiaan kohtaan. Tutkimuksessa tuli kuitenkin ilmi myös se, että niinkin alistetuilla naisilla kuin nämä perheväkivallan uhrit ovat, on aikuisen ja vanhemman asemastaan johtuen riittävästi valtaa käyttää fyysistä väkivaltaa lapsiaan kohtaan myös kontrollin välineenä – ja oikeuttaa käyttäytymisensä asemaansa vedoten. (Mt.)

Featherstonen (1997, 423 - 424) mukaan vallan näkeminen monimutkaisena vallan verkkona tekee myös lapsista näkyviä: Sen lisäksi että he ovat vallan kohteina, he käyttävät myös itse valtaa. Vauva määrittelee perheen aikatauluja ja voimakastahtoinen lapsi haastaa vanhemman valta-aseman. Äidin mahdollisuudet kontrolloida lapsen käyttäytymistä ovat näissä tilanteissa rajalliset. Jos äiti jostain syystä tuntee pakonomaista tarvetta heti muuttaa lapsen käytöstä, väkivallan käyttö voi tuntua ainoalta mahdolliselta vaihtoehdolta.

3.3 Äitiyden kiiltokuva

Jaana Vuoren (1991, 52) mukaan kulttuurinen äitiysideologia saavutti huippunsa länsimaissa 1800-luvun jälkipuoliskolla, kun miesten ja naisten elämänpiirit perheessä ja yhteiskunnassa erkaantuivat uudella tavalla. Ideaaliäitien tehtäväksi tuli tuolloin kasvattaa moraalisesti täydellisiä lapsia ja pitää yllä kunniallista maailmaa. 1900-luvun alkupuolella Sigmund Freudin ja hänen jälkeensä myös Winnicotin ja Bowlbyn psykologiset teoriat alkoivat keskittyä lapsen varhaisvaiheisiin (Vuori 2001, 38 - 39). Erityisesti äidin ja lapsen suhde lapsen elämän alkuvaiheessa nousi tuolloin tarkastelun kohteeksi (Vuori 1991, 52 - 53). Lapsen psyykkinen ja emotionaalinen kehitys ja kyky luoda ihmissuhteita muotoutuvat teorioiden mukaan tuon suhteen pohjalta (mt.). Vuoren (1999, 153) mukaan äitiys on nähty tällä vuosisadalla tehtävänä, jossa on mahdollisuus onnistua, mutta jossa vaarana on sekä äidillinen ylihuolehtiminen että äitiyden puute. Usko äidin kaikkivoipaisuuteen antaa mahdollisuuden sekä äitiyden idealisointiin että äitien syyttelyyn (mt.). Pohjolan (1993, 77-78) mukaan naisen rooli määrittäytyi uusintamisen ja sosialisointin odotuksista ja hänet mielletään ensisijaisesti naisena, puolisona ja huolehtijana, jonka katsotaan olevan vastuussa läheisistään.

Jokainen meistä tietää, minkälainen ”hyvän äidin” kuuluu olla, koska olemme sisältäneet kulttuurimme mukaisen mallitarinan hyvästä äitiydestä. Kirsi Nousiaisen (2004, 58-59) mukaan myyttinen äitiyden ihannekuva pohjautuu Neitsyt Marian hahmoon, jossa äitiyteen liitetään ajatukset hyvyydestä ja puhtaudesta. Vaikka äitiyden ihannekuvan mukainen täydellisyys on äitien tavoittamattomissa, se elää kulttuurissamme niin vahvana, että vaihtoehtoisia mallitarinoita ”hyvän äitiyden” esittämiselle on kulttuuristamme vaikea löytää (mt.; Andrews 2004, 2). Raisa Cacciatoren ja Kristiina Janhusen (2008, 12-22) mukaan tämän päivän äidit liittävät äitiyteen ajatuksen tasapainosta ja harmoniasta, ja olettavat äitiyden tekevän naisen kypsemmäksi. Äitien oletetaan rakastuvan lapseensa ensi

silmäyksellä ja lisääntyneen vastuun ja hoivavietin tuloksena mielellään rauhoittuvan puuhailemaan kotona lapsiasioiden kanssa. Ihanteelliseen äitiyden kuvaan kuuluvat pidättyvyyden, vaatimattomuuden, puhtauden, itsehallinnan ja kurinalaisuuden vaatimukset. (Mt.) Granfeltin (1998, 117) mukaan äitiyttä pidetään edelleen naisen kypsyyden ja normaaliuden mittana, eikä siitä kieltäytymistä tai siinä epäonnistumista hyväksytä.

”Hyvän äitiyden” ajatellaan usein olevan ennen kaikkea sitä, että äiti panee lapsen tarpeet omien tarpeidensa edelle (mt., Milner 2004, 85; Featherstone 1999, 49). Cacciatoren ja Janhusen (2008, 12-22) mukaan lapsen ensisijaisuutta korostavat tunteet ja teot, kuten onnellisuus, rakkaus, ylpeys, huoli ja hoiva, koetaan hyväksyttäväksi, mutta lapsen ensisijaisuutta vaarantavien tunteiden, kuten raivon, surullisuuden, itsekkyyden, oman ajan kaipuun ja välinpitämättömyyden, ei sen sijaan katsota ”hyvään äitiyteen” kuuluvan.

3.4 Äitiys, ambivalenssi ja viha

Koska oletettuun äidin olemukseen liitetään lempeys ja epäaggressiivisuus, vihasta puhuminen on äitiyden yhteydessä ongelmallista (Nykyri 1998, 130). Äitiyden ristiriidat, kuten väsymys ja masennus jo tunnustetaan, mutta raivoa, vihaa ja väkivaltaa on edelleen vaikea tunnustaa äitiyteen liittyvän (Törrönen 2009a, 21) Äitiyteen kuuluu kuitenkin ambivalenssi: äitiyden onnen ja lasten vaativuuden ja häiritsevyyden aiheuttama vaihtelevuus ja ristiriitaisuus (Niemelä 1993, 109), ja jokainen äiti tuntee lastaan kohtaan sekä vihan että rakkauden tunteita (Parker 1997).

Äitiyteen liittyvät vihan tunteet syntyvät Rosika Parkerin (1997) mukaan kahden erilaisen ahdistuksen tunteen seurauksena. ”Depressiivisen äitiyden ahdistuksen” aiheuttaa äidin pettymys siitä, että hän huomaa tuntevansa toisinaan vihaa rakastamaansa lasta kohtaan. ”Vainoava äitiyden ahdistus” puolestaan seuraa siitä, että lapset kohdistavat äitiin kielteisiä tunteitaan ja ovat muuten vaativia. (Mt.) Pienen vauvan itku on vaativaa, samoin kolmivuotiaan kiukuttelu tai murrosikäisen kodin järjestystä järjestyttävä käytös, ja lapsen tarpeiden tyydyttäminen vaatii usein äidin omien tarpeiden asettamista toiselle sijalle. Parkerin mukaan (1997, 33) ”vainoavaa äitiyden ahdistusta” aiheuttaa usein myös se, että sopimattomasti käyttäytyvä ja tottelematon lapsi uhkaa äidin mahdollisuuksia tuntea itsensä ”hyväksi äidiksi”. Vaikka vihantunteista ei yleensä haluta äitiyden yhteydessä

puhua, ambivalenssi ei ole Parkerin (1997, 28) mukaan pelkästään paha asia, vaan toimii äitiyttä kehittävänä voimana, jos äiti ymmärtää ja hyväksyy vihan tunteensa luonnollisina rakkauden tunteiden rinnalle ja niihin kytkeytyneenä. Tällöin vihan tunteiden tunnistaminen ohjaa äitiä pyrkimään entistä paremmin ymmärtämään sekä omia että lapsensa tunteita ja käyttäytymistä (mt.).

Jos äiti ei voi omien lapsuuskokemustensa tai saamansa kasvatuksen vuoksi hyväksyä vihan tunteitaan, saattaa tilanteesta tulla hänelle kestämätön. Äiti voi pelätä vihantunteiden merkitsevän lapsensa rakkauden menettämistä, tai hän voi kokea lapsen vaatimukset niin, että alkaa nähdä tämän läpikotaisin pahana. (Parker 1997, 17-35.) Turhautuminen, viha ja avuttomuuden tunteet, joita äiti ei pysty rakentavasti käsittelemään, voivat saada aikaan joko impulsiivista aggressiivisuutta tai masentuneisuutta (Parker, 1997, 24; Haapasalo & Petäjä 1999, 147).

Äitiyden ambivalenssin yhteydessä on syytä huomata ilmiön monimuotoisuus. Ambivalenssi aiheutuu Parkerin (1997, 25) mukaan monimutkaisista äidin sisäisen ja ulkoiseen todellisuuteen liittyvistä yhteyksistä ja on sosiaalisesti ja kulttuurisesti säänneltyä erityisesti hyvään äitiyteen liitettyjen merkityksenantojen kautta. Vaikka myytti ”hyvästä äitiydestä” on kulttuurisesti jaettu äitiyden tavoitetila, samanlaisten asioiden, tilanteiden ja tapahtumien merkitys ei ole kaikille äideille sama, vaan riippuvainen sekä äidin aiemmista kokemuksista että äidin sen hetkiseen tilaan ja sosiaaliseen ympäristöön liittyvistä tekijöistä. Samankin äidin kokemus ambivalenssista vaihtelee tilanteesta toiseen, muuttuu lapsen kasvaessa ja voi olla eri lasten kohdalla hyvin erilaista. (Mt.) Äiti joka on tuntenut hetkittäin vihaa pienen vauvan jatkuvaa vaativuutta kohtaan voi pärjätä leikki-ikäisen kanssa vallan mainiosti. Toinen äiti voi kokea voimakkaita raivon tunteita murrosikäisen nuoren käyttäytymisen vuoksi, kun samanaikaisesti miehen työttömyys ja taloudelliset vaikeudet varjostavat perheen arkea. Paine olla ”hyvä äiti” voi tulla erityisen suureksi sosiaalisen aseman asettamien paineiden vuoksi tai jos äiti itse on jostain syystä asettanut sen elämänsä tärkeimmäksi päämääräksi. Äitiyteen liittyvä ambivalenssi on Parkerin (1997, 25) mukaan yleensä suurimmillaan lapsen ollessa pieni, mutta vähitellen sen merkitys vähenee. Äidin oma tarve hyvinvointiin johtaa ajan kuluessa siihen, että äiti luopuu mahdottomasta äitiyden ideaalista ja siirtyy kohti ”äitiyden individualisaatiota”, jossa hänellä on enemmän mahdollisuuksia toimia omien toiveidensa kuin äitiyden myyttisen mallin ohjaamana (Mt.).

Todellisuus voi toisinaan näyttää niin tyystin toisenlaiselta kuin ihannoitu äitiys, että myös se, mitä äiti on aiemmin pitänyt ”hyvänä äitiytenä” voi joutua muutoksen alle. Riitta Granfeltin mukaan (1998, 117-129) äitiys näyttäytyy lapsensa huostaanoton kautta menettäneiden äitien puheissa elämänalueena, jolla epäonnistuminen on erityisen traumaattista ja itsearvostusta särkevää. Äitiys voi kuitenkin huostaanoton jälkeenkin olla tärkeä osa naisen identiteettiä (myös Nousiainen 2004, 167-172). Äidit eivät välttämättä pyri enää täyttämään ”hyvän äitiyden” ihannetta sellaisenaan, vaan omaan identiteettiin liitetään ”hyvästä äitiydestä” vain ne palat, jotka siinä katsotaan vielä olevan jäljellä kaiken menetetyn jälkeen. (Granfelt, mt.) Kipeän prosessin kautta tavoitteet ja todellisuus lähenevät toisiaan, jolloin myös ristiriitojen ja ahdistuksen tunteet vähenevät.

Vaikka on selvää, että jokaiseen äitiyteen liittyy ambivalenttisia tunteita, niitä harvoin nostetaan kulttuurissamme esiin. Ros Coward (1997) on tutkinut median luomaa äitiyskuvaa ja toteaa sen yleensä täysin sivuuttavan äitiyden ambivalenssin. Sen sijaan äitiys esitetään usein joko täydellisen pavana tai idealistisen onnistuneena. Esimerkkinä ensimmäisestä Coward (1997, 113-116) mainitsee lapsensurmat, jotka kuvataan mediassa yleensä jokin ”käsittämättömän pahuuden” ilmentymänä, ja tuon ”pahuuden” nähdään tulevan äidin ja lapsen välisen suhteeseen jostain sen ulkopuolelta. Cowardin mukaan äitiyden ambivalenssi näkyy kuitenkin jopa lapsensa surmanneiden äitien toiminnassa selvästi: Äidit ovat usein pitäneet lapsistaan hyvää huolta, ja jopa surmatöihin on voinut liittyä piirteitä, jotka kertovat välittämisestä. Myös Haapasalon ja Petäjän (1999, 148-149) mukaan monet lapsensa surmannet äidit ovat ennen surmatöitä pyrkineet ehkäisemään omien tarpeidensa esiin tuomisen, olemaan täydellisiä äitejä ja tekemään juuri niin kuin heiltä odotetaan. Se, että äidit eivät ole pystyneet hallitsemaan lapsiaan kohtaan tuntemaansa vihaa, johtuu Cowardin (mt.) mukaan siitä, että he eivät ole saaneet riittävästi apua ja tukea selvitäkseen niistä elämän vaikeuksista, joita esimerkiksi lapsuuden kaltoinkohtelu (myös Haapasalo & Petäjä 1999, 148-149) traumaattiset erot, köyhyys ja yksinhuoltajuus sekä psyykkiset oireet ovat heille aiheuttaneet. Kun pienten lasten hoitaminen on tuntunut ylivoimaiselta, äitien näkökulmat ovat vähitellen kaventuneet näkemään mielettömien suunnitelmien toteuttamisen ainoana vaihtoehtoina. Yhteiskunta suojelee Cowardin mukaan itseään, kun se ohittaa näissä tapauksissa äitiyden ambivalenssin. Kun äitien raakojen väkivaltatekojen taustalla nähdään jokin vieras ja poikkeuksellinen ”pahuus”, yhteiskunnan on mahdollista nähdä itsensä - ja äitiys yleensä -

hyvänä, ja unohtaa sen pohtiminen, pitäisikö yhteiskunnankin kantaa enemmän vastuuta siitä, mitä sen kaikkein suojattomimmille jäsenille eli lapsille tapahtuu. (Mt.)

Toinen valheellinen äitiyden kuva syntyy Cowardin (1997, 117 - 118) mukaan median rakentaessa nykyäidin ihannekuva. Ihanneäitiys syntyy äitiyden ja uran onnistuneesta yhdistelmästä, jossa äitiys ei tarkoita mistään luopumista, vaan naisen toimintamahdollisuudet sosiaalisen ja seksuaalisen elämän alueella säilyvät entisenlaisina lapsista huolimatta. Julkisuuden henkilöitä esitellään tavalla, jossa heidän äitiytensä näyttäytyy helppona ja mukavana, osana naisen menestystarinaa, ja äitiydessä onnistumista pidetään itsestään selvänä. Äitiyden vaativuudesta, tai siihen liittyvistä kielteisistä asioista tai tunteista ei mainita mitään. Cowardin mukaan valheellinen ihannekuva äitiydestä vaikeuttaa äitien mahdollisuuksia tunnistaa ja tunnustaa omia kielteisiä tunteitaan, ja hakea tarvittaessa apua. Kun ”ihanneäitiyteen” kuuluu selvitä sekä vaativasta urasta että äitiydestä, voi olla vaikea tunnustaa, ettei itse selviä edes ”ihan tavallisesta äitiydestä”.(Mt.)

3.5 Äitien väkivalta meillä ja tänään

Vaikka olen kirjallisuuskatsauksessani käsitellyt saatavilla olevaa tietoa lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan ja äitiyteen liittyen, joudun valitettavasti toteamaan käyttökelpoisen tutkimustiedon käyvän sitä niukemmaksi, mitä lähemmäksi tulen varsinaista tutkimusaiheeni eli suomalaisten tämän päivän äitien lapsiinsa kohdistamaa väkivaltaa. Vaikka myös ulkomailla tuotettu tutkimustieto tarjoaa ilmiön ymmärtämisen kannalta oleellista tietoa, kotimaisen tutkimuksen puutetta ei voi aiheen kulttuurisidonnaisuuden vuoksi sillä korvata. Koska kotimainen tutkimus (Latun (2008) meneillään olevaa väitöstutkimusta lukuun ottamatta) ei ole keskittynyt varsinaisesti äitien lapsiin kohdistaman väkivallan tutkimukseen, vaan tutkimustieto on syntynyt muiden tutkimusintressien ”sivutuotteena”, kuva äitien väkivallasta vaikuttaa hajanaiselta. Vähäisen saatavilla olevan tutkimustiedon vuoksi käsittelen tässä luvussa myös sitä kokemusperäistä tietoa, mitä äitien väkivaltaisuudesta on kertynyt Ensi- ja turvakotien toteuttaman Vaiettu naiseus -projektin ja Maria-instituutin Demeter -projektin naisten väkivallan vastaisessa työssä.

Tilastojen mukaan naiset ovat lapsiin kohdistuneen väkivallan tekijöitä jonkin verran useammin kuin miehet (Notko 2000, 29; Ellonen ym. 2008). Asennetasolla naiset vastustavat kuritusta yleisemmin kuin miehet, mutta käytännössä he kuitenkin käyttävät kuritusta miehiä enemmän (Lastensuojelun keskusliitto 2007; Sariola & Ellonen 2008, 63) ja tyypillisimmin äidit kurittavat tytärtään (Ellonen ym. 2008, 182). Äitien väkivaltateot ovat suurimmaksi osaksi suhteellisen lieviä, kuten tukistamista, tönimistä tai läimäyttämistä (Ellonen ym. 2008, 59-63; Lattu 2008, 82). Latun mukaan (2008, 186) osa äideistä näkee fyysisen kurituksen käytön lasten kasvattamisena, opettamisena ja eräänlaisena velvollisuutena, ja rakastava äiti voi heidän mielestään olla myös kurittava äiti. Äidit pyrkivät kuitenkin tekemään eron kurittamisen ja pahoinpitelyn välille, ja tiettyjä lieviä tekoja, kuten tukkapöllyä ja luunappia voidaan pitää sallittuina, vaikka lyömistä ei. Raja kurittamisen ja väkivallan välillä on kuitenkin häilyvä ja sama äiti voi sekä käyttää kuritusta että syyllistyä sellaiseen, mitä pitää pahoinpitelynä (Mt.) Selvää on, että suurin osa äitien lievistä väkivallasta jää piiloon, koska väkivaltatilanteet tapahtuvat kotona, fyysisiä merkkejä väkivallasta ei välttämättä jää, eivätkä lapset ilmoita kokemastaan kohtelusta.

Vaikka vakavien tekojen osuus äitien kaikesta väkivallasta on suhteellisen pieni (Ellonen ym. 2008, 177), Latun (2008, 182) ja Haapasalon (1999, 73-84) tutkimuksissa esiin tulleet teot, kuten kuristaminen, pään lyöminen seinään, remmillä hakkaaminen, piiskaaminen ja potkiminen, muistuttavat siitä, että äidit voivat tehdä vakaviakin tekoja. Kuten edellisessä luvussa jo tuli ilmi, joskus äidit voivat syyllistyä jopa lastensa surmiin.

Äidit pyrkivät yleensä kontrolloimaan lapsiaan kohtaan tuntemiaan vihan tunteitaan ja väkivaltaista käyttäytymistään. Nykyrin (1998, 130 - 142) haastattelemat äidit pyrkivät rauhoittumaan lähtemällä ulos tai komentamalla lapsen huoneeseensa ja yrittävät pysyä kohtuudessa silloinkin, kun kurittavat lapsiaan (myös Lattu 2008, 187). Toisinaan vihakontrolli kuitenkin väistyy, viha ja aggressio purkautuvat ulos ja äidit käyvät lapsiinsa käsiksi. Perheen järjestys häiriintyy, kun äiti ei enää huolehdikaan toisten tunteista ja yhteisestä hyvinvoinnista. Viha ottaa valtaansa, ajattelu sumenee, ja tehdyt teot tuntuvat äideistä itsestään jälkeenpäin vierailta. (Mt.) Lattu (mt.) mainitsee äitien pelkäävän sitä, etteivät he kykene kontrolloimaan omaa väkivaltaisuuttaan. Lasten fyysinen pienuus, väkivallan jättämät näkyvät jäljet ja siitä seuraava sosiaalitoimen puuttuminen sekä rakkaus omaan lapseen voivat hänen mukaansa ehkäistä väkivallan pahenemista. Latun

mukaan (2008, 182) äitien kertomuksia lapsiinsa kohdistamastaan väkivallasta leimaavat syyllisyys ja häpeä. Heitä ahdistaa myös pelko siitä, miten väkivalta on vaikuttanut lapseen tai että lapsi jatkaa väkivallan kierrettä (mt.).

Äitien väkivallan tapahtumapaikkana on usein koti (Jokinen 1996, 42; Lattu 2008, 182) ja vihanpurkaukset, huutaminen, kuritus ja väkivalta tapahtuvat sen yksityisyyttä suojaavien seinien sisäpuolella, arvostelevien katseiden ulottumattomissa. Koti, jonka ehkä keskeisin psyykkinen merkitys on turvapaikka, voi olla lapselle myös se paikka, jossa hän kokee eniten pelkäävänsä. Kivun ja pelon aiheuttaja voi olla äiti, joka myös lapsesta eniten huolehtii. Jos vanhempaan liittyy lapsen näkökulmasta sekä turvallinen rakkaus että ennakoimaton vaara, tilanne on lapselle erityisen vaikea ja traumaattinen (Sinkkonen 2001, 60-63). Lapsen kokemaa uhkaa lisää myös se, että äidit ovat väkivaltaisista useimmiten silloin kun muita aikuisia ei ole paikalla (Lattu 2008, 182). Ulkopuolisten, myös oman miehen, läsnäolo tukee äitien itsehillintää, ja yksin ollessa vihakontrolli on vähäisempää. (Nykyri 1998, 130-142).

Sekä Vaiettu naiseus -projektin että Maria -instituutin naisten väkivaltaan keskittyvässä asiakastyössä on havaittu monien avun piiriin hakeutuneiden naisten viestivän ääri rajoilla olostaan ja kontrollin menettämisen pelostaan väsymyspuheen kautta (Törrönen 2009a, 23; Karlsson 2005). Naisten väsymyspuhe ei kuitenkaan aina tule kuulluksi tai sen todellista sisältöä ei ymmärretä (Törrönen mt.). Latun (2008, 184-186) tutkimukseen osallistuneet väkivaltaiset äidit kokevat vaikeiden elämäntilanteiden, vastuiden raskauden ja lapsen itkuisuuden aiheuttavan väsymystä, joka selittää heidän väkivaltaisuuttaan. Jokinen (1996, 39-40) epäilee, että suomalaiset pienten lasten äidit ovat nykyisin yksinäisempiä kuin ovat aiemmin elämässään olleet, tai mitä aiempien sukupolvien äidit ovat olleet. Äitiyteen liittyvä väsymys hyväksytään meillä normaalina tilanteena erityisesti silloin, kun äiti on kotona äitiyslomalla (Jokinen 1996, 188). Jokisen (1996, 39-40 ja 177) tutkimat väsyneet äidit kokevat, että heiltä puuttuu aikuinen seura ja tuki, kiinnipitävä ympäristö, ja väsymys kumpuaa yksin olemisen tunteesta. Myös Latun (2008, 184 - 187) tutkimuksessa väkivaltaisten äitien kertomuksista näkyy yksinäisyys. Isät ovat paljon poissa tai eivät muuten osallistu kodin hoitoon, eivätkä äidit kerro isien toiminnasta äitien tukemiseksi tai perhetilanteen helpottamiseksi. Äitien väsymykseen liittyy kiinteästi se, että äidit kokevat kantavansa hoivavastuuta yksin. (Mt.)

Lattu arvioi, että naiset ovat jopa valmiimpia ottamaan vastuuta omista väkivaltateoistaan kuin miehet. Törrösen (2009b, 33) mielestä tutkimustulos ei ole kuitenkaan yleistettävissä kaikkiin naisiin vaan vain niihin, jotka tunnistavat väkivaltaisen käyttäytymisensä. Äitejä, jotka tunnistavat väkivaltaisuutensa ja joita oma käyttäytyminen ahdistaa, on Demeter -projektin työssä voitu auttaa jo suhteellisen lyhyellä työskentelyllä (Karlsson 2005). Koska apua itse hakeneet äidit ovat olleet motivoituneita työskentelyyn, he ovat ymmärtäneet pian lapsen äidistä erilliseksi ihmiseksi, jota kohtaan äidillä ei ole oikeutta käyttäytyä väkivaltaisesti (mt.). Törrösen (2009b, 37) mukaan kaikkien naisten väkivalta ei ole väsymystä, eikä edes räjähtävää raivoa. Ensi- ja turvakotien työssä on nähty myös äitejä joita ei auta lepo, jotka eivät kadu tekojaan tai hae apua, vaan ovat niin lukkiutuneita omaan vihaansa, että näkevät sen oikeutettuna. (Mt.)

3.6 Tutkimuksen tarkoitus

Kuten kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi, äitien väkivalta lapsiaan kohtaan on hyvin yleistä. Yleisyyteensä nähden se on kuitenkin hyvin vähän esille nostettu ilmiö, eikä aiheen sisällöllistä käsittelyä koskevaa suomalaistutkimusta juuri ole, vaikka tällaisesta tutkimuksesta voitaisiin saada ideoita väkivallan ehkäisyyn ja torjuntaan (Salmi 2009, 13-14). Uskon, että väkivallan vastainen työ on vaikeaa, ellemmme tiedä riittävästi siitä todellisuudesta, missä väkivaltaiset äidit ja lapset elävät, emmekä osaa kiinnittää huomiota niihin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin mekanismeihin, jotka mahdollistavat, aiheuttavat ja ylläpitävät äitien tekemää ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Olen tutkimuksessani kiinnostunut siitä, mitä äidit itse kertovat väkivallastaan, millaisia merkityksiä he antavat teoilleen ja minkä asioiden he näkevät olevan yhteydessä väkivaltaiseen käyttäytymiseensä. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä äidit kertovat internetin keskustelupalstoilla väkivaltaisuudestaan lapsiaan kohtaan?
2. Mistä ja miten kertomalla äidit tekevät väkivaltakäyttäytymistään ymmärrettäväksi tai oikeutetuksi?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Äitien keskustelupalstakirjoitukset aineistona

Tutkimusaineistoni koostuu äitien internetin keskustelupalstoille kirjoittamista kirjoituksista, jotka käsittelevät heidän lapsiinsa kohdistamaa väkivaltaa. Aineiston keräämisen haastattelulla hylkäsin jo tutkimukseni alkuvaiheessa, koska ajattelin, että haastateltavia olisi aiheen arkaluonteisuuden vuoksi vaikea löytää. Uskoin myös, että arasta aiheesta kirjoittaminen voisi olla äideille helpompaa kuin suoraa puhumista, ja se saattaisi siksi tuottaa antoisamman aineiston. Risto Niemi-Pynttärin (2007, 414-415) mukaan lähellä ajattelua oleva kirjoittaminen voi olla puhetta olennaisempi merkityksien luomisen tapa erityisesti silloin, jos välitön tilanne on voimakkaiden sosiaalisten sanktioiden rajaama. Puheessa voi tulla esille vain tavanomaisuuksia, mutta kirjoittaminen avata mahdollisuuden aitoon keskusteluun (mt.).

Alkuperäinen ajatukseni aineiston keruusta oli pyytää äitejä itse kirjoittamaan väkivaltaisuudestaan. Aloitin aineiston keruun keväällä 2009 lähettäen kirjoituspyynnön julkaistavaksi joihinkin sanomalehtiin ja useille internetin keskustelupalstoille. Pian kuitenkin huomasin, etteivät äidit vastaa kirjoituspyyntöön. Aihe on arka, eikä kirjoituspyyntö välttämättä herätä halua kirjoittamiseen, ellei sitä äidillä sillä hetkellä muuten ole. Pelko vastaajan henkilöllisyyden paljastumisesta voi myös vaikeuttaa osallistumista, vaikka annoinkin mahdollisuuden vastata kirjoituspyyntöön nimettömänä. Koska olin jo kovasti kiinnostunut tutkimusaiheesta, aloin selailla internetin keskustelupalstoja etsien sieltä aiheeseen liittyviä kirjoituksia. Aluksi tuntui, että kirjoituksia oli vaikea löytää. Vähitellen huomasin, että jotkut äidit kyllä kirjoittavat aiheesta, kun heidän oma tunnetilansa tai muu motiivinsa siihen ohjaa. Joitakin kirjoituksia löydettyäni poimin niistä hakusanoja, joilla onnistuin löytämään lisää tekstejä. ”Väkivalta” tai ”pahoinpitely” eivät juuri tuottaneet tulosta, mutta ”huono äiti”, ”löin”, ”tukistin ” ja ”pinna palaa” toimivat paremmin. Jatkoin kirjoituspyyntöni vastausten palautusaikaa, mutta en edelleenkään saanut muita vastauksia, kuin muutaman suoraan keskustelupalstalla julkaisemani kirjoituspyynnön jatkeeksi kirjoitetun lyhyen kirjoituksen. Päätin lopulta käyttää tutkimusaineistonani keskustelupalstoilta löytämäni aineistoa, koska useat

kirjoitukset tuntuivat itse asiassa vastaavan juuri niihin kysymyksiin, joista olin kiinnostunut.

Ensimmäiset teemaa käsittelevät keskustelut löysin kriisi- ja mielenterveystuen toimijoihin ja vertaistukeen profiloituneilta sivuilta (Tukinet.fi, Tukiasema.net, www.mielenterveys-taimi.fi). Halusin laajentaa aineistopohjaa ja aloin etsiä kirjoituksia myös muilta apua ja tukea tarjoavilta sivuilta. Löysin joitakin kirjoituksia Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL.fi) ja Ensi- ja turvakodin (Nettiturvakoti.net) sivuilta. Koska halusin tavoittaa myös niitä äitejä, jotka eivät ole tietoisia avun tarjoamiseen keskittyvistä sivustoista tai koe olevansa avun tarpeessa, paneuduin myös kaikille käyttäjäryhmille suunnattujen yleissivustojen antiin ja löysin kirjoituksia sekä Suomi24.fi että lapsiperheille suunnatuilta Vauva.fi -sivuilta. Poimin aineistooni valikoimatta kaikki sellaiset kirjoitukset, joista käy selväksi, että kirjoittaja on äiti, joka kertoo kohdelleensa lastaan jollain lailla kovakouraisesti.

Vaikka luin ja selasin keskustelupalstoja noin viikon ajan pelkästään aineiston hankintaan keskittyen, aineistoni ei kasvanut kovin suureksi. Yhteensä kirjoituksia aineistossani on 47 ja ajallisesti ne sijoittuvat vuosien 2002 ja 2009 väliseen aikaan. Eskola & Suorannan (1998, 62-63) mukaan laadullinen aineisto on riittävän suuri, jos aineistoon liitettävät uudet tapaukset eivät enää tuota tutkimusongelman kannalta oleellista tietoa. Tällaisen kylläntymisasteen aineistoni saavutti. Löysin tutkimukseni analyysivaiheen jälkeen joitain uusia kirjoituksia, jotka olisivat voineet olla osa aineistoani, mutta tarkasteltuani niitä totesin, ettei niiden mukaan ottaminen olisi tuonut tutkimustuloksiini mitään uutta.

Kirjoituksia, joissa äiti pitää väkivaltaista käyttäytymistään ei-toivottuna, löytyi kaikilta sivuilta, mutta kuritusta puolustavat keskustelut painoutuivat suomi24.fi -sivuille. Vaikka kuritusaiheisia keskusteluita löytyi melko helposti, niiden käyttöä aineistona vaikeutti se, että kirjoittajat eivät useinkaan esittäneet riittäviä tietoja siitä, ovatko äitejä, kirjoittavatko omasta käyttäytymisestään vai kurituksesta yleensä tai millaista heidän kuritukseksi nimeämänsä käyttäytyminen on. Koska alkuperäinen kirjoituspyyntöni Suomi24.fi -sivustolla tuotti suoraan kirjoituspyyntöni jatkeeksi kurituksesta kertovia kirjoituksia, joissa kriteerini täyttyivät, päätin sisällyttää kirjoitukset aineistooni. Kurituskirjoituksista kolme olen poiminut keskustelupalstalle jo aiemmin kirjoitetuista keskusteluista, ja kuusi on kirjoitettu vastauksena kirjoituspyyntööni. Koska olen voinut itse kysymyksilläni vaikuttaa enemmän kurituskirjoitusten kuin muiden kirjoitusten sisältöön, ei aineistoni ole

tältä osin ihan yhtenäinen. Pidin kuitenkin tutkimukseni kannalta vielä haitallisempaa sitä, että kurituskirjoitukset pois jättämällä sivuuttaisin oleellisen osan tutkimukseni kohteena olevasta ilmiöstä. Kirjoituspyynnön olen liittänyt tutkimusraporttini loppuun.

Aineistoni kirjoitusten pituus vaihtelee vain noin kymmenen lauseen pituisista kirjoituksista useiden sivujen mittaisiin kirjoituksiin. Lähes kaikki kuritusta puolustavat kannanotot ovat lyhyitä, ja pisimpien kirjoitusten kirjoittajat löytyvät käyttäytymisensä ongelmalliseksi kokevien äitien joukosta. Vaikka pitkät kirjoitukset usein rakentavat äidin ajatuksista ja kokemuksista lyhyitä kirjoituksia kattavampaa kuvaa, toisinaan äidit voivat vain muutamalla lauseella onnistua tekemään selväksi sen, mitä pitävät oleellisena ja kirjoittamisen arvoisena.

Kun olin totaalisen uupunut ja minulla oli synnytyksen jälkeinen masennus, enkä tuntunut saavan apua mistään, kasvatuskeinot tuntuivat olevan todella vähissä. Kun olin ollut vauvan ja 5-vuotiaan uhmaikäisen kanssa vuoden kotosalla, ärsytyskynnys sitten vain yksi päivä ylittyi. Riidan aikana 5-vuotiaan kanssa menetin lopulta malttini täysin. Ravistelin ja tyrkkäsin lattialle ja huusin ”tapan sinut”. Taina TAOVI

En jättänyt lyhyitä kirjoituksia pois myöskään siitä syystä, että ajattelin vain pitkiin kirjoituksiin keskittymisen voivan turhaan korostaa niiden äitien ajatuksia, jotka kokevat kirjallisen ilmaisun helpoksi omien taipumustensa tai koulutustaustansa vuoksi. Lyhyet kirjoitukset vahvistivat ja täydensivät pidempien kirjoitusten kautta välittyvää käsitystä ilmiöstä, jolloin aineiston sisältyviä piirteitä oli helpompi löytää.

Suuri osa väkivaltaongelmansa tunnustaneiden äitien kirjoituksista on kirjoitettu tilanteessa, jossa äiti kokee väkivallan parhaillaan ongelmaksi. Kirjoittaja avaa keskusteluketjun avunhuutokirjoituksella tai rohkaistuu kirjoittamaan väkivaltaisuudestaan toisten kirjoitusten jatkoksi. Joissain aineiston kirjoituksissa kuvataan jo menneisyyteen jäänyttä väkivaltaisuutta ja/tai tilanteesta selviytymistä. Jos sama äiti on kirjoittanut kirjoitusketjuun useamman kerran muutaman päivän sisällä, käsittelin kirjoituksia yhtenä kokonaisuutena. Kirjoitukset, joissa kirjoittaja palaa kertomaan kuulumisistaan pitkäkhön ajan, esim. vuoden päästä, jätin kuitenkin aineistostani pois. Uusia kirjoituksia ei voinut onnistuneesti yhdistää osaksi aiempia kirjoituksia, koska niissä tuli selkeästi esiin kirjoituksiin liittyvän tiedon luonne aikaan ja paikkaan sidottuna - samoille asioille voitiin antaa myöhemmin ihan erilaisia merkityksiä kuin aiemmin.

4.2 Kertomuksellisuudesta ja todellisuudesta

Kertomusten tutkiminen on yksi laadullisen tutkimuksen tekemisen tapa, joka on Matti Hyvärisen (2006,1) mukaan yleistynyt parin viimeisen vuosikymmenen aikana yhteiskuntatieteissä, psykologiassa, kasvatustieteissä sekä terveyden ja sairauksien tutkimuksessa. Tarinoiden, elämäkertojen, juttujen, anekdoottien, muistelmien yms. tutkimusta kutsutaan usein narratiiviseksi tutkimukseksi, josta voisi puhua yhtä lailla kerronnallisuuden tutkimuksena, koska kyse on kertomuksista ja niiden paikasta ihmisten elämässä (mt.). Narratiivinen lähestymistapa ei ole yhtenäinen teoretis-metodologinen suuntaus vaan enemmänkin tieteiden välinen keskusteluverkosto, jota yhdistää tarinan käsite, joka voidaan eri yhteyksissä ymmärtää eri tavoin (Laitinen & Uusitalo 2008, 110).

Hyvärisen (2006, 1) mukaan kertomuksia on tutkittu monesta eri syystä. Niiden kautta voidaan hallita ja ymmärtää menneisyyttä, ihmisten identiteetit rakentuvat suurelta osin kertomuksina, kertomukset suuntaavat ihmisten toimintaa ja ne ovat ihmiselle tärkeä väline ajallisuuden ymmärtämisessä. Kun elämäkokemukset tuntuvat epäjohdonmukaisilta ja epäjatkuvilta, kertomukset ovat keinoja eheyttää elämää ja luoda siihen jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden tunnetta (Laitinen & Uusitalo 2008, 111-112). Hyvärisen mukaan kertomukset jäsentävät eettistä paikkaamme maailmassa, niiden avulla jaetaan kokemuksia ja tehdään niitä ymmärrettäväksi sekä luodaan luottamusta ja ylläpidetään ryhmiä. Kertomuksen avulla kerrotaan, kuka minä olen.

Vilma Hännisen tarinallisen kiertokulun teoria (1999, 19-23) sopii mielestäni mainiosti selventämään sitä, miten itse näen aineistoni äitien todellisuuden rakentuneen tarinallisiksi kirjoituksiksi. Tarinallisen kiertokulun teoria yhdistää sisäisen tarinan, draaman ja kertomuksen, asettaa ne keskinäisiin suhteisiin ja kytkee tarinallisuuden ulkopuoliseen todellisuuteen. Keskeinen lähtökohta on *situaatio*, eli se elämäntilanteen kokonaisuus, jonka keskellä ihminen elää. Situaatioon liittyvät mm. yksilölliset tilannetekijät (asuinpaikka, perhesuhteet, terveydentila jne.) ja toimintaa säätelevät ideaaliset seikat (mm. sosiaaliset normit ja lait). Situaatio muuttuu vain toiminnan voimalla, mutta sille voidaan antaa erilaisia tulkintoja. *Sosiaalisella tarinavaraston* käsitteellä Hänninen kuvaa sitä kulttuuristen kertomusten joukkoa, joka yksilölle ympäröivästä todellisuudesta tarjoutuu. Sisäisessä tarinan prosessissa ihminen tulkitsee elämänsä tapahtumia ja tilanteensa tarjoamia mahdollisuuksia ja rajoja sosiaalisesta tarinavarannosta omaksumiensa mallien avulla. Sisäisessä tarinassa on kolme tasoa. Alkuperäinen taso on

se, jossa elämä alun perin näyttäytyy. Toinen taso, reflektiivinen, on itselle kerrottu sisäinen tarina eli ”sisäistä puhetta”. Sisäisen tarinan kertominen tulee tarpeelliseksi silloin kun rutiininomaiset merkityksenannot tulevat syystä tai toisesta ongelmallisiksi tai vaativat pohdintaa. Metarefleksion taso puolestaan tarkoittaa sisäisen tarinan tietoista erittelemistä esim. narratiivisessa terapiassa. Sisäinen tarina ohjaa ihmisen toimintaa elävän elämän draamassa eli toiminnan tasolla. Draama ei kuitenkaan aina etene päähenkilön tavoitteiden suuntaisesti, koska siihen vaikuttavat myös muiden toimijoiden teot, sattumat ja vastoinkäymiset, sekä toimijan omat impulssit. Draamassa toteutuva toiminta vaikuttaa tiluatioon ja muuttaa sitä kautta myös sisäistä tarinaa. (Mt.)

Tutkimusaineistoni väkivallasta kertovissa kirjoituksissa tiluatiotekijöitä ovat mm. hoivavastuun jakautuminen perheessä, yksinhuoltajuus, mielenterveysongelmat ja lasten ikä ja luonne. Sisäisen tarinan kertomisen prosessissa liikkeelle panevana voimana toimivat eletyn elämän todelliset tapahtumat eli draama. Väkivaltainen käyttäytyminen aiheuttaa äidille kokemuksen siitä, ettei draama etenekään odotetusti ja hänen suunnitelmiansa mukaan. Uuden merkityksenantoprosessin käynnistäminen tulee välttämättömäksi, kun aiempaan sisäiseen tarinaan sisältyvät merkityksenannot eivät enää päde. Aineistoni äidit rakentavat sekä sisäisen tarinansa että julkisen kirjoituksensa pyrkien hallitusti sovittamaan yhteen oman väkivaltaisen käyttäytymisensä ja tiluatiotekijänsä sekä ne sosiaalisen tarinavaraston tarinat, joihin sisältyy kulttuurinen ymmärrys mm. väkivallasta, hyvästä äitiydestä, lapsen oikeuksista, lapsen ja vanhemman suhteesta, sukupuolten välisestä työnjaosta ja niin edelleen. Julkiselle areenalle kirjoittavan väkivaltaisen äidin on kirjoittaessaan otettava huomioon kirjoituksien oletettu lukija, joka Niemi-Pynttärin mukaan keskustelufloorumeiden kirjoituksissa muistuttaa julkisen puheen kuulijakuntaa (2007, 356). Kirjoittaessaan äidit pyrkivät samalla myös eheän sisäisen tarinan rakentamiseen, eli heillä on tarve kirjoittaa omasta elämästä ja äitiydestä sellainen tarina, jonka he voivat itse hyväksyä. Koska äitiyttä ja väkivaltaa on kulttuurissamme vaikea yhdistää, väkivaltaiset äidit pyrkivät selvittämään, sekä itselleen että oletetulle lukijalle, miksi he käyttäytyvät kulttuurisesta mallista poikkeavalla tavalla. Keskustelupalstoille kirjoitetut äitien kirjoitukset luovat uutta kulttuurista tarinavarantoa, joita lukijat (eli myös toiset kirjoittajat!) käyttävät omien sisäisten tarinoidensa ja kirjoitustensa pohjana. Kulttuurinen todellisuus rakentuu uudelleen äitien kirjoitusten kautta - ja tarinallinen kiertokulku jatkuu.

Narratiivista tutkimusmenetelmää käyttävät tutkijat eivät yleensä ajattele kertomusten olevat yksinkertaisia totuudenmukaisia raportteja todellisuudesta, vaan tiettyjä näkökulmia, joista kertoja houkuttelee kuulijoitaan asioita katsomaan (Riessman 2008, 187). Tutkimusten tarkoitus ei ole faktojen tuottaminen, vaan sen ymmärtäminen, mitä tietyt asiat merkitsevät ihmisille tai ryhmille (mt.). Koska ajattelen aineistoni kirjoitusten olevan äitien sisäistämän kulttuurisen ymmärryksen kautta välittyviä todellisuuden heijastumia, niiden perusteella ei voi tietää, onko todellisuus tapahtunut juuri sellaisena kuin äiti siitä kirjoittaa: onko väkivalta ollut juuri sellaista, kuinka usein se on todellisuudessa tapahtunut ja niin edelleen. Kirjoitukset kuvaavat kuitenkin todellisuutta, kun todellisuutena pidetään äidin kokemusta omasta elämäntilanteestaan, suhteesta lapseensa ja väkivaltaiseen käyttäytymisensä kirjoittamisensa hetkellä, juuri siinä ajassa ja paikassa, jossa hän sillä hetkellä on (kts. Riessman 2008, 193-195). Vaikka narratiivinen tapauskertomuksiin perustuva tutkimus ei ole suoraan yleistettävissä, se tuottaa pragmaattista käytännönläheistä tietoa, jota voidaan testata käytännössä. Tuotetun tiedon pohjalta voidaan sekä laajentaa aiempaa tietämystä, että kyseenalaistaa aiemmin itsestäänselvyyksiksi ajateltuja asioita. (Mt.)

4.3 Narratiivinen analyysi aineiston avaimena

Koska tutkimusaineistoni kaikissa kirjoituksissa ei ole selkeää juonirakennetta, eikä analyysini perustu sen tulkintaan, en koe luontevaksi nimittää äitien keskustelupalstakirjoituksia tarinoiksi, vaan yksinkertaisesti vain kirjoituksiksi. Silti pidän aineistoani kertomuksellisena. Hyvärisen mukaan (2006, 3) aineisto on kertomuksellista jos siinä on ainakin kaksi jotenkin toisiinsa liittyvää tapahtumaa, joiden välillä on kausaalinen yhteys. Kausaalisuutta ei kuitenkaan välttämättä erikseen mainita, vaan yksinomaan tapahtumien peräkkäisyys voi luoda sellaisen vaikutelman, että kuulija tai lukija uskoo tapahtumien liittyvän kausaalisesti toisiinsa (mt.). Kertomuksen käsitteellä tarkoitan omassa tutkimuksessani kirjoitukseen sisältyvää osaa, joka kertoo tietystä asiasta tai teemasta. Samassa kirjoituksessa äiti voi kertoa kertomuksen lapsuudessa kokemastaan väkivallasta, kertomuksen eilen tapahtuneesta väkivaltatapahtumasta, kertomuksen miehen poissaolosta ja niin edelleen. Vaikka lapsuuden väkivallasta tai miehen poissaolosta kirjoittava äiti ei suoraan sano eikä väitä että hänen väkivaltainen käyttäytymisensä johtuu

hänen mainitsemista muista asioista, lukijalle tai tutkijalle syntyy väistämättä mielikuva asioiden välisestä yhteydestä.

Aloitin aineistooni tutustumisen tekstejä läpi lueskelemalla. Äitien kirjoitukset koskettivat, ja yllättäen löysin itseni käsittelemästä omaa menneisyyttäni, sekä lapsuuttani, että ennen kaikkea niitä kaikkia mahdollisia epäonnistumisia, joihin olin oman äitiyteni aikana joutunut. Vaikka en osannut ennalta odottaa sellaisia tunteita, mitä käytännössä koin, annoin itselleni luvan elää vapaasti tunnevaihetta, niin kauan kuin sen aika on. Ajattelin sen olevan lähes väistämätön osa koskettavan ja kielletyn aiheen tutkimisen prosessia (vrt. Linqvist 2006, 181) ja mahdollisuus saada etäisyyttä omasta taustastani. Alun tunnevaihe meni pian ohi ja pystyin taas keskittymään aineistooni.

Koska en aluksi oikein tiennyt, miten aineistoani analysoisin, aloin poimia kirjoituksista niissä esiintyviä teemoja ja laajensin teemarunkoa sitä mukaa kun uusia teemoja tuli vastaan. Vaikka aineisto tuli tutuksi, kokonaisuus ei oikein tuntunut hahmottuvan. Vaikka havaitsin, että jokin asia, esim. syyllisyys, esiintyy kirjoituksissa, en saanut selkeää kuvaa siitä, mitä syyllisyys näille äideille ja näissä kirjoituksissa merkitsi. Onneksi löysin Riessmanin (2008) teokseen, jonka opastamana aloin käsitellä aineistoani uudelleen siten, että yhdistin teema-analyysin ja William Labovin (1972) tavan tehdä rakenteellista analyysiä (Riessman 2008, 81-90). Käsitelin tekstiä siten, että erottelin kirjoituksista yksittäisiksi analyysiyksiköiksi eri teemoihin keskittyvät kertomukset, ja jaoin tekstin lisäksi niin, että joka riville tuli yksi lause. Merkitsin kirjoituksiin OR (orientation), kun lauseella oli aihetta taustoittava merkitys, CA (complicated action), kun äiti kuvasi mutkistuvaa/pulmallista toimintaa ja EV (evaluation), kun äiti näitä tapahtumia arvioi. Mikäli kirjoittaja tuli lopulta johonkin tulokseen, merkitsin sitä RE (resolution) merkinnällä ja CODA liitin niihin kohtiin, joissa kirjoittaja palasi aiheen käsittelystä takaisin normaaliin elämään (Kts. Riessman 2008, 87-90) Kun olin koodannut tekstin yllä olevalla tavalla, kirjoitin kustakin kertomuksesta keskeisen sisällön kertomuksen alkuun.

Esimerkkinä analyysini toteuttamisesta toimii seuraava katkelma:

Taustaa:

Olen päälle 2vuotiaan pojan yh äiti. OR

Väkivaltakertomus:**kuristusväkivalta ongelmana (haluaa apua, ei halua satuttaa, lapsi pelkää)**

Meillä on ongelmana se EV
 että kun poika kiukuttelee,
 ei usko
 niin saatan antaa tukkapöllöä/ tukistaa/ luunapin, CA
 joskus läimäyttää hellästi poskelle. CA
 Haluaisin saada apua asian suhteen. EV
 En halua satuttaa lastani, EV
 rakastan häntä erittäin paljon.
 Ja nyt olen alkanu huomaamaan
 että aina kun suutun CA
 niin lapseni pelkää mua, EV
 laittaa kätensä pänsä päälle. MLLAPI Milja

Kun käsittelin aineistoni tällä tavoin, pystyin käsittelemään tiettyä teemaa ja samalla kiinnittämään huomiota kyseiseen asiaan liittyviin merkityksiin. Riessmanin (2008, 90) mukaan rakenteellisen analyysin yhdistäminen teema-analyysiin tuo pelkkää teema-analyysia selvemmin esiin myös sen, että sama asia ei välttämättä merkitse samaa kaikille tutkittaville. Esimerkiksi syyllisyys ei ole vain väkivaltakertomuksissa esiintyvä hyvin yleinen piirre, vaan se liittyy vahvimmin niiden äitien kertomuksiin, jotka kirjoittavat väkivallan lapselle mahdollisesti aiheuttamasta haitasta. Kun huomasin aineistossani esiin tulevia teemoja, tein analyysini avuksi taulukoita, joiden avulla pystyin selkeämmin ja luotettavammin näkemään toisiinsa liittyviä asioita ja arvioimaan, kuinka tyypillisiä ne aineistossani ovat.

Kun temaattinen ja rakenteellinen analyysi pyrkivät vastaamaan ”mitä” ja ”kuinka” kysymyksiin, kaksi edellistä analyysitapaa yhdistävän, analyysin lähtökohtana on Riessmanin (2008, 105) mukaan kysyä ”kuka”, josta voi seurata myös kysymykset ”milloin” ja ”miksi” eli ”minkä vuoksi”, eli kuinka kirjoittaja pyrkii ottamaan huomioon vuorovaikutuksellisen, historiallisen, institutionaalisen ja diskursiivisen kontekstin. Kertomukset eivät koskaan kerro vain kertojasta persoonana vaan yhtä lailla myös ympäröivästä yhteiskunnasta ja kulttuurista (mt.). Olen aineistoani analysoimalla pyrkinyt

selvittämään, ”mitä” aineistoni äidit puhuvat väkivallasta ja ”kuinka” äidit tekevät kirjoituksissaan väkivaltaa ymmärrettäväksi tai oikeutetuksi. Edellisten kysymysten isäksi tutkimusanalyysini sisältää pohdintoja myös siitä, miten se, että väkivallan tekijä on äiti ja tapahtumahetki nykyaika ja yhteiskunta se missä elämme, näkyy äitien kirjoituksissa ja väkivallalle annetuissa merkityksissä.

Tutkijan osuus laadullisen tutkimuksen prosessissa on oleellisen merkittävä. Sen lisäksi, että pidän äitien kirjoituksia narratiivisina, ja teen narratiivista analyysiä, pidän narratiivisena myös sitä tulkinnallista kuvausta, jota rakennan äitien kirjoituksista kirjoittaessani niiden pohjalta tutkimusraporttia (Riessman 2008, 6). Vaikka olen pyrkinyt omien käsitysten jatkuvaan arviointiin prosessin aikana, ne ovat jollain lailla väistämättä vaikuttaneet tutkimusprosessiini ja tutkimustuloksiini. Riessman (2008, 113-115) muistuttaa, ettei narratiivista tutkimusta tekevän tutkijan analyysin tuloksena löydy yhtä ja oikeaa tarinaan sisältyvää ”totuutta”. Koska eri teorialuovat toisistaan poikkeavia lähtökohtia, niistä seuraa väistämättä myös erilaisia näkemyksiä kertomuksen tulkinnasta. Tutkijan suorittama analyysi on aikaan ja paikkaan sidottua, ja vaikutelma voi muuttua, jos tutkija lukee tekstiä useampaan kertaan ja eri tilanteissa. (Mt.) Tutkija on valikoiva myös siinä suhteessa, että hänen tulkintansa nostaa esiin vain muutamia kertomukseen liittyviä elementtejä ja jättää vaille huomiota ne, joita hän ei koe tutkimustehtävän kannalta merkityksellisinä (mt., 39). Tutkimukseni analyysi perustuu siihen teoretietoon, jota tutkimusprosessini aikana lukenut ja myös tutkimusraporttiini liittänyt. Teoretieton keräämistä ovat kuitenkin ohjanneet omat käsitykseni väkivallasta ja muista aiheeseen liittyvistä oleellisista asioista, ja olen jatkuvasti tehnyt valintoja siitä, mitä teoriaa tai ajatusta tutkimuksessani hyödynnän ja mitä en.

Analyysiani ei ole kuitenkaan ohjannut vain teoria, vaan myös tunteet. Koska tunteista kertominen ja tunteisiin vetoavasti kirjoittaminen ovat oleellinen osa aineistoni äitien kirjoituksia, olen pyrkinyt samaistumaan kirjoittajien tunteisiin ja siirtämään tuon mahdollisuuden myös tutkimusraporttini lukijalle (kts. Nousiainen 2004, 26-27). Olen kuitenkin pyrkinyt lähestymään äitien tunteita myös pohtien, miten niiden ilmeneminen liittyy sosiaaliseen ja kulttuuriseen ulottuvuuteen (kts. Vuori 2001, 345; Nousiainen 2004, 346).

Eskola ja Suorannan (1998, 210) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tutkimusprosessin luotettavuuden kautta. Tutkijan on pyrittävä esittämään

lukijalle todisteita sekä aineiston että siitä tehtyjen tulkintojen luotettavuudesta ennen kaikkea dokumentoimalla tutkimusprosessin riittävän tarkasti (Riessman 2008, 186 ja 193). Lukija voi vakuuttua tutkimuksen luotettavuudesta vain, jos hän uskoo aineiston olevan aitoa ja tulkintojen uskottavia ja järkeenkäypiä, vaihtoehtoisia tulkintoja on punnittu ja negatiiviset tapaukset on tuotu esiin ja (mt.,191). Tavoitteenani on ollut tulkita aineistoa niin, että tulkintani perustuu aineistoon, eikä omiin käsityksiini. Haasteellisimpana olen kokenut objektiivisuuden säilyttämisen väkivaltaan horjahtaneiden äitien kirjoituksia analysoidessani, koska äitien kokemukset ovat eniten muistuttaneet omaa elämääni ja kokemuksiani. Olen useita kertoja joutunut palaamaan aineistoon tarkistamaan, löytyykö sieltä todellakin se, mitä kirjoitan, vai kirjoitanko siitä, mitä aineistosta oletan löytyvän. Toinen kirjoittamiseen liittyvä haaste on ollut kirjoittaa niin, etten ”oikaise” eli selitä liikaa yksinkertaistaen ilmiöitä, jotka ovat oikeasti monimutkaisia. Varsinkin pitkään yhtäjaksoisesti kirjoittaessani huomasin tällaisenkin vaaran vaanivan.

Olen pyrkinyt helpottamaan analyysini luotettavuuden arviointia liittämällä tulkintojeni tueksi suoria sitaatteja äitien kirjoituksista. Sitaattien alla olevien koodien kaksi ensimmäistä merkkiä kertovat, mistä keskustelupalstalta sitaatti on peräisin, kaksi seuraavaa, mistä keskusteluketjusta sitaatti on poimittu ja koodin perässä oleva numero kertoo, monesko kyseenomaisen keskusteluketjun kirjoittaja on kyseessä.

4.4 Tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä

Merja Laitisen ja Tuula Uusitalon mukaan (2007, 317) sensitiivisestä tutkimuksesta puhutaan silloin, kun kiinnostuksen kohteena ovat yksityiset, salaiset, yhteiskunnan normien vastaiset tai psyykkisiä traumoja aiheuttavat ilmiöt tai kyse on aiheista, jotka ovat jollain tapaa tabuoituja eli kulttuurisesti vaiettuina ja torjuttuja. Tutkimusaiheeni kulkee juuri näillä aroilla alueilla. Se, että tekijä on äiti, ja kohteena avuton lapsi, tekee ilmiöstä torjutun ja piilotetun.

Laitisen ja Uusitalon mukaan (2007, 318-319) on tärkeää, että sensitiiviseen tutkimukseen osallistumisen on vapaaehtoista ja tutkittava voi irrottautua siitä niin halutessaan. Niiden muutaman äidin kohdalla, jotka ovat vastanneet kirjoituspyyntöni, vapaaehtoisuusvaatimus luonnollisesti täyttyy. Internetin keskustelupalstalle muussa tarkoituksessa kirjoittaneilta en ole voinut lupaa kysyä, eivätkä he ole voineet lupaa antaa.

Koska materiaali on keskustelupalstoilla kenen tahansa luettavissa, eli äidit ovat itse päättäneen kirjoituksensa julkaista, en koe erityisesti loukkaavani kirjoittajien yksityisyyttä käyttäessäni sitä tutkimusaineistona.

Nousiaisen (2004, 25) mukaan tutkimuksen teon eettisiin periaatteisiin kuuluu informanttien yksityisyyden suojaaminen. Koska joku kirjoittajista olisi voinut olla sitä mieltä, että ei olisi halunnut kirjoituksensa tulleen valituksi tutkimusaineistoon, koin velvollisuudekseni mahdollisimman tehokkaasti häivyttää tutkimusraportistani ne tiedot, joista kirjoittajan voisi tunnistaa. Koska keskustelupalstoilla käytetyt nimimerkit voivat olla myös sellaisia, jonka käyttäjä on rekisteröinyt palstalla itselleen, ja josta muodostuu kirjoittajalle tunnistettava ”netti-identiteetti”, en käytä tutkimusraportissa kirjoittajien nimimerkkejä, vaan olen uudelleen nimennyt kirjoittajat nimipäiväkalerista poimimillani naisten nimillä. Kirjoittajien yksityisyyttä pyrin suojaamaan myös sillä, että en liitä tutkimusraporttiini aineistona käyttämieni keskustelujen tarkkoja internet-osoitteita.

Sillä, että lähes koko tutkimusaineistoni muutamaa kirjoitusta lukuun ottamatta on valmista nettiaineistoa, on myös joitain tutkimuseettisiä etuja. Aineisto on luotettavampaa, kun en ole itse tutkijana ollut vaikuttamassa siihen, mitä äidit kirjoittavat. En myöskään ole ollut houkuttelemassa tutkimukseen osallistujia paneutumaan vaikeita tunteita herättävään aiheeseen silloin, kun aika ei ole heille itselleen otollinen, vaan he ovat voineet kirjoittaa oman motivaationsa ohjaamana. Olen välttänyt myös sen ongelman, että tutkimukseen osallistuminen ja vaikeiden asioiden käsitteleminen herättäisi tutkimukseen osallistujassa halun avun saantiin, mutta minun tutkijana olisi käytännössä mahdotonta olla avun tarpeeseen vastaamassa. Kun olen voinut kerätä aineistoni tietämättä osallistujien nimiä tai asuinpaikkoja, en ole kokenut olevani lastensuojelunlain mukaisessa ilmoitus- tai muussa moraalisisessa vastuussa niistä lastensuojelun tarpeista, joita kirjoituksissani kohtaan. Kun olen voinut paneutua kirjoituksiin vain tutkimusaineistona, pohtimatta omakohtaisesti puuttumisen tai puuttumatta jättämisen mahdollisuuksia tai oikeutusta, olen voinut keskittyä varsinaiseen tutkimuksen tekoon. Eettistä vastuutani tutkimieni äitien ja lasten tilanteista koen kuitenkin parhaiten kantavani itse tutkimusta tekemällä.

Tutkimukseni toteutuksen vahvin eettinen perustelu on mielestäni se, että kaikesta ja kaikenlaisesta väkivallasta tulee puhua, eikä mitään saa hiljaisesti hyväksyä. Väkivaltaa on mielestäni perusteltua tutkia myös naisten ja äitien näkökulmasta, eikä asian tutkimisen tai siitä puhumisen tarvitse tarkoittaa jonkin muun väkivallan muodon kyseenalaistamista,

kieltämistä tai tutkimatta jättämistä. Äideillä ja lapsilla on oikeus tulla nähdyksi väkivallan tekijöinä ja väkivallan uhreina silloin kun tilanne sellainen oikeasti on. Avun tarjoamiseen sekä uhreille että tekijöille havahdutaan vasta sitten, kun ongelma nähdään ja sen olemassaolo ollaan valmiita tunnustamaan.

5. KOLMENLAISIA KIRJOITUKSIA ÄITIYDESTÄ JA VÄKIVALLASTA

Olen päättänyt aineistoni analyysin tuloksena jakamaan äitien kirjoitukset kolmeen ryhmään, jotka olen nimennyt väkivaltaan horjahtaneiden, väkivaltakierteeseen joutuneiden ja kurittajien kirjoituksiksi. Väkivaltaiset tekonsa ei-toivotuiksi nimeävät, eli väkivaltaan horjahtaneet ja väkivaltakierteeseen joutuneet, liittävät kirjoituksiinsa asioita, joilla tekevät väkivaltaa ymmärrettävämmäksi. Silti he eivät selkeästi oikeuta väkivaltaa, kuten kurittajat tekevät. Jaon väkivaltaan horjahtaneiden ja väkivaltakierteeseen joutuneiden kesken olen tehnyt ensisijaisesti sen mukaan, pitääkö äiti väkivaltaista käyttäytymistään satunnaisena vai toistuvana. Äidit yleensä korostavat jompaakumpaa seikkaa. Tein jaon satunnaisen ja toistuvan välille erityisesti siksi, että huomasin satunnaisiin tekoihin sortuneiden ja väkivallan keskellä elävien äitien kirjoitusten eroavan monella muullakin tavalla toisistaan. Koska satunnaisuuden tai toistuvuuden korostaminen perustuu äidin kokemukseen, se ei välttämättä suoraan kerro siitä, minkä verran väkivaltatekoja oikeasti on tai miten usein ne toistuvat, vaan enemmänkin siitä, kuinka ongelmalliseksi äiti asian kokee. Joku äiti saattaa kokea väkivaltatilanteet ongelmallisen toistuvina jo muutaman tukistuksen jälkeen, toiselle samanlainen tilanne voi vielä merkitä satunnaista horjahtamista, josta hän uskoo selviävänsä.

Väkivaltakierre alkaa aina yksittäisteosta, mutta kaikki satunnaisiin tekoihin sortuneet eivät kierteeseen ajaudu. Tilanne voi edetä yksittäisteosta kierteeseen joko nopeasti tai vähitellen. Koska aineiston selventämiseksi tehdyt jaot ja kategorisoinnit ovat aina jollain tavoin keinotekoisia, tähänkin aineistoon sisältyy rajatapauksia, jotka tuntuvat sijoittuvan johonkin ryhmien välimaastoon. Jotkut äidit ihmettelevät väkivaltakäyttäytymisensä toistumista, eivätkä itsekään oikein tiedä, onko kyse vielä satunnaisista teoista, vai pitäisikö tilanteesta jo huolestua. Olen luokitellut väkivaltakierteeseen joutuneiksi myös ne äidit, joilla tekoja oli vähän, mutta jotka kokevat lapsuuden väkivaltakokemustensa vuoksi oman väkivallankäyttönsä toistumisen jatkuvasti läsnä olevana uhkana.

5.1 Väkivaltaan horjahtaneet

5.1.1 Satunnaista ja tilapäistä

Väkivaltaan horjahtaneiden kirjoituksiksi luokittelimiani tekstejä on tutkimusaineistossani 12. Näissä äidit kertovat fyysisesti satuttaneensa lapsiaan ensimmäistä kertaa, joskus, tai korkeintaan silloin tällöin. Väkivaltatilanteiden satunnaisuus tulee teksteissä yleensä selvästi esiin, samoin oman käyttäytymisen arviointi ei-toivotuksi.

En ole koskaan lyönyt lapsiani, mutta joskus retuutan kovakouraisesti isompaa, kun en saa häneen mitään otetta. Miten saisin arjen rullaamaan ilman huutoa ja pahaa mieltä? Ärsyttää oma käytökseni, kun se on joskus pahempaa kuin lapsen...Sofia, 24PK1

Väkivaltaan horjahtaneiden äitien väkivallan kohteena ovat pääasiassa leikki-ikäiset, eniten kerrotaan väkivallasta 2-3 -vuotiaita lapsia kohtaan. Kahdessa kirjoituksessa äidin väkivalta kohdistuu ala-asteikäisiin ja yhdessä reilun vuoden ikäiseen lapseen. Kaikki väkivaltaan horjahtaneiden kirjoituksissa mainitut väkivaltateot ovat tekoina mitattuina lieviä. Tukistaminen mainitaan joka toisessa kirjoituksessa, retuuttamisesta mainitaan kaksi kertaa ja tönäisemisestä, luunapin antamisesta ja jalan puristamisesta kustakin kerran. Tyypillistä on, että äiti kertoo yleensä syyllistyneensä vain yhdenlaiseen väkivallantekoon. Noin puolet äideistä kertoo myös huutavansa lapsilleen.

Sen lisäksi, että väkivaltaa tapahtuu harvoin, se näyttyy äidin ja lapsen elämässä myös muulla tavoin poikkeuksellisenä tapahtumana. Etenkin pitkissä kirjoituksissa ja kirjoitusketjuissa kuvataan lapsiperhearkea, jonka normaaliutta korostetaan kertomalla satunnaisten väkivaltatekojen lisäksi myös yhteisistä hetkistä lasten kanssa, lasten päivärytmistä huolehtimisesta ja pyrkimyksestä rakentavien kasvatusmenetelmien käyttöön.

12-vuotias poikani sai minut raivostumaan todella kovasti tänään. Hänen piti lukea kokeisiin, josta hän kieltäytyi, ja minä selitin hänelle, että on kaksi vaihtoehtoa: Joko hän lukee kokeisiin tai tulee tietokoneellapelaamiskieltoa. Poikani ei ruvennut edelleenkään tarttumaan kirjoihin, vaan huusi ja meuhkasi asiasta. Kerroin hänelle, että asia on hänen päätettävissä, ja sillä siisti. Silloin hän suuttui toden teolla, ja meni huoneeseensa, paiskasi oven kiinni ja heitti mankan seinään (mankka oli vanha, mutta silti.) Silloin minulla paloi päre...Taija TAOVI4

En ole kokeillut muuta kuin satukirjan lukemista, ja sen jälkeen nukutan lapsen vieressä istuen ja kädestä kiinni pitäen. Mielessä on kyllä käynyt joku satu cd. Tuulia TAPHI

Useat väkivaltaan horjahtaneet äidit vakuuttavat yleensä selviytyvänsä ilman kovakouraisia otteita, mutta hermostuvansa tietyissä kasvatus- tai hoitotilanteissa, jolloin voivat käyttäytyä väkivaltaisesti, vaikka eivät niin haluaisi menetellä. Väkivaltaan horjahtaneiden useissa kirjoituksissa tällaisina näyttäytyvät erityisesti lasten nukuttamistilanteet.

Silti, taas tänäänkin nukkumaanmeno meni tappeluksi, hän ei suostunut millään laittamaan päätä tynnyyn, että olisimme lukeneet sadun, ei, hän rimpuilee, pelleilee, nousee väkisin seisomaan, nousee pois sängystä, nauraa hysteerisesti, eikä kuuntele minua ollenkaan. Paniikki alkoi nousta, epätoivo ja raivo puski päälle. Olin todella väsyksissä. Tiesin että hänkin on todella väsynyt. Sitten se tapahtui taas...puristin pienen jalkaa ja paikasin takaisin sängyn puolelle...vaikka lupasin, etten koskaan enää tee niin. En ole koskaan lyönyt lastani, mutta näitä tapahtuu joskus, joskus luunappi tai tukistus. Saana 24NPI

5.1.2 Äidin väsyttävä vastuu ja avustavat isät

Väkivaltaan horjahtaneet äidit tekevät satunnaista väkivaltaan sortumista ymmärrettävämmäksi kertomalla elävänsä poikkeuksellisen kuormittavassa elämäntilanteessa ja olevansa erityisen väsyneitä (myös Lattu 2008, 184-187; Törrönen 2009a, 23). Aineistosta löytyy mainintoja työuupumuksesta, yksinäisyydestä ja parisuhdeongelmista, mutta keskeisimpänä väsymyksen aiheuttajana väkivaltaan horjahtaneiden äitien kirjoituksissa näkyy kuitenkin pikkulapsivaiheeseen liittyvä suuri hoivavastuu, joka jää lähes yksinomaan tai valtaosin äitien kannettavaksi (myös Lattu 2008, 184). Lähes puolet väkivaltaan horjahtaneista äideistä elää elämänvaihetta, jossa perheeseen kuuluu sekä vauvaikäinen että leikki-ikäisiä lapsia. Väkiältä ei kuitenkaan kohdistu vauvaan, vaan sen kohteina ovat isommat leikki-ikäiset sisarukset.

Meillä neljä lasta syntyneet neljän vuoden sisällä, tosin keskimmäiset on tuplat, joten kaksi vuotta aina on ollut väliä. Kolme ensimmäistä oli koliikkivauvoja, joten itkuisuutta oli kaikilla muilla paitsi viimeisellä. Toisaalta kannoin neljättä vauvaa ihan käytännön syistä jatkuvasti kantoliinassa (tytöt olisivat niin mielellään "hoitaneet" vauvaa ☺), joten hän saattoi siksikin olla rauhallisempi. Nelli, TNNH2

Lapset eivät nuku päiväunia samaan aikaan. Esikko menee illalla nukkumaan 20-21 aikoihin, kuopus vasta 22-23. Esikko herää 07 ja kuopus 08-09. Eli työpäiväni alkaa 07 ja päättyy 23 jolloin itsekin menen nukkumaan. Omaa aikaa ei siis ole. Esikoinen myös herää kerran yössä joko tullen väliimme nukkumaan tai sitten nukutan tytön takaisin omaan sänkyynsä. Sofia 24PK1

Väkivaltaan horjahtaneista äideistä kolme on yksinhuoltajia, jolloin hoivavastuu luonnollisesti lankeaa äidille.

Olin elänyt vaikeassa suhteessa lapsen isän kanssa, ja kun erosimme, pojalla oli kauhea itku-uhma -vaihe meneillään, mikään ruoka ei kelvannut, nukkumaan meno oli taistelu. Viivi VAMS3

Suurimmassa osassa kirjoituksia eletään kahden aikuisen perheissä, jossa hoivavastuiden jakaminen olisi ainakin periaatteessa mahdollista. Jotkut väkivaltaan horjahtaneet äidit mainitsevat keskustelleensa miehensä kanssa väsymisestään ja hermostumisestaan, joku on tunnustanut suoraan myös väkivaltaiset tekonsa. Isien toiminta suuntautuu kuitenkin pääasiassa kodin ulkopuolelle, ja heidän vastuunsa lasten hoivasta ja kodinhoidosta jää äitiin nähden vähäiseksi. Äidit mainitsevat miesten olevan paljon poissa kotoa, ja jos miehen osallistumisesta mainitaan, se nähdään parhaimmillaankin vain äidin auttamisena. Alla olevassa Tuulian kirjoituksessa miehen auttajan rooli näkyy suoran maininnan lisäksi myös siinä, että äiti kokee lepo- ja vapaahetkiensä koittavan vasta kun lapset nukkuvat, eikä silloin kun mies tulee kotiin.

Mieskin kyllä auttaa ja yrittää myös tosissaan myös keksiä ulospääsyä tuosta hermojen menetyksestä. Mies on töissä/työmatkalla 6.00 – 16.00 joka arkipäivä, ja itselläni on tuo yksi lepo hetki päivällä (kun isompi lapsi nukkuu AH) (Paitsi vauva on sitten suurimman osan ajasta hereillä). Iltaisin esikoisen nukahdettua on taas aikaa, mutta se menee monesti vauvan kitistessä mahavaivoja tms. Tuulia TAPH1

Mieheni on jatkuvasti ympäri maailmaa reissussa (työssä) ja olen onneton siitä, että joudun yksin kantamaan vastuun pienestä lapsesta. Seija, 24ÄL4

Mieheni auttaa kyllä minkä pystyy, mutta tekee töitä 7 -16, jonka jälkeen lähtee vielä työmaalle kun rakennamme taloa. Isovanhemmat ovat kaikki työssäkäyviä ihmisiä, joten heistä ei kauheasti ole apuja. Olen väsynyt. Oisko jollain vinkkejä jolla jaksaisin tätä arkea ja lapsiani paremmin. Oma pääni on väsymyksestä niin jumissa, etten järkeviä ajatuksia saa aikaan. (...) Kahdenkeskistä aikaa meillä on ollut kuopuksen syntymän jälkeen yhteensä 3 vrk, mikä on ihmisten puheista päätellen kai keskimääräistä paremmin. Sofia 24PK1

Aineistoni äitien tilannetta kuvaa hyvin Kristiina Janhusen (2008, 10-11) havainto, että äitien yksinäisyydessä ei ole kyse varsinaisesta yksin olemisesta vaan yksin vastuussa olemisesta. Apua ja tukea kaivataan, koska puoliso ei pysty tarjoamaan riittävästi läsnäoloa ja apua (mt.)

5.1.3 ”Ne on ihania lapsia, mutta kai hukassa, kuten mäkin”

Useissa väkivaltaan horjahtaneiden äitien kirjoituksissa näkyy selvästi pyrkimys ymmärtää lasta ja lasten käytöstä myös silloin, kun lapsen käytös on ei-toivottua ja aiheuttaa äidille negatiivisia tunteita - jopa väkivaltaan sortumista. Kirjoituksissa ei ole tyypillistä kuvata lapsia poikkeuksellisen hankaliksi, vaan äidit ajattelevat, että heidän olisi itse tullut kestää kielteisten tunteidensa paine väkivaltaan turvautumatta.

Jälkeenpäin tulee paha olo, miks menetin hermot kun lapsi on vielä niin pieni ettei se ymmärrä eikä tee tahallaan jotain asioita. Se hakee vaan huomiota multa kun hoidan tota vauvaa. Sirpa 24HÄI

Lapset ei tottele kuin huutoa. Ne on ihania lapsia, mutta kai hukassa, kuten mäkin. Sonja 24PEI

5.1.4 Syyllisyyttä ja toivoa

Väkivaltaan horjahtaneiden kirjoituksissa puretaan yleensä omaa pahaa mieltä ja syyllisyyden tunteja ja halutaan saada toisten, mielellään vastaavaa kokeneiden, vertaistukea ja neuvoja, jotta jatkossa voitaisiin selvitä ilman väkivallan käyttöä. Tyypillistä on, että sekä äidit että kirjoituksiin vastaajat uskovat äitien mahdollisuuksiin selviytyä tilanteesta omin voimin tai vertaistukeen turvautuen, eikä ammattiavun hakemista pidetä välttämättömänä. Väkivallan satunnaisuus, avun hakeminen (ainakin keskustelupalstalta) ongelmaan jo aikaisessa vaiheessa, syyllisyyden tunnustaminen ja muutoin hyvä vanhemmuus luovat kaikki kuvaa vastuullisesta ”hyvästä äidistä”, jonka kykyyn selviytyä ongelmallisesta tilanteesta voidaan perustellusti luottaa. Monet äidit ilmaisevat suoraan uskonsa selviytymiseen, ja vastaajien kirjoituksissa tämä näkyy ennen kaikkea siinä, että alkuperäisille kirjoittajille tarjotaan vertaistukea ja ”vinkkejä”.

No, ei auta kuin yrittää ryhdistäytyä, nyt ensin omin voimin, ei tämä aina ole tämmöistä ollut. Nyt vasta jonkin aikaa...Vielä on toivoa! Venla VAMS2

Lupasin lapsilleni etten enää koskaan käy käsiksi, ja sen aion pitää. En halua olla huono äiti joka aiheuttaa traumoja lapsilleen. Kiitos kaikille kirjoittaneille, olen saanut paljon tukea ja vinkkejä!!!! Tuulia, TAPHI

Minulla on hyvin auttanut itseni hillitsemisessä just paikalta poistuminen raivon hetkellä. Lapsen oon jättänyt aina sänkyyn, josta se ei pääse pois eikä vahingoitu. Kokeilkaapa [nimimerki poistettu] tät , jos ei muuta keinoa oo. (...) Neuvokaa lisää omia käytäntöjuttuja kriittisten tilanteiden selvittämiseen. Ei arvostelemalla toisten tekemisiä ja tuntemuksia pääse kuin ojasta allikkoon. Niina TNHH4

Väkivaltaan horjahtaneista kaksi on kokenut ammattiavun hakemisen tarpeelliseksi. Kumpikin on hakenut apua perheneuvolasta ja on saamaansa apuun niin tyytyväinen, että suosittelee sen hakemista muillekin. Avun hakeminen nähdään ennen kaikkea ”hyvänä äitiytenä”.

Jos taas tuntuu, että miehesi ei sinua ymmärrä, niin hae apua perheneuvolasta. Minäkin olen siellä käynyt. Meitä hermostuvia ja masennukseen taipuvia äitejä on maailma pullollaan. Lapsemme kuitenkin ansaitsevat hyvää ja hellää hoivaa, ja siksi on meidän äitien vastuulla hoitaa itseämme, jotta jaksamme lapsiamme rakastaa ja heitä heidän ansaitsemallaan tavalla hoitaa. 24 ÄL4 Seija

Vaikka monet väkivaltaan horjahtaneet vielä uskovat käyttäytymisensä olevan poikkeuksellista ja voitettavissa, väkivaltaan satunnainenkin horjahtaminen aiheuttaa syyllisyyden tunteita ja vaatii oman äitiyden uudelleen arviointia. Heti väkivaltatapahtuman jälkeen kirjoitetuissa kirjoituksissa käsitys omasta vanhemmuudesta ”hyvänä äitiytenä” peittyy syyllisyyden tunteiden alle ja omaa vanhemmuutta voidaan arvioida tavalla, joka tuntuu tekoon ja elämäntilanteen kokonaisuuteen nähden kohtuuttomalta. Syyllisyyden korostaminen näissä tilanteissa voi olla myös tiedostettu tai tiedostamaton keino saada toisilta myötätuntoa ja riisua aseista ne, jotka voisivat muutoin tuomita äidin väkivaltaisen käyttäytymisen. ”Hyvään äitiyteen” ei kuulu väkivaltaisuuden hyväksyminen, vaan ensisijaisesti lasten turvallisuudesta huolehtiminen.

Ajattelin soittaa jo soittaa pojan isälle että tulee hakemaan lapsen, koska olen ilmeisesti vaarassa lapselleni. Taija TAOV14

Ei se fyysisesti kova läpsäys ollut, mutta henkisesti varmasti pahempi kuin puukon sivallus. (...)Olen kaiken muun aiemman kaaoksen keskellä kuitenkin kyennyt pitämään vanhemmuuteni, ja nyt kadotin senkin. Sonja 24PE1

Joidenkin väkivaltaan horjahtaneiden äitien avunpyynnöt synnyttävät keskustelupalstoilla pitkiä kirjoitusketjuja. Äiti palaa useamman kerran pohtimaan väkivaltatilannetta ja siihen johtaneita syitä, elämänsä kokonaisuutta ja asioiden kehittymistä parempaan suuntaan. Hän saa toisilta neuvoja, sekä vakuuttaa päätöstään käyttäytyä jatkossa toisin. Vaikka äidit eivät hyväksy väkivaltana näyttäytyvää vihakontrollinsa pettämistä, he uskovat, että voivat jatkossa hallita vihan tunteitaan, eikä vihan tunteminen siksi aiheuta heille tai heidän lapsilleen vakavaa uhkaa. Koska vihantunteensa hyväksymään kykenevän äidin ei tarvitse pelätä niiden tarkoittavan lapsensa rakkauden menettämistä (Parker 1997, 17-35), väkivaltatapahtuma asettuu oikeisiin mittasuhteisiinsa, syyllisyys helpottaa ja elämässä suuntaudutaan eteenpäin. Sonja, joka muutamaa päivää aiemmin epäili kadottaneensa vanhemmuutensa kokonaan, voi edelleen nähdä itsensä myös lapsilleen tärkeänä. Nousiainen (2004, 156) pitää tällaista tunnetta äidin identiteetin kannalta erityisen merkittävänä.

No, en tiedä mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Mutta sen tiedän, että lapsiani en enää ala läpsimään. Siihen pisteeseen en voi enää itseäni päästää. Kipu, joka syntyi mulle itsellenikin siitä, oli kyllä jotain tosi massiivista. Ja syyllisyydessäni ajattelin jotain ihan kamalia ajatuksia. Onneksi nyt kuitenkin ymmärrän että ilman minua lapsillani olisi todella paljon vaikeampaa. Ja siksi minun pitää pystyä pitämään itseni kunnossa. Kiitos vielä teille, jotka kannustitte, ettekä syyllistäneet. Tein sen kyllä ihan itse. Oma ruoska viuhui armotta sivallellen tulista häntäänsä omanarvon rippeille. Mutta nyt kun tuhat iskua on takana, on aika mennä eteenpäin. Sonja 24PE1

Nousiaisen (2004, 155) mukaan syyllisyyden vaikutukset äidin minäkuvaan ja identiteettiin jäävät vähäisiksi, mikäli äiti voi kokea tehneensä jotain väärin, mutta ei koe itseään vääräksi tai huonoksi. Väkivaltaan horjahtaneella äidillä on tähän mahdollisuus. Vaikka äiti on epäonnistunut, hänen on mahdollista kirjoittaa - itselleen ja muille -uskottava tarina ”hyvästä äidistä”, joka tunnustaa pahat tekonsa ja haluaa toimia lastensa parhaaksi.

5.2 Väkivaltakierteeseen joutuneet

5.2.1 Toistuvaa ja jatkuvaa

Väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksiksi luokittelin aineistostani 26 kirjoitusta. Äidit pitivät yleensä käyttäytymistään ei-toivottavana, mikä näkyy kirjoituksissa siten, että konkreettista väkivallan kuvausta seuraa äidin tuomitseva arvio

omasta käyttäytymisestään tai syyllisyydestä kertova ilmaus. Äidit kertovat toistuvista tai jatkuvista väkivaltatilanteista nykyisyydessä tai aiemmassa elämänvaiheessaan. Vaikka väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksista välittyy halu väkivallan välttämiseen, he eivät ole tavoitteessa onnistuneet, vaan väkivallasta on tullut osa äidin ja lapsen yhteistä elämää ja arkea.

Lapsi huusi kaiket yöt ja mukaan tuli se lapsen lyöminen ja ravistelu jo vauvana. Tuhannet ovat ne itkut, mitkä sen asian takia on itketty, mutta ei se tuota asiaa muuta, yhä edelleen tartun lastani tukasta tai läppään, jos ei usko, yhä edelleen lapseni huutaa öisin ja on ns. hankala muutenkin. Nea TNHHI

Kun hermostun häneen, jota tapahtuu useita kertoja päivässä, paiskon tavaroita, läpsin häntä, puristan lujaa kädestä tai jalasta, menetän malttini täysin. Huudan ja karjun. Taru TAVLI

Lasten ikä mainitaan lähes kaikissa väkivaltakierteeseen joutuneiden kirjoituksissa. Väkivallan kohteena ovat alle 5-vuotiaat, erityisen usein 2-vuotiaat lapset. Ryhmään sisältyy myös kirjoituksia, joissa väkivallan kohteena on vauvaikäinen. Väkivaltateot ovat tekotavan mukaan arvioituina suurimmaksi osaksi lieviä, mutta joukossa on myös vakavampia väkivaltatekoja. Yleisin väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksissa esiintyvä väkivaltateko on läimäytys tai lyöminen, joka mainitaan 10 kertaa, ja tyypillisiä ovat myös tukistaminen (7), töniminen (6) ja ravistelu (6) sekä muu kovakourainen kohtelu (5). Tästä ryhmästä löytyvät myös yksittäismaininnat tyynyllä tukehduuttamisesta ja kurkkuun tarttumisesta. Äiti kertoo yleensä syyllistymisestään useisiin erilaisiin väkivaltatekoihin.

Fyysiseen väkivallan kuvauksiin liittyy lähes poikkeuksetta mainintoja myös henkisen väkivallan käytöstä. Äidit kertovat huutavansa erityisen paljon tai koko ajan, jotkut myös nimittelevät tai uhkailevat lapsiaan. Äitien väkivalta ei siis ole vain fyysistä kovakouraisuutta, vaan kokonaisvaltaisella tavalla kodin ilmapiiriin ja äidin ja lapsen väliseen suhteeseen heijastuvaa haitallista käyttäytymistä.

Mä huudan valehtelematta koko ajan, tiuskin, ärjyn, jopa nappaan kiinni tukastakin, ja joskus käsipuolesta. Ärsytyskynnystä ei ole ja pinna palaa ihan mitättömästi. En siis hillitse itseäni lainkaan täällä kotona. Minna MTTEJI

Suuttuneena olen lyönyt lapsiani, paiskonut sänkyyn ja tukehduuttanut tyynyllä. Olen huutanut, että tapan heidät, jos eivät rupea nukkumaan ja että he ovat pilanneet elämäni. Emmi NTÄJI

Kuten jo aiemmin mainitsin, jako väkivaltaan horjahtaneiden ja väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien välillä on aineistossa toisinaan häilyvä. Häilyvyys satunnaisen ja jatkuvan välillä näkyy selkeästi Saaran pohtiessa omaa tilannettaan. Hänen kirjoituksessaan näkyy myös se merkittävä ero, joka erottaa väkivaltaan horjahtamista ja väkivaltakierteeseen joutumista: Horjahtaminen väkivallan käyttöön voidaan nähdä huonoina tekoina, mutta toistuvuus tekee myös äidistä huonon. Huonot teot voidaan käsitellä ja unohtaa, mutta itsen huonoksi kokeminen vaurioittaa minäkuvaa ja identiteettiä (kts. Nousiainen 2004, 155).

Se ei ollut edes ensimmäinen kerta. Eka kerta oli ehkä pahempi: Tyttö vain häiritsi minua jankkaamisellaan ja löin häntä poskelle. No, en kovaa, mutta itku tuli ja taas pyysin anteeksi ja halusin häntä, sanoin, että äiti oli tuhma. Jo silloin lupasin itseseni, että en koskaan enää. Se "ei koskaan" kesti ehkä pari kk. Mikä minusta on tullut? 24LL1 Saara

Väkivaltakierteeseen voidaan ajautua pikkuhiljaa ja huomaamatta, koska väkivallankäytön yleistyessä se jollain lailla arkipäiväistyy, eikä yksittäinen teko enää aiheuta yhtä vahvaa tunnemyrskyä kuin aiemmin.

Olen kuitenkin huomannut itsessäni piirteen, jota en pysty hallitsemaan, ja joka on niin voimakas, että se saa minusta ylivallan melkein päivittäin. En missään nimessä hyväksy väkivaltaa ja pelkään omaa käytöstäni. (...) Huomaan kuitenkin, että kun kerran läimäyttää tai kurittaa lasta on helpompi sortua samaan seuraavana päivänä. Tuovi TAOV12

Ennen tuntui että huono omatunto painoi monta päivää kaltoinkohtelun jälkeen, mutta nykyään pääsen tilanteista yli melko nopeasti. Jatkuvasti kyllä tunnen syyllisyyttä epäonnistumisesta äitinä. Emmi NTÄJ1

E erityisen selkeästi väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoitukset poikkeavat väkivaltaan horjahtaneiden kirjoituksista siinä, että monet äidit ovat havainneet oman väkivaltansa aiheuttaneen lapselle fyysisistä tai psyykkisistä haittaa. Äidit voivat havahtua huomaamaan oman väkivaltaisuutensa nähdessään kätensä punaisen kuvan lapsen takapuolella tai patin lapsen kaulassa. Vielä useammin kirjoituksissa mainitaan kuitenkin siitä, että äiti huomaa lapsessaan merkkejä väkivaltaisuutensa aiheuttamista psyykkisistä seurauksista, joista ensimmäisenä näkyy yleensä lapsen pelko.

Huomasin tekeväni samaa, kuin omat vanhempani tekivät minulle. Huomasin sen hitaasti pikkuhiljaa, ja sitten se kerralla napsahti kerran kun tajusin, että lapseni on paniikissa. Tanja TAOV2

Meillä on ongelmana se että kun poika kiukuttelee, ei usko, niin saatan antaa tukkapöllöä/ tukistaa/ luunapin, joskus läimäyttää hellästi poskelle. Haluaisin saada apua asian suhteen. En halua satuttaa lastani, rakastan häntä erittäin paljon. Ja nyt olen alkanu huomaamaan että aina kun suutun niin lapseni pelkää mua, laittaa kätensä päänsä päälle. Milja MLLAPI

Kun väkivalta jatkuu, pelko kasvaa ja vaikuttaa vakavammin lapsen henkiseen hyvinvointiin. Samalla se uhkaa vaurioittaa vakavasti ja pysyvästi myös äidin ja lapsen välistä suhdetta.

Auttakaa minua luomaan parempi suhde lapseeni, rakastan sitä yli kaiken, mutta lapsi varoo minua, ei ole esim. ikinä sanonut äiti, eikä tule minun lähelle, jos vaikka lyö polvensa tms., isin ja mummin syli kelpaa. Nea TNNHI

Vieläkin suutun lapselleni, mutta en enää ollenkaan samassa mitassa kuin silloin. Tosin pienempikin hermojen menetys taholtani vaikuttaa lapseeni voimakkaasti ilmeisesti näiden varhaisten kokemusten takia :(Käyttäytymiseni jäljet ovat nyt näkyvissä tyttäressäni (8v.) myös masennusoireina, joiden vuoksi olemme jo hakeneet apua, jota odottelen kovasti. Tuulikki TAOV13

Agnes Hellerin (1985, 2) mukaan syyllisyudentunto tulee sitä vaikeammaksi, mitä vähemmän sitä voidaan hyvittää. Syyllisyys, häpeä ja pelko ovat väkivaltakierteeseen joutuneiden kirjoituksissa hyvin keskeisiä tunteita, mutta syyllisyys ja pelko nousevat vahvimmin ja koskettavimmin esiin silloin, kun äiti miettii lapselleen aiheuttamaansa haittaa. Kun äidit ymmärtävät oman väkivaltaisuutensa vaarantaneen lapsen hyvinvointia, monet kokevat pahojen tekojensa hyvittämisen täysin mahdottomaksi. Pelko ja syyllisyys voivat pitää otteessaan vielä kauan sen jälkeen, kun konkreettinen väkivalta on jäänyt menneisyyteen.

Olen vakavasti harkinnut itsemurhaa, sitten lapset saisivat kasvaa rauhassa, enkä voisi enää satuttaa heitä. Onko enää muuta ratkaisua, koska olen jo saanut niin paljon pahaa aikaan...olen tuhonnut kaiken. Ella NTOPI

Lopun ikäni tulen kantamaan syyllisyyttä siitä, mitä tein ja miten käyttäydyin lastani kohtaan hänen elämänsä ensimmäisten kuuden kuukauden aikana. Jatkuvasti etsin pelko sydämessäni esikoisesta merkkejä, joita huono elämän alku olisi voinut jälkeensä jättää. Tästä pelosta tuskin pääsen koskaan irti, vaikka poika tällä hetkellä onkin aivan normaali, iloinen, hyvin kehittynyt, luottavainen ja peloton 3-vuotias. Noora TNNH5

Vieläkin ajattelen tuota aikaa melkein päivittäin, enkä pysty koskaan antamaan anteeksi itselleni omaa paskamaisuuttani. Satu 24LL4

Väkivaltakierteeseen joutuneet äidit kokevat yleensä väkivaltaisen käyttäytymisensä niin isoksi ongelmaksi, etteivät vanhemmuuden vahvuudet kykene tilannetta tasapainottamaan. Normaaliuden tuottamisen korvaa kirjoituksissa ongelmakeskeisyys. Väkivallattomien kasvatustieteen menetelmien käytöstä kirjoitetaan, mutta ei niinkään onnistumisina, vaan enemmänkin korostaen sitä ristiriitaisuutta, jota hyvän tarkoituksen ja käytännön tilanteiden välillä koetaan.

Vanhempana pyydän anteeksi, olen hyvä äiti loppuillan.(...) Iltaiset satuhetket tuntuvat idylliseltä, ovatkin sitä, mutteivät riitä poistamaan purkauksen aiheuttamaa syyllisyyttä. Tiina TAOV 9

Hermostun lapsilleni, evät tottele minua vaikka kuinka sata kertaa sanon asiasta tai on kokeiltu jäähyjä jne. jne. jne. (Jäähyt ja saman kaavan mukaan toimiminen ei vain minulta onnistu!) Olen jopa kirjoitellut seinille hiton ohjeita itselleni "VAROITA JÄÄHYLLÄ, VIE JÄÄHYLLE, KERRO SYY" ja näin. Mutta yksin näissä kaaostilanteissa en kykene. Todella haluan, ja yritän, mutta en voi kuin nöyryyä ja myöntää, etten pysty. Kun kymmenettä kertaa sanon, sanon ja sanon samasta asiasta, repeän, alan huutaa ja otan väkivaltaista kontaktia lapseen. Saatan retuuttaa kädestä omaan huoneeseen tai napata tukasta. Sanna 24OK1

Vaikka lähes kaikki väkivaltakierteeseen joutuneet äidit ovat pikkulapsiperheiden äitejä (tai muistelevat sitä aikaa) kuvauksen painopiste ei edellisen ryhmän tavoin ole haastavilta tuntuissa pikkulapsiperheen rutiineissa ja kasvatustilanteissa. Esiin nousevat enemmänkin ne asiat, joiden äidit kokevat aiheuttavan lisäkuormaa ennestään haastavaan pikkulapsivaiheeseen. Keskeisimpinä äitiyttä rasittavina ja väkivallan jatkuvuutta ylläpitävinä tekijöinä väkivaltakierteeseen joutuneiden kirjoituksissa näkyvät väsymys ja mielenterveysongelmat, erityisen hankaliksi koetut lapset, äitien oma väkivaltatausta ja avun saamisen puutteet.

5.2.2. Uupuneet äidit – hankalat lapset

Väsymyksestä kertominen on tyypillistä myös väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksissa. Äidit voivat ilmaista voimavarojen riittämättömyyden tunnetta yleisesti tai elämänsä olosuhteisiin liittyvänä. Osa väkivaltakierteeseen joutuneista äideistä korostaa väsymystään kertomalla sen olevan jatkuvaa tai totaalista uupumusta.

Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki väkivaltakierteeseen joutuneet äidit, jotka mainitsevat käyttäytymisensä kontrollia vaikeuttavana psyykkisenä tekijänä vain väsymyksen (mutta eivät lisäksi mielenterveysongelmaa tai omaa väkivaltataustaa), ovat joko yksinhuoltajia tai eivät mainitse puolisoa. Krug ym. (2005, 89) mukaan nuoret yksinhuoltajaäidit ovat lapsiaan pahoinpitelevien vanhempien riskiryhmä erityisesti silloin, elleivät he pysty löytämään riittävästi sosiaalista tukea.

Esikoiseni oli 1,5v, kun sain toisen lapsen. Olen ollut kaiken aikaa yksinäni lasten kanssa. Ei vapaita viikonloppuja tai iltoja. Yksinhuoltajana on hyvä olla => Väsymys on aika paha välillä. Tiia TAOV8

Toisinaan äidit haluavat kertoa väkivaltakäyttäytymisestä epäsuorasti väsymyksestä puhumalla. Väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksissa esiintyy hyvin vähän mainintoja puolisoista tai näiden osallistumisesta perheen elämään, mutta joissain kirjoituksissa heidät mainitaan silloin, kun väsymyspuheen on toivottu herättävän mies ajattelemaan ja ymmärtämään äidin uupumuksen todellisia seurauksia.

Olen väsynyt, sen myönnän. 1-vuotiaamme kun ei nuku öitään kunnolla vielääkään, voisi sanoa, että en ole vuoteen nukkunut kunnolla. Nyt kuitenkin on mielestäni asia mennyt liian pitkälle. Tartuin 4-vuotiaaseen kiinni kurkusta ja ravistelin...Ei voi sanoa, että on täysjärkisen toimintaa!!(...) Minulla on "apunani" mies, mutta hän ei ymmärrä, mitä tarkoitan kun sanon etten jaksa. Hän ei auta kotona, eikä toimi olkapäänä. En ole aikoihin pystynyt puhumaan hänelle, koska olen itse tottunut olemaan se tunteiden roskakori. Tuula TAOV11

Äiti, joka mainitsee olevansa väsynyt, voi kirjoituksensa toisessa kohdassa mainita masennuksesta, joka on kirjoituksissa yleisin nimeltä mainittu mielenterveysongelma. Masennuksen lisäksi kirjoituksista löytyy joitain mainintoja myös kaksisuuntaisesta mielialahäiriöstä ja persoonallisuushäiriöstä. Jonkinlaista summittaista kuvaa koettujen mielenterveysongelmien yleisyydestä väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien joukossa voi antaa se, että lähes puolet äideistä kertoo psyykenlääkkeiden käytöstä (yleisimmin mielialalääkkeet), nimeää jonkin mielenterveyden ongelman tai kertoo käyvänsä terapiassa. Kaikista kirjoituksista ei kuitenkaan voi selkeästi päätellä, tarkoittaako kirjoittaja esimerkiksi masennuksella itse koettua tunnetilaa vai diagnosoitua mielenterveyden ongelmaa.

Kun olin totaalisen uupunut ja minulla oli synnytyksen jälkeinen masennus, enkä tuntunut saavan apua mistään, kasvatuskeinot tuntuivat olevan todella vähissä. Kun olin ollut vauvan ja 5-vuotiaan uhmaikäisen kanssa vuoden kotosalla, ärsytyksynnys sitten vain yksi päivä ylittyi. Riidan aikana 5-vuotiaan kanssa menetin lopulta malttini täysin. Ravistelin ja tyrkkäsin lattialle ja huusin ”tapan sinut”. Taina TAOVI

Minua itseäni ei ole kumpikaan vanhemmistani kurittanut, että mistä lie tuo väkivaltaisuus on tullut. Kai se on tämä persoonallisuushäiriö, senhän taakse kaikessa on niin helppo mennä. Teija TAOV6

Kun äidit mainitsevat voimavarojensa puutteista, joiden he katsovat johtuvan joko väsymyksestä, tai väsymyksestä ja mielenterveyden ongelmista yhdessä, he kertovat yleensä myös erityisen hankalista lapsista. Mainintoja siitä, että äiti ymmärtää tai pyrkii ymmärtämään lasta ja tämän iänmukaista käyttäytymistä, on väkivaltaan horjahtaneiden äitien kirjoituksissa harvassa, mutta ongelmakäyttäytymisen kuvausta ja arvioita lapsen poikkeuksellisesta vaativuudesta runsaasti. Lasten kerrotaan olevan erityisen hankalia, temperamenttisia, tottelemattomia, vaikeita, aggressiivisia, omapäisiä tai itkuisia. Joissain kirjoituksissa lapsen hankaluutta korostetaan mainitsemalla perheen toisten lasten olevan aivan toisenlaisia, jolloin äitikään ei ole ollut helpommalta tuntuvaa lastaan kohtaan lainkaan/yhtä väkivaltainen. Äidit eivät yleensä esitä omaa arviotaan tai asiantuntijadiagnoosia siitä, mistä lapsen hankaluus voisi johtua, vaan hankaluus esitetään ikään kuin lapsen (syynnäisenä) ominaisuutena.

En ole koskaan kellään näin itsepäistä ja voimakastahtoista lasta kuin tämä silloin 5-vuotiaani nähnyt. Kun joskus kertoilin muille äideille näitä juttuja katsoivat vain hitaasti, eivätkä edes uskoneet. Oma äitinikin joka sentään on kasvattanut neljä omaa lasta, ja opettajana paljon useampiakin, oli aivan ymmällään ja voimaton tämän lapsenlapsensa kanssa. Mitkään kasvatusoppaiden tai hyvää tarkoittavien äitien neuvot eivät myöskään tähän lapseen tepsineet. Taina TAOVI

Jo sairaalassa huomasin, että vauva ei ollutkaan se unelmien nappisilmä vaan se huutavampi versio, ei kelvannut rinta, ei läheisyys. (...) Yhä edelleen tartun lastani tukasta tai läppään, jos ei usko, yhä edelleen lapseni huutaa öisin ja on ns. hankala muutenkin. Toinen lapseni on täysi päinvastaisuus. Nea TNHHI

Myös normaali lapsen iänmukainen käyttäytyminen saattaa olla äidille iso haaste, jos äiti kokee olevansa väsynyt tai masentunut. Lapsi voi alkaa tuntua äidistä erityisen hankalalta lapselta, kun äiti suhteuttaa lapsen haastavuuden omiin voimavaroihinsa. Kun äiti ei jaksa rakentavasti vastata lapsen tarpeisiin, tarpeentyydytyksen puutteet ja väkivalta voivat aiheuttaa lapsen ongelmakäyttäytymistä ja edelleen vaikeuttaa äidin mahdollisuuksia olla

lapselle riittävän hyvä äiti. Vaikka aineistoni ei anna vastausta siihen, aiheuttaako äidin väsymys kyvyttömyyttä vastata lapsen tarpeisiin vai lapsen hankaluus äidin väsymystä, pidän todennäköisenä, että kyse on kummastakin. Kun väkivalta astuu kuvaan mukaan, kuilu äidin voimavarojen ja lapsen haastavuuden välillä voi sen vuoksi kasvaa entisestään.

Joissakin väsyneiden äitien ja hankalien lasten suhteissa on juututtu (valta)taisteluasemiin, ja äiti ja lapsi ovat toisiaan vastaan tämän tästä. Tasapainotilan ja molempien hyvinvoinnin saavuttaminen tuntuu vaikealta tai mahdottomalta.

En uskalla sanoa rehellisesti suoraan kenellekään mitä kotielämämme välillä on. Lisään nyt, että meillä on hyvin rauhallistakin, ehkä yksi kolmasosa ajasta on riitatilanteita. Sanna 24OK1

Vaikka hermostumista ja väkivaltaista käyttäytymistä sisältävät riita- ja kiistatilanteet ovat osa äitien ja lasten yhteistä arkea, moni väkivaltakierteeseen joutunut äiti tuo kirjoituksessaan esiin myös ne rakkauden tunteet, joita tuntee lapsiaan kohtaan. Äidit eivät koe olevansa ainoastaan väkivaltaisista äiteistä, jonka lapset ovat ainoastaan hankalia lapsia, vaan äiteistä, joiden arjessa rakkaus ja viha lasta kohtaan vuorottelevat. Sanna joka edellä kuvasi riitatilanteita, kuvaa arkeaan myös näin:

Teen lasten kanssa paljon. Kannustan, rakastan ja näytän että rakastan, halaan ja keuhun paljon. Kerron monta kertaa päivässä, miten paljon rakastan lapsiani, ja se ei ole mitään lässytystä vaan tarkoitan sitä koko sydämestäni. Sanna 24OK1

En hyväksy tekojani, enkä voi antaa anteeksi itselleni. En tiedä miten saisin tämän noidankehän rikottua, miten saisin voimani takaisin. Tahtoisin olla taas se äiti, joka sanoo joka päivä lapsilleen, että rakastaa, joka suukottaa lasta ja lukee satuja. Olin kaikkea tätä vielä vuosi sitten. Minneköhän se äiti on kadonnut? Kuitenkin rakastan yli kaiken lapsiani, enkä tiedä kuinka selviän, jos menetän heistä kummankaan. Tuula TAOV11

5.2.3. ”Omat vanhempani antoivat selkään harva se päivä”

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsena pahoinpitelyn kohteeksi joutuneet äidit syyllistyvät muita todennäköisemmin myös omien lastensa pahoinpitelyyn (Heiskanen 2006), joten ei ole mikään ihme, että näitä äitejä on myös omassa aineistossani. Äidit, jotka näkevät oman käyttäytymisensä taustalla sen, että ovat itse joutuneet kokemaan lapsuudessaan väkivaltaa, keskittyvät yleensä kirjoituksissaan arvioimaan omaa käyttäytymistään ainoastaan tästä näkökulmasta.

Omat vanhempani antoivat selkään harva se päivä, enkä tänäkään päivänä muista miksi. Se varmasti jo kertoo kuinka paljon hyötyä(?)! pieksemisestä on. Minun tapauksessani se loppui myös siihen, kun nappasin remmin äidin kädestä ja pieksin hänet. Kun on kauan satutettu, viha pakkaantuu. Minulla on vielä nykyäänkin raivonpuuskia, joihin osasyynä on varmasti väkivalta ja myös muuten ongelmainen ja ahdistava suhde vanhempiini. (...)En myöskään kannata remmiä. Lastani olen kuitenkin lyönyt :((suutuspäissäni kun on mennyt hermot.) Eli omaa pahaa oloani olen purkanut samalla tavalla kuin sinäkin. Saila 24LL2

Väkivaltakierteeseen joutuneet äidit, jotka näkevät ei-toivotun käyttäytymisensä taustalla lapsena kokemansa väkivallan, tunnistavat oman käyttäytymisensä väkivallaksi jopa selvemmin kuin äidit aineistossani keskimäärin, ja heillä on yleensä myös vahva motivaatio kontrolloida omaa käyttäytymistään ja toimia toisin. Oma väkivaltakäyttäytyminen edustaa äideille ei-toivotun menneisyyden toistamista ja väärää toimintatapaa, eivätkä he yleensä näe aiheelliseksi pohtia, voisiko myös jokin muu asia olla yhteydessä väkivaltakäyttäytymisen ilmenemiseen. Kun väkivaltaan horjahtaneet äidit yleensä pääsevät tai uskovat pääsevänsä satunnaisesta väkivaltateosta suhteellisen nopeasti yli, väkivaltaa lapsuudessaan kokeneille yksittäistekokin voi merkitä vaaran mahdollisuutta, jonka vuoksi on oltava jatkuvasti valppaana. Väkivaltamenneisyys ikään kuin ajaa äidin väkivaltakierteen imuun. Nykyrin (1998, 134) mukaan lapsuuden pelottavien väkivaltakokemusten muistaminen saattaa jopa tukea itsekontrollin säilyttämisessä. Aineistossani tämä näkyy erityisesti siinä, että monet äidit jotka tunnistavat uhkaavaan vaaran, korostavat jatkuvaa henkistä tiedostamista ja muuta kamppailua ongelmaa vastaan, jotta eivät ajautuisi toistamaan sitä, mitä ovat itse kokeneet.

Itse olen väkivaltaisesta perheestä, jossa toinen vanhemmista oli alkoholisti. Pelkään että väkivallan kierre omaan lapseeni alkaa. Pelkään että yksi läppäisy kädelle johtaa luunappiin lapsen kasvoille. Ei ole päivääkään, jolloin en miettisi käyttäytymistäni. Soile 24ÄL1

Kuitenkin olen saanut muutaman kerran aivan käsittämättömän raivarin, ja kohdistanut sen omaan lapseeni. Mutta olen tiedostanut sen joka sekunti, ja tiedän, että tämän asian kanssa on töitä tehtävä. Tuija TAOV10

Huomasin tekeväni samaa, kuin omat vanhempani tekivät minulle. Huomasin sen hitaasti, pikkuhiljaa, ja sitten se kerralla napsahti kun tajusin, että lapseni on paniikissa. Silloin otin häntä kädestä kiinni, ja aloin mielessäni rukoilla. Rukoilin, että nyt Jumala tajusin mitä teen, nyt teen kaikkeni, että lapseni tulee terveeksi. Mielessäni sanoin lapselleni, joka oli siinä hiljaa vieressäni, että älä rakas enää pelkää. Tämä muuttuu nyt, Nyt tuosta on kulunut neljä vuotta ja lapseni on kaiken järjen mukaan normaali. Mutta hirvittävän määrän ja kamalan paljon itsetutkiskelua ja oman käyttäytymisen ymmärtämistä se on vaatinut. Tanja TAOV2

Äidin havahtuminen tilanteen vakavuudesta voi saada hänet myös ymmärtämään avun tarpeen välttämättömyyden. Kun väkivaltamenneisyyden toistuminen konkretisoituu Sailalle todellisenä uhkana, hän ei halua siirtää avun hakemista tulevaisuuteen. Hän ei myöskään halua puhua kierrellen, jotta auttaja varmasti ymmärtää, miten vakava tilanne hänen mielestään on.

En myöskään kannata remmiä. Lastani olen kuitenkin lyönyt :((suutuspäissäni kun on mennyt hermot). Eli omaa pahaa oloani olen purkanut samalla tavalla kuin sinäkin. Muutama kerta meni, etten edes itse tajunnut, mutta kun kolmannen kerran (n.vuosi sitten) löin poikaani poskelle niin, että hän alkoi itkeä, otin yksinkertaisesti puhelimen käteen ja soitin mielenterveystoimistoon. Sain, että olen lyönyt lastani ja varmasti tulen lyömään uudestaan, jos en saa apua. Sain apua kun en kaunistellut tekojani. Kerroin kuinka lyön ja joskus tekee mieli tehdä kauheita tekoja jne... ihan suoraan, vaikka hävetti. Saila 24LL2

Lapsuudessa koetun väkivallan tekijänä mainitaan useassa kirjoituksessa äiti ja yhdessä molemmat vanhemmat, mutta ainoastaan isää ei mainita yhdessäkään kirjoituksessa. Vaikka äitien isiä vahvempi edustus on selvä, aineistoni perusteella on mahdotonta sanoa, ovatko kirjoittajien äidit todellakin olleet näissä perheissä väkivallan tekijöitä useammin kuin isät. Koska äidit siirtävät äitiyden mallia tyttärilleen, pidän mahdollisena myös sitä, että erityisesti äidin väkivaltaisuus joutuu tarkastelun alle silloin, kun aikuinen tytär pohtii väkivaltaisuuttaan omaa lastaan kohtaan.

Lapsuudessaan väkivaltaa kokeneet äidit vertaavat itseään omaan äitiinsä ja haluaisivat hartaasti olla toisenlaisia äitejä kuin oma äiti on ollut. Kun tässä ei kuitenkaan onnistuta, se tuottaa pettymyksen ja tuntuu pelottavalta.

Poikani on nyt 1,5v. Jo silloin kun odotin häntä, kävin hetken terapiassa juttelemassa masennuksesta, joka minulla oli ennen raskautta. Siellä tulin huomanneeksi omat vihan tunteeni äitiäni kohtaan, jotka olin peittänyt taitavasti ennen raskautta, mutta nyt alitajunta tunki ne esiin, ja ajattelin, etten koskaan halua olla samanlainen kuin oma äitini, joka oli minua kohtaan ilkeä, löi, huusi, oli hyvin tunteeton. (...) Mutta en vain pysty hillitsemään vihaani ja raivoani, minusta on siis tullut samanlainen kuin äitini oli, se mitä olen eniten pelännyt. Taru TAVLI

Olen itse todella selkääni saanut lapsi, arvet näkyvät vieläkin. Vannoin aina, että koskaan en omia lapsiani lyö ja aloitin jo, eikä toinen ole kuin 2,5v vanha! En todellakaan siis ymmärrä edes koko lyömistä. Miksi äiti satuttaa? Miten ihmeessä opin hillitsemään itseni? Tekisi mieli syyttää väsymystä, stressiä ja mitä vielä, mutta totuus on, että olen kuin oma äitini! Inhottaa! Auttakaa! Saara 24LL1

Vaikka lapsuuden kaltoinkohtelukokemukset voivat herättää vahvan halun toisin toimimiseen, väkivaltaa lapsuudessa kokeneelle se voi olla vaikeaa. Väkivaltainen vanhempi siirtää ongelmansa lapsilleen sekä lapsiaan traumatisoivan käyttäytymisensä että keinottomuutensa johdosta (Schulman 2004, 149-150). Aineistossani on kolme kirjoitusta, joita eroavat muista kirjoituksista selvimmin siinä, että äitejä yhdistää jatkuvan väkivallan lisäksi myös tunnekylmyys tai jopa jatkuva viha pientä lasta kohtaan. Kaksi äideistä tuo esiin oman väkivaltataustansa, kolmas ei löydä tunteilleen ja käyttäytymiselleen selitystä.

Mutta nyt, vihaan häntä. Vihaan lastani. En voi ymmärtää itseäni. Hän on vaikea ja itkee paljon, ei tottele, ei syö. Olen huomannut, että hän on jollain tavalla alkanut pelätä minua. Kun hermostun häneen, jota tapahtuu useita kertoja päivässä, paiskon tavaroita, läpsin häntä, puristan lujaa kädestä tai jalasta, menetän malttini täysin. Huudan ja karjun. Lapsi itkee ja nyyhkyttää sydämensä pohjasta. Enkä minä tunne mitään. Saatan ajatella, että itke sinä vaan niin paljon kuin sielu sietää, senhän sinä osaat parhaiten. En halua ottaa häntä syliin lohduttaakseni. Taru TAVLI

Olen aina vihannut joidenkin äitien ajatusmaailmaa siitä, kuinka he rakastuvat lapseensa ensi silmäyksellä ja pitävät kuin höyhentä kämmenellä. Katkeruutta tämäkin. Soile 24ÄLI

Tunnekylmät äidit kokevat häiritseväksi, jopa tahalliseksi häirinnäksi, sellaisen lapsen käyttäytymisen, joka kuulostaa mitä suurimmassa määrin pienen lapsen normaalilta iänmukaiselta käyttäytymiseltä. Äidit pyrkivät myös vahvasti kontrolloimaan lastensa käyttäytymistä. Lapsuuden väkivalta- tai laiminlyöntikokemusten traumatisoiman ihmisen voi Schulmanin (2004, 149-150) mukaan olla sietämätöntä kestää kielteisten kokemusten aiheuttamia tunteita. Sen vuoksi hän voi käyttäytyä väkivaltaisesti sitä ihmistä kohtaan, joka nuo tunteet hänelle aiheuttaa (mt.) tai alkaa nähdä hänet kokonaan pahana (Parker 1997, 17-35). Tulkitsen aineistoni äitien kontrolloivan lastensa käyttäytymistä, jotta voisivat kontrolloida myös niitä kielteisiä tunnemuistoja, joita lapsi avuttomuudessaan ja vaativuudessaan äidissä herättää. Kun kontrollointi ei onnistu, äidit sortuvat väkivaltaan.

Poikani on alle vuoden, ja hermostun todella herkästi hänen tekemiinsä. Lapsi nousee pystyyn tukea vasten, koskee kaikkeen kiellettyyn, repii hiuksista ja tekee kaiken, mikä saa äidin pinnan kireälle. Monesti tiuskin ja ärähtelen lapselle. Aina en jaksa kuunnella itkuakaan, siitäkin ärsyynyn. Olen voimakas luonne ja haluan selkeästi kontrolloida kaikkea.(...) Tuntuu siltä, etten saa mitään tehdä itse ja lapsi ikään kuin häiritsee minua tahallaan. Soile 24ÄLI

Kirjoituksia lukiessa tulee vahvasti sellainen tunne, että äidit kokevat lapsensa uhkana. Äitien kyky elää läheisessä suhteessa lapseen on puutteellista ja lapsen näkeminen hyvänä

mahdollista vain silloin, kun lapsi ei vaadi mitään ja pysyy fyysisesti ja psyykkisesti äidistä kaukana.

En leiki lapseni kanssa kovinkaan paljon, hän yleensä leikkii itseksensä lattialla lelujensa kera. Itse istun tietokoneella tai telkkarin ääressä. Aamulla herätessäni odotan että poika pääsee päiväunille, ja päiväunilta herätessä odotan iltaa, että poika menee yöunille. Soile 24ÄL1

Joka ilta kun viimein saan huutavan lapsen nukkumaan, saatan toivoa, ettei hän herää aamulla, sitten se olisi ohi, ei enää tätä. Aamua kohti ahdistus syvenee, kun tiedän lapsen heräävän pian, ja taas alkaa uusi tuskastuttava päivä hänen kanssaan, huutoa ja vaikeuksia. Kuitenkin poika on mitä suloisin ja kaunein, kun on hiljaa omissa oloissaan, kunhan ei häiritse minua. Taru TAVL1

Vaikka isät ja miehet mainitaan väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksissa harvoin, he yllättäen tulevat näkyväksi näissä kirjoituksissa, joissa äidin kyky hoivata ja huolehtia pienestä lapsesta on hyvin kokonaisvaltaisella tavalla järkkynyt. Kun äidit tunnistavat oman äitiytensä olevan kaukana ”hyvän äitiyden” mallista, voi onnistuneen ”äitiyden” toteuttaja löytyä läheltä - ja aiheuttaa ristiriitaisia tunteita.

Isänsä kanssa poika tulee toimeen todella hyvin, isällensä on hyvät hermot ja hyvät lapsenkäsittelytaidot. He tulevat niin hyvin toimeen keskenään. Mutta minun kanssani poika vain kiukuttelee ja vaikeroi, kuin hän ei haluaisi olla seurassani ollenkaan. (...) Häpeän niin että puistattaa. Häpeän etten osaa nauttia hänestä niin kuin äidin kuuluisi. Haluan olla hänelle kiltti ja hyvä, niin kuin isänsä on ja haluan hänen nauttivan minunkin seurastani. Taru TAVL1

Tunnekyllmydestä kertovat äidit kärsivät itsekkin tilanteen ahdistavuudesta. Silti jokainen äiti erikseen mainitsee, ettei pidä asian kertomista edes puolisolalle mahdollisena. Äidit pelkäävät, että todellisuuden paljastuminen voisi merkitä äitiyden loppua. Lapset muodostavat lastaan pahoinpitelevälle äidille usein koko identiteetin, ja ilman äitiyttä koko minä hajoaa (Cole 1993, 325-327).

Oma mieheni ei tiedä, kuinka kovakouraisesti kohtelen poikaamme, eikä sitä, kuinka vaikeaa tämä on minulle ollut. 24ÄL2 Susanna

Mieheni ei tiedä kaikesta mitä poika on kokenut, en uskalla hänelle kertoa.(...) Miehelleni olen kertonut vain, että hermostun lapseeni. Mieheni ei tunnu ymmärtävän tätä pojan kannalta, mutta tietää tulisen temperamenttini. Pelkään että mies ei enää koskaan luota minuun, ei uskalla jättää poikaani huomaani esim. siinä pelossa, että hakkaan hänet. Sitä en ikinä tekisi. Soile 24ÄL1

Myös tunnekylmyydestä kärsivät äidit haluaisivat olla ”hyviä äitejä”, vaikka kirjoitusten perusteella voi perustellusti todeta, ettei kykyä riittävään äitiyteen (ainakaan tällä hetkellä) ole. Myös Haapasalo ja Petäjä (1999, 149) ovat havainneet monien lapsuudessaan väkivaltaa kokeneiden äitien pyrkineen olemaan hyviä tai täydellisiä äitejä, vaikka samat äidit ovat myöhemmin syyllistyneet vakavaan väkivaltaan lastaan kohtaan. Kun äiti jo kantaa menneisyyden taakkaa, lapsen aiheuttama kuorma voi olla hänen kannettavakseen liian raskas.

5.2.4 Avun saamisen haasteita

Lähes kaikissa väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksissa pohditaan jollain tavalla avun hakemisen ja saamisen kysymyksiä. Kun äitien väkivalta näyttää jatkuvalta ja ongelmalliselta kierteeltä, eivät keskustelupalstojen muut kirjoittajatkaan enää usko äitien kykyyn selvittää ongelmasta omin voimin, vaan äitejä velvoitetaan hakemaan apua lastensa vuoksi. Joissain kirjoituksissa avun hakemista vasta pohditaan, toisissa sitä on jo haettu.

Joissakin kirjoituksissa avun hakemisesta on ollut apua ja väkivaltaongelma on voitettu. Eniten apua kokevat saaneensa ne äidit, jotka ovat hakeneet sitä mielenterveystoimistosta tai kertovat käyvänsä psykiatrin vastaanotolla. Kun psyykkiset oireet ovat helpottaneet ja mieliala on kohentunut, myös omaa käyttäytymistä on ollut helpompi hallita. Muutamassa kirjoituksessa mainitaan jopa auttajien verkostosta, jonka äiti on saanut avukseen ja kokee oleellisen tärkeinä.

Sain avuksi mielialalääkkeet ja viikottaiset terapiakäynnit psykiatrian sairaanhoitajan luona. Mielialalääke (Cipramil) tehoi yllättävän nopeasti, ei tehnyt minusta zombia vaan päivastoin sain vihdoin kokea, millaista on tuntea iloa lapsestaan monta vuorokautta putkeen, ilman pahoja päiviä, raivonpuuskia ja jatkuvaa alakuloisuutta. Noora TNNH5

Itse olen vaikeimpina aikoina miettinyt paljon itsemurhaa, ajatellut että lapsilla olisi paljon parempi olla jossain muualla, koska olen paha enkä pysty muuttumaan...Päivä kerrallaan tässä yritetään eteenpäin. Onneksi on tukijoukkoina perhetyöntekijä, mtt:n nainen, päiväkodin hoitajat...muuten en tiedä olisiko mua enää täällä! Sari 24OK2

Jotkut äidit pohtivat avun hakemista lapsen vuoksi, mutta erityisesti sitä korostetaan niissä kirjoituksissa, joissa apua on jo haettu ja saatu. Tarina ”hyvästä äitiydestä” on avun saamisen jälkeen mahdollista kirjoittaa sen varaan, että äiti kaikkien kohtaamiensa

vaikeuksien keskelläkin on toiminut ennen kaikkea lapsensa parasta ajatellen. Saila lopettaa avun saamisesta kertovan kirjoituksensa toiselle äidille kirjoitettuun kommenttiin:

Toivon sinulle voimia kasvaessasi äidiksi. Minun mielestäni hyvä äiti on se, joka ajattelee lapsensa parasta ja sinähän selvästi teet niin pyytäessäsi apua. Et ole yksin! 24LL2 Saila

Huomattavasti yleisempiä kuin avun saamisesta kertovat maininnat ovat väkivaltakierteeseen joutuneiden kirjoituksissa kuitenkin kertomukset siitä, että äiti kokee avun hakemisen ja/tai saamisen vaikeaksi tai mahdottomaksi. Ulkopuolisen avun piiriin hakeutumista vaikeuttavat sekä epätietoisuus avun saamisen paikoista (myös Lattu 2008, 183), että äitien kokemat vahvat syyllisyyden ja häpeän tunteet. Väkivaltaisista tekoja on todella vaikea ottaa puheeksi ja tunnustaa ääneen. Joillekin äideille jopa niiden kirjoittaminen keskustelupalstalle tuntuu mahdottomalta, ja väkivaltaisuudesta kerrotaan tekoja mainitsematta.

Tuntuu, että vaan huudan lapsille. Olen äiti helvetistä. En lyö, mutta ei se väkivallantakaan ole. En hyväksy tällaista käytöstä itseltäni, mutta joskus toimin ennen kuin ajattelen. Tiia TAOV8

...Ja kuinka kauhealta kuulosti omaan korvaan sanoa ääneen, ”satutan lapsiani”, tunsin itseni hirviöksi, ja kai sitä tavallaan tässä vaiheessa olenkin. Sanna 24OK1

Pystyin hakemaan apua vasta tultuani toisen kerran raskaaksi. Ja saatte uskoa, että minä yritin. Minä jopa rukoilin voimaa puhua neuvolan terveydenhoitajalle, vaikka en ole ikänäni uskonut jumalaan. Minä kirjoitin tilanteeni paperille ja pidin sitä mukanani, jos vaikka joskus voisit näyttää sen jollekulle. Yritin lähettää tekstin neuvolaan postitse. Neuvolassa kerron väsymyksestä ja sanoin lapsen valvottavan, mutta terveydenhoitaja ei nähnyt puheideni läpi todellista hätääni. Noora TNNH5

Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan on viime aikoina näkyvästi kampanjoitu, lehdissä on kirjoitettu vanhempien saamista pahoinpitelytuomioista ja asenteet kuritusta kohtaan ovat muuttuneet kielteisemmiksi (kts. esim. Lastensuojelun keskusliitto 2006 ja 2007). Auttamisjärjestelmää ei ole kuitenkaan samanaikaisesti kehitetty vastaamaan niiden äitien tarpeisiin, joilla on vaikeuksia oman vihansa hallinnassa. Kun väkivaltaisten äitien on vaikea löytää konkreettisia avun paikkoja, heille syntyy käsitys, että väkivaltaa pidetään vain asennekysymyksenä ja ”hyvän äidin” oletetaan pystyvän toimimaan väkivallattomasti. Väkivaltaan sortuminen koetaan tällöin henkilökohtaisena epäonnistumisena ja häpeällisenä heikkoutena, ja äidit pelkäävät apua hakiessaan tulevansa tuomituiksi.

Rechardt ja Ikosen (1994, 278) mukaan häpeä liittyy yleensä tilanteisiin, joissa odotamme vastavuoroisuutta, mutta emme sitä saa. Häpeä on tunteista kaikkein sietämättöimpiä, ja siksi olemme taipuvaisia ajattelemaan "ennemmin kuolema kuin häpeä" (Mt.).

Aina vain törmään samaan lauseeseen "hae apua ajoissa". Missään ei kuitenkaan kerrota mistä apua voi saada. (Neuvola ei tule kysymykseen.) Sini 24ÄL3

On tilanteita, joissa oma toiminta hävettää ja kauhistuttaa, syyllisyys on niin suuri, että se jo estää avun hakemisen, vilpittömästi halusta huolimatta. Vedän taas oman kokemuksen tähän. Halusin apua, halusin voimia pyytää apua. Mutta ennemmin suunnittelin omaa itsemurhaani. Voisi sanoa, että terve ihminen pyytää apua jos kylliksi haluaa. Kun ei ole terve, asiat mutkistuvat monella tavalla. Ja avun pyytäminen masennukseen, uupumukseen, tms. on aivan eri asia, kuin avun pyytäminen lapseen kohdistuvan väkivallan lopettamiseen. Masennus ei ole omaa syytä, siihen ei voi itse vaikuttaa, kun taas teoriassa väkivalta on omavalintaista. Vaikkei se aina olekaan. Siksi myös pelko auttavan tahon tuomitsevista asenteesta on suurempi, ja tuomitseminen on se, mitä äiti tällaisessa tilanteessa eniten pelkää. Ettei saakaan apua vaan haukkuja. Noora TNNH2

Ammattiavun hakemista vaikeuttaa myös äitien pelko lapsen huostaanotosta. Äitiyden ja lapsen menettämisen pelko herää helposti, koska äidit tietävät toimivansa hyvin tuomittavalla tavalla. Avun hakeminen käy yleensä mahdottomaksi, jos huostaanotto alkaa tuntua äidistä tilanteen paljastumisen todennäköiseltä seuraukselta.

Lasten takia olen miettinyt että minun on pakko soittaa lastensuojeluun, että hakevat lapseni turvaan minulta. Mutten tiedä, onko se oikea vaihtoehto. Kuolen henkisesti, jos joudun luopumaan lapsistani. Sanna 24OK1

Minusta tuntuu, etten oikeasti jaksa, mutta en uskalla hakea apua. Pelkään, että jos kerron jonnekin, niin vievät minulta pojan pois, sitä en halua. Esikoinen on mulla kaikki kaikessa. Milja MLLAP1

En siltikään uskalla hakea apua, koska pelkään juuri huostaanottoa. Olen itse aikoinani joutunut huostaan otetuksi. Äitini oli yksinhuoltaja, hän oli uupunut, eikä kyennyt hoitamaan minua ja siskoani. Tuula TAOV11

Hain apua, kun lapsi oli alle vuoden, sain viranomaiset oveni taakse, jotka haukkuivat minut pystyyn, puristin lasta rintaani vasten ja itkin kun pelkäsin, että vievät sen pois, onneksi mieheni tuli kotiin ja pelasti tilanteen. Sen jälkeen en ole apua pyytänyt. Nea TNNH1

Useissa kirjoituksissa äidit kertovat hakeneensa apua niihin äitiyttään rasittaviin asioihin, joiden he katsovat olevan yhteydessä väkivaltaisuuteensa. Väsymyksestä tai muista arjen haasteista kertominen ei ole kuitenkaan aina johtanut avun saamiseen. Vaikka äiti itse kokee avuntarpeensa ilmeisenä, se voidaan ohittaa ja luokitella äitien ja lasten elämäntilanne ”normaaliksi”.

Nuorimmaiseni on todella vahva luonteeltaan. Pienestä asti ollut itkuinen. Neuvolassa ei ole koskaan uskottu minua, kun olen yrittänyt kertoa raivokohtauksista. Kun hän suuttuu jostain, hän voi raivota kaksi tuntia putkeen. Pienempänä se piti sisällään itsensä satuttamista, mutta nyt hän yrittää käydä käsiksi minuun. Tiia TAOV8

Kun kerron muille aikuisille, etten jaksa, sitä ei noteerata tai puhutaan työuupumuksesta. Tiina TAOV9

Kun yritin saada kunnallista kodinhoito/lastenhoitoapua minulle sanottiin, että hoito ohjataan vanhuksille. Vain perheet, joissa on huostaanoton uhka päällä saavat apua. Meillä se tilanne ei (vielä) ollut päällä...Taina TAOVI

Monet aineistoni äideistä ovat joutuneet kokemaan, ettei edes suora väkivallasta puhuminen takaa kuulluksi ja kohdatuksi tulemista ja avun saamista. Myös Keskinen (2008, 337) on havainnut, että väkivalta siirtyy auttamisen käytännöissä helposti keskustelun marginaaliin, eikä ilmi tuleminen takaa sen ottamista kunnolla työskentelyn alle. Söderholm (2004,12) mainitsee, että lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumisen ja sen hoitamisen suurin este on tapahtuneen emotionaalinen kieltäminen. Äitien lapsiin kohdistaman väkivallan hoitamista vaikeuttaa lisäksi se, että kyse on myös toisesta kipeistä tunteista ja syyllisyyttä herättävästä asiasta, eli äidistä väkivallan tekijänä. Asiakkaassa olevan pahan kohtaaminen vaatii, että auttaja on valmis kohtaamaan myös oman pahuutensa ja mahdollisesti heräävät syyllisyyden tunteet (Linqvist 2006, 182). Jos työntekijä ei kykene käsittelemään sekä asiakkaan että omaa pahuuttaan, hän voi tietoisesti tai tiedostamattaan ohittaa äidin ja lapsen avun tarpeen.

Olen eräälle sukulaiselleni puhunut, että lasten olisi hyvä olla muualla, että sairastututan lapset, eikä heillä ole hyvä olla luonani kun olen tällainen typerys! Silti sanani kaikuvat aina kuuroille korville. Vihjaan kovakouraisuudestani, mutta kukaan ei reagoi siihenkään vaan sanovat ”kaikkien lasten äidit suuttuu joskus”. Joo-o mutta ei tämä oikein ole. Ei minusta ainakaan. Sanna 24OKI

Kerran kun otin vanhempaa tukasta, soitin lastensuojelutyöntekijälle ja kerroin tapahtuneen. Asia painettiin niin sanotusti villasella. Pahimman

mentyä ohi aloin tietysti vähän puolustella tekoa kamalalla väsymyksellä ja kuumeilullani. Sanna 24OK1

Yritin joskus saada apua, kun olin ravistellut silloin 3v.lastani. Minulle sanottiin: ”Hyvä kun pyysit anteeksi tämän jälkeen.” Ja asia jäi siihen. Kysyin tältä alan ihmiseltä: ”Entä sitten kun lyön lastani? Onko se ok, kun vaan pyydän anteeksi tämän jälkeen?” Tiia TAOV8

Rechardtin ja Ikosen (1994, 278) mukaan vastavuoroisuuspyrkimys, jonka ilmaiseminen törmää välinpitämättömyytenä, vähättelynä, rankaisuna tai ymmärtämättömyytenä ilmenevään vastavuoroisuuden puutteeseen, aiheuttaa välittömän häpeäromahduksen. Elämänvoima ja innokkuus väistyvät vaihtuen voimattomuuteen, vetäytymiseen ja piiloutumiseen. Voimakas häpeän tunne voi saada aikaan raivon tunteita itseä tai toisia kohtaan (Mt.) Kun ammattilaiset ohittavat aineistoni äitien avun tarpeet heidän kerrottuaan hankalaksi kokemastaan lapsesta, väsymyksestään tai väkivaltaisesta käyttäytymisestään, äidit kokevat olevansa häpeällisen ongelmansa kanssa entistäkin enemmän yksin. Avun hakeminen käy mahdottomaksi, ellei äiti jaksakaan enää uskoa siihen, että häntä oikeasti halutaan kuulla ja auttaa.

Vaikka mielenterveysongelmien hoitaminen on auttanut useita aineistoni äitejä, on väkivaltaongelma näissäkään hoitokontakteissa toisinaan jäänyt kokonaan tai osittain käsittelemättä. Aineistossani on äiti, joka mainitsee monivuotisesta tuloksellisesta terapiasuhteesta, mutta silti hakee apua vakavalta vaikuttavaan väkivaltaongelmaansa keskustelupalstalta. Törrönen (2009d, 101) ihmettelee, miksi myös Ensi- ja turvakotien Vaiettu Naiseus -projektin avun piiriin on lähetetty naisia, joilla on taustallaan tai meneillään pitkiä terapioiden tai asiakkuuksia. Onko kyse väkivallan piiloon jäämisestä, sen ohittamisesta vai siitä, että naisen väkivalta tai koko väkivaltainen nainen on haluttu erottaa erilliseksi asiakaksi, jota jonkun muun on syytä hoitaa? Vai onko kyse siitä, että väkivaltaongelman käsittely on tullut naiselle mahdolliseksi vasta terapian myötä? (Mt.)

Seuraavassa katkelmassa kirjoittavaa Nooraa mielenterveysapu on auttanut ja hän kokee väkivaltaongelmansa olevan lievempi. Silti voi kiistatta todeta, että äiti on jätetty selviämään väkivaltaongelmansa kanssa yksin.

Ainoa, mikä jäi vaivaamaan oli todellakin se, että psykiatrissa alkaen yksikään tapaamistani mielenterveyden ammattilaisista ei aktiivisesti ottanut puheeksi sitä, miten esikoistani kohtelin. Olisin halunnut puhua asiasta enemmän, mutten uskaltanut sitä itse ottaa puheeksi. Joten, siitä

huolimatta että papereihin oli merkitty minun hakeneen apua masennuksen JA lapsen läpsimisen takia, viimeksi mainitusta ei juurikaan puhuttu sen jälkeen, kun kävi selväksi että lääkkeet tepsivät enkä enää saa hallitsemattomia raivokohtauksia. Noora TNNH5

Riehumisen yltyessä aivan mahdottomaksi joudun joskus tukistamaan ja näpdyttämään. Tämä on väärin, mutta on tilanteita joissa keinoni ovat aivan loppu, jossa mikään muu yrittämäni ei tunnu auttavan. Tällaisen jälkeen pyydän anteeksi ja selitän lapselle, ettei se johtunut pojasta itsestään. En yritä puolustella tekemisiäni...Mutta näin se vain on. Yritän päästä pahasta tavasta. Lapsen fyysinen kurittaminen on paha tapa siinä kuin tupakanpolttokin; siitä on todella vaikea päästä eroon, mutta minä yritän koko ajan. Tupakasta jo pääsin ja varmasti tästäkin. Noora TNNH5

Austinin ja Carpenterin mukaan (2008, 383) äidit eristäytyvät, ellei heillä ole keinoja joilla saavuttaa hyväksyttävää äitiyttä eikä puhua omasta puolestaan alistavaa kohtelua vastaan. Koska avun saaminen ja ongelmasta eroon pääseminen ei ole itsestään selvyys, aineistoni joidenkin äitien ainoaksi mahdollisuudeksi on - avun hakemisesta huolimatta - jäänyt selviäminen yksin väkivaltaisuutensa kanssa.

Koska Nea ei enää uskalla huostaanottopelon vuoksi apua hakea, eikä mielenterveysapu ole häntä auttanut, keskustelupalstalle kirjoitettu viesti on hänelle ainut mahdollinen keino hakea apua ja toivoa parempaa tulevaisuutta. Avun tarve ylittää kuitenkin riipaisevalla tavalla ne mahdollisuudet, joita vertaistuki parhaimmillaankin voi tarjota.

Auttakaa minua luomaan parempi suhde lapseeni, rakastan sitä yli kaiken, mutta lapsi varoo minua, ei ole esim. ikinä sanonut äiti, ei tule minun lähelle, vaikka isin ja mummin syli kelpaa. Tämä asia on NIIN vaikea etten osaa sitä enempää selittää, toivottavasti joku ymmärtää eikä tuomitse. Nea TNNHI

Äitien tilanteet ja kokemukset ovat yksilöllisiä, ja jotkut äidit pystyvät toisia paremmin aktiiviseen toimijuuteen ja vastustamaan kokemaansa kohtelua - ellei muuten, niin keskustelupalstalle kirjoittamalla. Teija on käynyt vuosia psykoterapiassa, mutta on menettänyt uskonsa siihen, että voisi saada apua väkivaltaongelmaansa. Kokemuksellisen asiantuntijuutensa voimin hän nousee avoimen ironisesti arvostelemaan käytäntöjä, jotka sivuuttavat äitien väkivaltaongelman ja asiantuntijuuden sekä äitien ja lasten oikeuden apuun.

Kasvatus- ja perheneuvolassakin käynnit lopetettiin noin kymmenen uskomattoman huonon käynnin jälkeen, vaikka he hyvin tietävät että suuttuessani voin kohdella lapsiani kovakouraisesti. Myös lähipiirini tietää väsymyksestään, mutta pelkästään lupailevat apuaan. Yksin tämän

ongelman kanssa saa painia. Apua saa vasta sitten kun lapset kasvavat murrosikään ja alkavat tehdä tarpeeksi rikoksia eli vievät tarpeeksi kunnan rahoja. Silloin auttaminen ikävä kyllä on liian myöhäistä. Mutta onhan meillä onneksi lastenneuvola. Siellä ainut neuvo on, että ota itsellesi omaa aikaa, ja aina kun olet hermostunut lapseesi, muista pyytää anteeksi. Voi v... sentään kuinka tyhmänä he siellä ihmisiä pitävät. Teija TAOV6

Sannan ympärillä on joukko auttajia, mutta myös nämä ovat useita kertoja ohittaneet Sannan yritykset puhua omasta väkivaltaisuudestaan. Sannan muiden ongelmien vuoksi Sannan ja auttajien välille on kuitenkin syntynyt luottamuksellinen auttamissuhde, ja auttajat merkitsevät hänelle mahdollisuutta tukeen.

Olenkin ollut tiheästi tekemisissä lastensuojeluviranomaisten kanssa, olen mtt:n asiakas ja minulla on oikein hyvä psykiatri, joka on ollut tukenani vuoden päivät. Perhetyötäkin saan heti kun vain pyydän. Sanna 24OK1

Vaikka ongelman uudelleen puheeksi ottaminen tuntuu Sannasta todella vaikealta, hän uskaltautuu keskustelupalstalta saamansa tuen rohkaisemana vielä kerran avoimesti kertomaan ammattilaisille väkivaltaisuudestaan. Tulkitsen Sannan mahdollisuudet vastustaa väkivallan ohittavia käytäntöjä seuraukseksi siitä, että myönteisten auttamiskokemustensa ja keskustelupalstalta saamansa tuen voimaannuttamana hän jaksaa edelleen uskoa olevansa - myös väkivaltaongelman suhteen - avun arvoinen ja apuun oikeutettu. Ilman tällaista tunnetta väkivaltainen äiti tuskin jaksaa taistella kahdenlaista häpeää vastaan - sitä mitä hänen omat tekonsa ja mitä alistavat käytännöt hänelle aiheuttavat.

5.3 Kurittajat

Kurittajien kirjoituksiksi nimesin aineistostani yhdeksän kirjoitusta. Myös näissä kirjoituksissa esiintyvä äitien väkivalta on tekoina mitattuna lievää. Useimmin aineistossa esiintyvä tekonimike on tukistus, jonka mainitsee seitsemän kirjoittajaa. Aineistossa mainitaan myös takapuolelle tai kasvoille läimäyttämisen, vitsan antaminen, luunapin antaminen, tönäisy ja niskavilloihin tarttuminen. Surin osa kirjoittajista on kirjoittamishetkellä pikkulapsiperheen äitejä, mutta joukossa on myös jo lapsensa aikuiseksi kasvattaneita. Yleensä äidit kirjoittavat kurituksesta, jonka kohteena ovat 1,5 - 6 -vuotiaat lapset. Jotkut kirjoittajista erityisesti mainitsevat pienten lasten tarvitsevat

kuritusta, koska lasten ymmärrys on vielä niin rajallinen, etteivät muunlaiset kasvatusmenetelmät ole heidän kohdallaan toimivia.

5.3.1 Oikeutettua väkivaltaa

Kurittajien kirjoituksissa lievä väkivalta oikeutetaan nimeämällä se kuritukseksi, millä yleensä tarkoitetaan väkivallan käyttöä kasvatustarkoituksessa. Joissain kirjoituksissa erikseen mainitaan, että kuritus ei ole väkivaltaa, vaan näiden kahden välillä on selkeä ero.

En pidä siitä että annan tukkapöllyjä, mutta joskus se on ainut keino saada lapsi tottelemaan. olen mielestäni sitä mieltä että tukistaminen on sallittavaa niin kauan kuin ei tukka irtoa päästä:) -(...) No tukkapöllyihin en tarvitse apua. Apua tarvitsevat ne jotka oikeasti pahoinpitelee lapsiaan. Oona 24VAI

Lähes kaikissa kirjoituksissa korostetaan, että kuritus on vasta viimesijainen kasvatuskeino, eli sen käyttöön turvaututaan vasta sitten kun sana ei tehoa tai muut keinot eivät auta.

Meillä on kolme melko menevää ja vilkasta lasta, joille on elämän varrella ehtinyt sattua ja tapahtua, ja aina eivät ole pelkät kasvatusoppaiden neuvot riittäneet. 24KUI Senni

En tietenkään ollut läiskimässä lastani jatkuvasti vaan todella painavasta syystä. Yleensä syynä oli jo aikaisemmin monesti kiellettyjen "rikkeiden" tekeminen. Kun järkipuhe ei tehonnut, niin otin siis kovemmat otteet. 22OKI Sisko

Kuritusta puolustavat äidit eivät pidä kurituksen käyttöön turvautumista epäonnistumisena tai kontrollin pettämisenä, vaan loogisena toimintatapana tilanteissa, joissa muiden kasvatuskeinojen ei uskota olevan mahdollisia tai riittävän tehokkaita. Äidit näkevät lapsen tottelemisen ehdottoman tärkeänä ja tottelemattomuuden kohdatessa kurituksen välttämättömänä. Kun kurituksesta pidättäytymisestä uskotaan väistämättä seuraavan rajattomuutta ja kurittomuutta, ei kirjoituksissa nähdä tarpeelliseksi etsiä tai pohtia kuritukselle vaihtoehtoisia kasvatusmenetelmiä. Kurituksen käyttö oikeutetaan sen välttämättömyyteen vedoten huolimatta siitä, että useat muut keskusteluun osallistuvat tuomitsevat sen käytön väkivaltaisena ja lain vastaisena.

Jos lapsen ei muu puhe tehoa, tarkoitatko että vanhempien pitää siinä vaiheessa nostaa kätensä pystyyn ja todeta: "herran haltuun", koska eivät saa kuria lapsiinsa. Sekö on oikea tapa??? 24TU3 Sirkku

Mielestäni nykymaailmassa äideille asetetaan liikaan normeja ja se lisää paineita olla hyvä äiti. Kaikki ruumiillinen kurittaminen on kielletty ja lapsille pitäisi muka sallia kaikki, mutta rajansa silti kaikella. En yhtään ihmettele miten nykynuoret ovat niin vallattomia, eivätkä kunnioita mitään. Olen sitä mieltä, että ennen vanhaan kasvatettiin lapset oikein ja tarkoitan tällä nyt sitä että rajat oli ja pysy, vanhempia ja muita ihmisiä kunnioitettiin, oli hyvät tavat jne. 24VA1 Oona

Äidit pitävät kurituksen tehokkaana ja hyvänä kasvatusmenetelmänä, koska sen avulla voidaan saada nopeasti aikaan välttämättömäksi nähty muutos lapsen käyttäytymiseen.

Kaupassa on käyty meilläkin kun lapset oli pieniä. Välillä nousi meteli kun olisi pitänyt saada jokin kiva lelu tai karkkia. Kerran pari kielsin huutamasta ja varoitin että tukistan jos ei hän usko. Jos meteli jatkui, nappasin niskavilloista kiinni. Ei tosiaan tarvinnut kuin pari kertaa tämä tehdä, sitten lapsi jo tiesi mitä tuleman piti jos jatkaa samaa rataa. Loppui muuten kaupassa huutamiset täysin. 24TU1 Suvi

5.3.2 ”Jos sain lapsena itse selkään, tiesin tasan tarkkaan, mistä sen sain”

Haapasalon ja Aaltosen (1999, 35 - 36) mukaan vanhempi, joka ei tunnista ja tunnusta lapsuudessaan kokemaansa väkivaltaa väkivallaksi, voi helposti toimia kasvattajana samoin. Tämä näyttää toteutuvan myös omassa aineistossani. Aineistoni äidit, jotka kertovat lapsuudessaan kokemastaan väkivallasta sen väkivallaksi nimeämällä, pitävät myös omaa väkivaltaisuuttaan ei-toivottavana. Sen sijaan äidit jotka kertovat saaneensa kuritusta, pitävät sekä kokemaansa kohtelua, että omaa kuritukseksi nimeämäänsä väkivallankäyttöään oikeutettuna (myös Lastensuojelun keskusliitto 2006). On selvää, että lapsuuskodissa saatua kuritusta voidaan helpommin pitää oikeutettuna myös sen vuoksi, että sen voi kirjoitusten perusteella arvioida olleen lievempää kuin väkivaltakierteeseen joutuneiden lapsuudessaan kokema väkivalta. Usko kuritukseen pitkälläkin aikavälillä hyvänä tai ainakin haitattomana kasvatuskeinona perustuu aineistossani siihen, että kuritusta on itse lapsena saatu (myös Pulkkinen 1984, 255) tai lapset eivät näytä kurituksesta kärsineen, pikemminkin päin vastoin.

Olen puhunut asiasta nyt jo aikuisten lasteni kanssa, jotka olivat sitä mieltä, että aina tuli vain ansaitusti rangaistuksia. Ja että oli hyvä kun tuli. Molemmat lapseni ovat menestyneitä ja tasapainoisia aikuisia. 24VA2 Outi

Nyt kun olen 47-vuotias ja lapset aikuisuuden kynnyksellä, olen keskustellut heidän kanssaan paljon kurituksesta ja kasvatustyylistäni. Olen pyytännyt heiltä anteeksi. Lapset vain nauravat ja sanovat, että kyllä he ymmärtävät. Eiväthän he muuten olisi mitään uskoneet.(...) En usko,

että lapsilleni on jäänyt mitään traumoja rankaisustani. Ei niitä ole jäänyt minullekaan. Jos sain lapsena itse selkään, tiesin tasan tarkkaan, mistä sen sain. Orvokki 24VA4

5.3.3 ”Vain tukistus saa hänet uskomaan”

Kaikkia lapsia ei kirjoittajien mukaan tarvitse kurittaa, vain sellaisia, jotka eivät muuten tottele. Kurituksen välttämättömyys on siis seuraus lapsen hankalasta luonteesta, jonka vuoksi hän toistuvasti toimii toisin kuin vanhempi häneltä odottaa. Joissakin kirjoituksissa välttämättömyyttä perustellaan sillä, ettei lapsi vielä ikänsä ja kehitystasonsa vuoksi ymmärrä omaa parastaan ja tottelemattomuudesta voi sen vuoksi seurata hänelle vakava turvallisuusriski.

Et voi yleistää, että jos sinun lapsesi tottelee ilman tukistusta, niin kaikkien muittenkin lapse tottelee. Itselläni on poika niin kovapäinen, että vain tukistus sai hänet uskomaan. Tytön kanssa sen sijaan ei koskaan ole tarvinnut käyttää tukistusta vaan puhe on tehonnut. 24TU3 Sirkku

Te vanhemmat, jotka tuomitsette lapsen kurittamisen (tukistaminen), ette varmaan ymmärrä sitä, että kuritan lastani, koska rakastan häntä ja haluan hänen tottelevan minua. Katsokaas se, että tottelee vanhempiaan, saattaa jonakin päivänä jopa pelastaa lapsen hengen.(...) Saatan kieltää menemästä johonkin vaarallisen paikkaan (epämääräistä porukkaa, liikenne, muu vaara) tai tekemästä jotakin joka saattaisi vaarantaa häntä. 24TU2 Soili

Osa aineistoni äideistä siis yhä käyttää ja puolustaa kuritusta kasvatuksena, eikä näe sen nimissä toteutettua lapsen satuttamista väkivaltana. Myös Latun (2008, 186) tutkimista väkivaltaisista äideistä osa näkee fyysisen kurituksen käytön lasten kasvattamisena, opettamisena ja eräänlaisena velvollisuutena ja rakastava äiti voi olla heidän mielestään myös kurittava äiti. Ilmiö on vahvasti kulttuurisidonnainen, mistä esimerkkinä toimii muun muassa se, että Lastensuojelun keskusliiton www-sivuilla (Lastensuojelun keskusliitto, 2010) mainituista kahdeksasta kurituksen puolustamisessa yleisesti käytettävästä perustelusta seitsemän löytyy omasta suhteellisen suppeasta aineistostani.

Kurituksen käyttö ja sen oikeuttamiseksi esitetyt perustelut voidaan monelta osin nähdä kulttuurisena jäänteenä ajalta, jolloin lapsiin kohdistuva väkivalta meillä yleisesti hyväksyttiin. Kulttuurissamme elää edelleen mallitarinoita, joita hyödyntämällä äidit voivat oikeuttaa väkivaltakäyttäytymistään ja esittää ”hyvä äiti” sellaisena, joka saa lapset kuriin, jos ei muuten niin lievää fyysistä väkivaltaa käyttämällä. Uudesta ajasta ja

asenteiden muuttumisesta kertoo kuitenkin se, että useissa kurituskirjoituksissa nimenomaisesti halutaan sitoutua irti ”oikeasta” väkivallasta, eli rajoittaa kurituksen hyväksyttävyyttä koskemaan vain lieviä väkivallantekoja (myös Lattu 2008, 186). Ennen kuritusta kieltävää lakia esim. lapsen piiskaaminen on ollut hyvin yleistä, mutta omassa aineistossani sitä ei puolusta kukaan tämän päivän äideistä, vaan vain yksi jo lapsensa aikuisiksi kasvattanut äiti. Havainnot sopivat hyvin yhteen Sariolan ja Ellosen (2008, 59) tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan kuritusväkivallan vakavammat muodot, kuten läimäyttäminen ja piiskaaminen, ovat viime aikoina vähentyneet lievempää väkivaltaa, esim. tukistamista, enemmän.

Vaikka suurimmassa osassa kurituskirjoituksia väkivallan oikeuttaminen toteutetaan lyhyesti ja ytimekkäästi kuritusperinteestä omaksutuun perusteluun, kahdessa kuritusta puolustavassa kirjoituksessa niitä esitetään useiden sivujen verran. Selittelyn, puolustelun ja pohdinnan tarpeen tulkitsen merkiksi siitä, että kuritusta puolustava ja käyttävä äiti kuitenkin kokee jonkinlaista moraalista ristiriitaa käyttäytymisensä ja kulttuurissamme nykyisin vallalla olevien ”hyvälle äitiydelle” asetettujen odotusten välillä. Vaikka kuritus voi antaa äidille (ainakin hetkellisesti) tunteen oman valta-asemansa vahvistumisesta, nykykulttuurissamme kuritus nähdään yhä useammin rikollisena toimintana, kasvatuskyvyttömyytenä ja vanhemman heikkoutena. Kun asenteet muuttuvat, kurituksen esittäminen ”hyvänä äitiytenä” käy entistä haastavammaksi.

5.4 Ymmärrettävä(mmä)ksi tekemistä vai oikeuttamista?

Väkivaltaan horjahtaneet ja väkivaltakierteeseen joutuneet äidit tuomitsevat kirjoituksissaan väkivaltakäyttäytymisensä. Koska väkivalta on moraalisesti tuomittavaa, äidit kertovat kirjoituksissaan niistä asioista ja elämäntilanteista, joiden katsovat olevan yhteydessä käyttäytymiseensä ja selittävän sitä. Ymmärrettäväksi tekemisen sijaan puhun äitien kirjoituksissa mieluummin ymmärrettävämmäksi tekemisestä. Vaikka äidit pohtivat väkivaltaan liittyviä asioita, oma väkivaltaisuus hämmentää äitejä niin, etteivät he usein oikein itsekään ymmärrä miksi (varsinkaan toistuvasti) tekevät niin pahoja tekoja kuin tekevät. Ymmärrettäväksi tekeminen jää siis äitien kirjoituksissa yritykseksi ymmärtää tai ymmärrettävämmäksi tekemiseksi.

Olen kuitenkin huomannut itsessäni piirteen, jota en pysty hallitsemaan, ja joka on niin voimakas, että se saa minusta ylivallan melkein päivittäin. En missään nimessä hyväksy väkivaltaa ja pelkään omaa käytöstäni.(...) Lapseni ovat aivan ihania ja fiksuja, ja kun tajuan haukkuvani heitä tyhmiksi, en ymmärrä mistä tämä viha tulee. Tuovi TAOV12

No – pikkuhiljaa löytyy puhekumppaneita ja mahdollisuus avata tilannetta. Pois en tahdo selittää, mutta löydän selityksiä. Tarja TAOV3

Kurittajia lukuun ottamatta äidit pääosin ottavat vastuun teoistaan, eivätkä oikeuta väkivaltaa Vastuunotto ilmaistaan kirjoituksissa sekä suoran tekojen tuomitsemisen että syyllisyyspuheen ja keinottomuuspuheen kautta (kts. Ajo & Grönroos 112-113). Äitien vastuunoton näen loogiseksi ja väistämättömäksi seuraukseksi siitä, että äiti tunnustaa käyttäytymisensä väkivaltaisen luonteen (myös Törrönen 2009b, 35). Koska ihanteellinen äitiyden mallitarina on vahva kulttuurinen mallitarina, väkivaltaisuudesta kirjoittava äiti ei voi sitä ohittaa (Andrews 2004, 7; Nousiainen 2004, 58-59), vaan hänen on otettava jollain lailla kantaa siihen, miten hän ratkaisee väkivaltansa ja ”hyvän äitiyden” odotusten välille syntyvän moraalisen ristiriidan. Varsinkin kirjoituksiin vastaajat (jotka kaikki eivät itse ole äitejä tai väkivaltaisia) korostavat keskustelupalstoilla lapsen ensisijaisuutta ja muistuttavat, ettei äidin sovi olla missään tilanteessa tai minkäänlaisten olosuhteiden keskellä väkivaltainen. Koska kirjoittajat tiedostavat, ettei kulttuurimme salli ”hyvään äitiyteen” liitettävän väkivaltaa, väkivallan nimeämisen jälkeen myös sen tuomitsemisesta tulee välttämätöntä.

Vaikka pidän muiden kuin kurittajien kirjoituksia pääasiassa ymmärrettävämmäksi tekemisenä enkä oikeuttamisena, raja näiden välillä on toisinaan tulkinnanvarainen. Joihinkin kirjoituksiin sisältyy kuvauksia, joissa lähestytään oikeuttamisen rajaa. Erityisesti tällainen ajatus syntyy kirjoituksista, joissa erityisen painokkaasti kuvataan hankalan lapsen rasittavuutta ja äidin väkivalta esitetään lähes väistämättömänä reaktiona lapsen jatkuvaan ja poikkeukselliseen häiriökäyttäytymiseen. Lievän väkivallan käytöstä tehdään kuormittavassa tilanteessa niin ymmärrettävää, että se tuntuu jo lähes oikeutetulta. Koska lukijalle syntyy mielikuva siitä, että väkivallan perimmäinen syy on lapsessa, pidän todennäköisenä, että äidit tiedostamattaan hyödyntävät kuritusperinteestämme säilynyttä mahdollisuutta oikeuttaa vanhemman väkivallankäyttö tilanteissa, joissa lapsi on poikkeuksellisen hankala tai toistuvasti tottelematon.

Vaikka kuritusta puolustavien ja väkivallan ei-toivotuksi nimeävien äitien väkivaltaan suhtautuminen eroavat toisistaan, keinottomuus löytää rakentavia ratkaisuja lasten kanssa kohdattaviin tilanteisiin yhdistää aineistoni äitien kirjoituksia. Sekä kuritusta puolustava että väkivallan ei-toivotuksi nimeävä äiti voi kokea ”joutuvansa” käyttämään väkivaltaa, kun ei muita keinoja ole.

En pidä siitä että annan tukkapöllyjä, mutta joskus se on ainut keino saada lapsi tottelemaan. olen mielestäni sitä mieltä että tukistaminen on sallittavaa niin kauan kuin ei tukka irtoa päästä:) (...) apua tarvitsevat ne jotka oikeasti pahoinpitelevät lapsiaan. Oona 24VA1

Riehumisen yltyessä aivan mahdottomaksi joudun joskus tukistamaan ja näpäyttämään. Tämä on väärin, mutta on tilanteita joissa keinoni ovat aivan loppu, jossa mikään muu yrittämäni ei tunnu auttavan. Tällaisen jälkeen pyydän anteeksi ja selitän lapselle, ettei se johtunut pojasta itsestään. En yritä puolustella tekemisiäni...Mutta näin se vain on. Yritän päästä pahasta tavasta. Lapsen fyysinen kurittaminen on paha tapa siinä kuin tupakanpolttokin; siitä on todella vaikea päästä eroon, mutta minä yritän koko ajan. Tupakasta jo pääsin ja varmasti tästäkin. Noora TNNH5

Yllä olevassa Nooran kirjoituksessa kiinnitin huomiota myös siihen, että hän käyttää tämänhetkisestä käyttäytymisestään kuritus -sanaa, vaikka näkee väkivaltaisuutensa ei-toivottuna ja nimeää aikaisemmin pitkässä kirjoituksessaan käyttäytymisensä väkivallaksi. Koska Nooran väkivalta on ennen ollut rajumpaa kuin nyt, hän voi tarkoittaa kuritus -sanalla lievemmän väkivallan käyttöä. Mahdollisesti hän voi käyttää sanaa myös siksi, että se kulttuurissamme merkitsee oikeutetumpaa ja vähemmän haitallisenä pidettyä väkivaltaa. Nooran väkivaltaongelma on jatkunut pitkään, hän ei ole onnistunut ongelmaa voittamaan, eikä saanut riittävää apua. Koska jatkuvan epäonnistumisen ja syyllisyyden keskellä eläminen on kuormittavaa, ainut käytettävissä oleva keino tehdä ongelmasta siedettävämmän tuntuinen voi olla oman käyttäytymisen uudelleenarviointi tavalla, jossa väkivaltaa ei enää pidetä yhtä haitallisena ja tuomittavana kuin ennen. Äidin syyllisyys vähenee, mutta väkivalta jää osaksi lapsen arkea.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Kolmenlaista väkivaltaa - yhteenveto tuloksista

Olen jakanut väkivallastaan kirjoittaneiden äidit kirjoitustensa perusteella kolmeen ryhmään, joita ovat väkivaltaan horjahtaneet, väkivaltakierteeseen joutuneet ja kurittajat. Väkivaltaan horjahtaneet äidit kirjoittavat satunnaisesta ja lievästä väkivallankäytöstä, jota ovat erehtyneet käyttämään, vaikka eivät haluaisi niin toimia. Tyypillisimmin äidit elävät pikkulapsivaihetta perheissä, joissa äidin kannettavaksi on jäänyt suuri hoivavastuu, ja äidit kertovat olevansa väsyneitä. Noin puolessa kirjoituksista eletään elämäntilanteessa, jossa perheessä on myös vauva, mutta väkivallan kohteena on isompi sisarus. Äidit kyselevät keskustelupalstoilla apua tai vinkkejä, mutta korostavat usein myös pyrkimyksiään rakentaviin arjen käytäntöihin. Lasten ongelmalliseksi koettua käyttäytymistä pyritään monissa kertomuksissa ymmärtämään. Apua ei yleensä haeta ammattiauttajilta, vaan tilanteesta uskotaan selvittävän vertaistuen avulla ja tekemällä vakaita päätöksiä väkivallan välttämiseksi. Jotkut äidit, jotka palaavat kirjoittamaan palstalle muutaman päivän sisällä, kertovat yleensä syyllisyyden helpottaneen ja elämä jatkuvan.

Myös väkivaltakierteeseen joutuneet äidit elävät pääosin pikkulapsiperheissä ja näkevät väkivaltansa ei-toivotuksi. Tekoina on lievien väkivaltatekojen lisäksi myös vakavampaa väkivaltaa, ja tekojen haitallisuutta lisää väkivallan toistuvuuden lisäksi myös vakavamman henkisen väkivallan liittyminen fyysiseen väkivaltaan, sekä se, että uhreina on myös vauvaikäisiä. Keskeisimpänä oman käyttäytymisen kontrollointia vaikeuttavina ja väkivaltaa ylläpitävinä tekijöinä äidit näkevät omien henkisten voimavarojensa puutteet, joista mainitaan erityisesti väsymys ja mielenterveysongelmat. Myös erityisen hankalaksi koetuilla lapsilla, äidin väkivaltataustalla ja vaikeuksilla avun hakemisessa ja saamisessa nähdään olevan yhteyttä väkivaltakäyttäytymiseen. Väkivalta ja mielenterveysongelmat esiintyvät äitien kirjoituksissa usein yhdessä, mutta erityisesti yksinhuoltajien kirjoituksissa väsymys voi selittää väkivaltaisuutta myös yksin. Väsymyksestä kirjoittavat äidit kertovat usein myös erityisen hankalista lapsista. Lapsuudessaan väkivaltaa kokeneet äidit eivät yleensä näe väkivaltakäyttäytymisensä taustalla muuta kuin oman menneisyytensä. Voimakkaita syyllisyyden tunteita ja pelkoa äidit kokevat erityisesti silloin, kun havaitsevat aiheuttaneensa lapsilleen väkivallallaan fyysisiä tai psyykkisiä

seurauksia. Häpeän tunne nousee esiin, kun väkivaltaisuudesta pitäisi kertoa jollekin ulkopuoliselle, esimerkiksi apua pyydettyä. Avun hakeminen koetaan vaikeaksi huostaanoton ja äitiyden menettämisen pelosta, mutta myös siksi, että avun saamisen paikat ovat epäselviä ja väkivaltaisuudesta kertominen on vaikeaa. Puutteet kohdatuksi ja kuulluksi tulemisessa, avun saamisessa ja väkivaltaongelman hoitamisessa ovat väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoitusten keskeistä sisältöä. Parhaiten apua kokevat saaneensa ne, jotka ovat hakeneet sitä mielenterveyspalveluista.

Kurittajat näkevät kurituksen muodossa toteutetun lievän väkivallan oikeutettua. Heidän mielestään kasvatuksen keskeisenä tavoitteena on lasten saaminen tottelemaan, ja kuritus nähdään tehokkaana keinona tuon tavoitteen saavuttamiseen. Kaikki lapset eivät kurittajien mielestä tarvitse kuritusta, mutta hankalien ja tottelemattomien lasten kasvattamisessa se nähdään välttämättömänä. Kurituksen välttämättömyyttä perustellaan joissakin kirjoituksissa myös sillä, että lapsen tottelemisen katsotaan takaavan lapsen turvallisuuden. Koska kurituksen puutteen ajatellaan automaattisesti johtavan kurittomuuteen, eikä vaihtoehtoja nähdä, kuritus oikeutetaan välttämättömänä, vaikka sen tiedetään olevan lain mukaan kiellettyä.

Vaikka väkivaltansa ei-toivotuksi nimeävät ja sen oikeuttavat äidit suhtautuvat eri tavoin omaan väkivallankäyttöön, koko aineiston yhteisenä piirteenä voi nähdä äitien keinottomuuden löytää ja käyttää lasten kanssa eteen tulevissa tilanteissa sellaisia rakentavia toimintamalleja, joihin fyysisen väkivallan käyttö ei kuulu.

Koska kaikki väkivaltaiset äidit eivät kirjoita keskustelupalstoille, tutkimustulokseni eivät ole yleistettävissä kaikkiin väkivaltaisiin äiteihin. Pidän todennäköisenä, että keskustelupalstoilta puuttuvat esimerkiksi sellaisten väkivaltaisten äitien kirjoitukset, joilla on vakavia elämänhallinnan puutteita, esimerkiksi päihteiden käyttöä (kts. Weitzmann-Henelius 2004) tai jotka eivät kykene havaitsemaan tai käsittelemään omaa väkivaltaisuuttaan (Törrönen 2009b, 37). Jostain syystä aineistooni ei kahta poikkeusta lukuun ottamatta kuulunut teini-ikäisten nuorten äitejä, vaikka Sariolan ja Ellosen (2008, 66) tutkimustulosten mukaan merkittävä osa vanhempien tekemästä väkivallasta koetaan vasta murrosikäen tultaessa.

6.2 Rakkauden vai vihan voimalla?

Rakkaus liitetään mielellään äitiyteen, vihaa ei. Oman aineistoni äitien kirjoituksissa äitiys näkyy ambivalenttina - äidit kirjoittavat sekä rakkaudesta että vihasta. Kuva ei kuitenkaan ole mustavalkoinen, rakkaus ei yksin takaa hyvää, eikä viha näy yksinomaan pahana. Niin kurittajat, väkivaltaan horjahtaneet kuin väkivaltakierteeseen joutuneetkin äidit mainitsevat rakastavansa lapsiaan. Yksin rakkaus lasta kohtaan ei riitä takaamaan lapsen turvallisuutta ja tasapainoista elämää, sillä aineistoni äitejä yhdistää myös viha. Vihalla on kylmä kaiku, mutta se on oikein hallittuna myönteinen voima. Ärtymyksestä nousevat vihan tunteet antavat aineistoni äideille energiaa, jonka voimin he asettavat rajoja ja pyrkivät kasvattamaan lapsensa ihmisyhteisön jäseniksi. Pettymyksen ja epäoikeudenmukaisuuden tunteiden aiheuttaman vihan voimin äidit kirjoittavat siitä, että heidät ja heidän lapsensa on jätetty ongelman kanssa yksin (kts. myös Austin & Carpenter 2008, 390). Viha on kuitenkin käyttökelpoinen voima vain niin kauan, kun äiti pystyy käsittelemään ja kontrolloimaan vihan tunteitaan (Parker 1997). Aineistostani näkyy selvästi myös se, että väkivaltana kuohuva viha tai jatkuva viha lasta kohtaan vaurioittaa lasta ja äitiä sekä heidän välillään olevaa ainutlaatuista suhdetta. Koska maailmassa oikeasti on vain sellaisia äitejä, jotka sekä rakastavat että vihaavat lapsiaan, meidän on välttämätöntä opetella kuulemaan, mitä äideille ja heidän lapsilleen oikeasti kuuluu.

6.3 Mitättömiä tekoja vai vakavasti otettava ongelma?

Tutkimusprosessin alkuvaiheessa tunsin tarvetta todistella, että äitien väkivalta on ilmiö, jolla voi olla merkitystä. Tutustuttuani äitien kirjoituksiin olen tuosta tunteesta päässyt. Vaikka aineistoon sisältyvät teot ovat pääasiassa lieviä, jotkut kirjoitukset synnyttävät lapsen hyvinvoinnin suhteen vakavan huolen. Teon lisäksi myös uhrin ikä, uhrin ja tekijän välinen suhde, lapsen kehitysvaihe ja pahoinpitelyn kesto, sekä väkivallan loogisuus suhteessa lapsen omaan toimintaan vaikuttavat siihen, miten vakavasta tilanteesta lapsen kohdalla kulloinkin on kyse (Sinkkonen, 2001, 60 - 63; Krug ym. 2005, 90). Aineistossani esiintyvää väkivaltaa ei voi pitää merkityksettömänä, kun se kohdistuu enimmäkseen 2 - 3 -vuotiaisiin, toisinaan jopa vauvaikäisiin, joiden vahva riippuvuus äidistä (usein kokopäiväisenä) hoivaajana, läheisenä ihmisenä, ja yleensä myös ainoana paikalla olevana aikuisena, tekee heistä fyysisesti ja psyykkisesti hyvin haavoittuvia väkivallan kohteita. Kun väkivalta ja henkinen väkivalta on jatkuvaa, lapsen hyvinvointi voi lievistä teoista

huolimatta vakavasti vaarantua. Aineistoon sisältyy myös viisi lastaan ravistellutta äitiä ja yksi lastaan tyynyllä tukahduttanut äiti. Kukaan heistä ei pitänyt väkivallankäyttöään hyväksyttävänä. Äitien väkivallasta tekee vakavasti otettavan ongelman erityisesti se, ettei siitä pidättäytyminen ole vain tahdon asia tai asennekysymys, vaan konkreettista vihan hallintaa arjen tilanteissa. Aineistoni valossa voi kiistatta todeta, etteivät kaikki äidit siihen kykene.

Vaikka lapsi on äitien väkivallan varsinainen uhri, tutkimustulokseni tukevat Partasen ja Holman (2002, 195 - 201) ajatusta, että väkivalta on aina myös tekijän kriisi. Granfeltin mukaan äitiys on naisten elämässä sellainen erityinen elämänalue, jolla epäonnistuminen on erityisen traumaattista ja itsearvostusta särkevää (1998, 117). Väkivaltaiset äidit ovat epäonnistuneet äitiydessään - voisiko jopa sanoa - pahimmalla mahdollisella tavalla. Luetuani Marita Husson (2003, 178–191) tutkimusta parisuhdeväkivallasta huomasin väkivallan keskellä elämisen vaikuttavan monessa suhteessa samalla tavoin sekä hänen että minun tutkimieni naisten elämään ja kokemuksiin. Vaikka Husson tutkimat naiset ovat uhreja ja minun tekijöitä, väkivallan keskellä eläminen vaarantaa naiseuteen liittyvät odotukset kodin järjestyksen, turvallisuuden ja ilmapiirin ylläpitämisestä ja toisista huolehtimisesta, ja naiset menettävät mahdollisuuden nähdä itsensä sellaisina vahvoina selviytyjinä, kun naiset kulttuurissamme yleensä on nähty (myös Jokinen 1996, 177-178). Syyllisyyden ja häpeän lisäksi väkivalta kylvää pelon, ahdistuksen, kykenemättömyyden, vihan, yksinäisyyden, avun tarpeen ja voimattomuuden tunteita sekä uhrin, että tekijän elämään. (Mt.) Vaikka äideillä on valtaresursseja, jotka mahdollistavat lapsiin kohdistuvan väkivallan, väkivallan käyttö ei vahvista äitien valtaa, vaan alistaa heitä heidän itsetuntoaan ja äitiysidentiteettiään heikentämällä (Damant ym. 2010, 18). Väkivaltakierre ylläpitää itse itseään, kun se heikentää äidin mahdollisuuksia tuntea itsensä arvokkaaksi, uskoa itseensä vanhempana ja nähdä itsensä apuun oikeutettuna. Kuinka helppo sellaisen äidin on olla lapsilleen hyvä äiti, joka ei pidä itseään hyvänä äitinä? Kuinka kykenee sellainen äiti taistelemaan omasta ja lastensa oikeudesta apuun, joka koee pilanneensa niiden elämän, joita eniten rakastaa?

6.4 Hankalia lapsia vai väsyneitä äitejä?

Äidit viestittävät toisinaan väkivaltaisuudestaan tai sen pelosta puhumalla väsymyksestä, mutta äitien väsymyspuhe ei aina tule kuulluksi vaan se ohitetaan (myös Törrönen 2009a, 23). Nähtävästi väsymyspuhe on jotain niin tavallista ja tuttua ja kulttuuriimme kuuluvaa, että emme osaa pysähtyä kuulemaan, mitä se oikeasti voisi tarkoittaa. Toinen äiti voi ilmaista sen avulla ohimenevää hetkellistä tunnetta, toinen elämänhalun katoamista ja epätoivosta kumpuavaa väkivaltaista käyttäytymistä. Väsymyspuheen todellista sisältöä ei voi siis tietää, ellei pysähdy aidosti kysymään mitä väsymys merkitsee - juuri tälle äidille, tässä ja nyt.

Kun väsymys johtaa väkivaltaan sekä yksinhuoltajaperheissä että kahden huoltajan perheissä, joissa isät mainitaan lähinnä työssä tai muuten poissa olevina, on syytä pysähtyä pohtimaan, onko äitien uupumuksen ja väkivallan taustalla itse asiassa epätasa-arvoinen tai epätarkoituksenmukainen vastuun jako perheessä ja yhteiskunnassa. Kenen tulisi jakaa yksinhuoltajaäitien hoivavastuuta silloin kun arjesta tulee äidille liian kuormittavaa? Imeekö nykyajan työelämä miesten ajan ja voimavarat niin, etteivät ne riitä lähimmäistä huolehtimiseen? Ajattelevatko äidit kotihoitoa korostava puheen yleistyttyä (Repo 2009, 231), että ”hyvän äidin” velvollisuus on olla kotona pienten lasten kanssa, koki äiti sen mielekkäänä tai ei? Vai ovatko väkivaltaisten äitien perheet niitä, joissa edelleen (ainakin lasten ollessa pieniä ja äidin kotona) toimitaan patriarkaalisen mallin mukaan - mies hoitaa työn ja nainen lapset - eikä asetelmasta osata, voida tai haluta joustaa edes silloin, kun äidin uupumus uhkaa lasten hyvinvointia ja turvallisuutta. Olen Nousiaisen (2004, 171) kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että olisi myös lasten etu, jos keskusteluun perheiden arjesta ja vanhempien tehtävistä nousisi vaatimus yhteisvastuullisesta vanhemmuudesta eli kummankin vanhemman vastuu välittämisestä, hoivasta ja huolenpidosta.

Kun huomasin äidin väsymyksen ja lapsen hankaluuden esiintyvän aineistossa yhtä aikaa, ajattelin ensin äidin voimavarojen puutteen olevan syynä siihen, ettei äiti jaksaa lapsen kanssa, vaan kokee tämän hankalaksi. Tällaista tulkintaa aineistossani tukee myös se, että hyvin harva äiti mainitsee lapsensa sairaudesta tai diagnosoidusta poikkeavuudesta, joka selittäisi lapsen hankaluutta. Helena Austinin ja Lorelei Carpenterin (2008) mukaan tulkintani siitä, että lapsen hankaluuden perimmäinen syy on puutteet äitiydessä, on kulttuurillemme hyvin tyypillinen. Äitiyttä määritellään ja mitataan enimmäkseen lasten kautta, josta seuraa väistämättä, että hankalasti tai ei-toivotusti käyttäytyvien lasten

käytöksen ajatellaan olevan äidin vika ja seurausta äitiyden puutteista. Äitien näkeminen epäonnistuneina ja lapsen ongelmallisen käyttäytymisen aiheuttajina riistää heiltä asiantuntija-aseman, joka onnistuneiksi nähyillä äideillä yleensä on oman lapsensa suhteen. Jos epäonnistuneiksi leimautuneet äidit kertovat lapsensa ei-toivotusta tai epänormaalilta tuntuvasta käyttäytymisestä, heidät ohitetaan ja vaiennetaan, koska heitä ei pidetä kuulemisen arvoisina. (Mt.) Koska myös aineistossani moni lapsen hankaluudesta kertonut äiti kokee, ettei ole tullut kuulluksi, jän miettimään myös sitä vaihtoehtoa, että aineistoni äitien lapset todellakin ovat normaalia haastavampia, jopa poikkeuksellisen vaikeita lapsia. Jos äitien kokemus lapsensa hankaluudesta on ohitettu, äidit ovat voineet jäädä selviämään tilanteessa, jossa lapsen auttaminen olisi ollut ongelman ratkaisun kannalta oleellista. Niin tai näin, tärkeintä lienee huomata väkivaltaisuuden nousevan siitä epätoivon tunteesta, jota äiti kokee pyrkiessään yksin ratkaisemaan oman jaksamisensa ja haastavan lapsen tarpeiden välille syntynyttä mahdotonta yhtälöä. Tuo yhtälön ratkaisemiseksi sekä äidin jaksaminen että lapsen hankaluus olisi syytä ottaa avoimen tarkastelun alle.

6.5 Kuritus ja hallinnan harha

Kun otetaan huomioon, että sukupolvi- ja sosiaalisen oppimisen näkökulmasta fyysisen kurituksen lailla kieltäminen on vielä suhteellisen tuore päätös, ei ole ihme, että usko kurituksella varmistetun tottelemisen välttämättömyydestä elää joissakin aineistoni kirjoituksissa sitkeästi. Juuri aikuistuneet nuoret vanhemmat ovat vasta ensimmäinen sukupolvi, joka on elänyt koko elämänsä aikana, jolloin kurittaminen on ollut lain mukaan kiellettyä, ja osa tämän päivän vanhemmista on joka tapauksessa niitä, jotka ovat itse saaneet lapsuudessaan fyysistä kuritusta.

Kurittavat äidit eivät kirjoita kurituksesta kontrollin pettämisenä vaan loogisena vastauksena lapsen ei-toivottuun käyttäytymiseen. Äidin ajatus toiminnan loogisuudesta ei takaa sitä, että lapsi kokisi sen loogisena, sillä äidin väkivaltaista käyttäytymistä voivat saada aikaan myös muut äidin elämään ja jaksamiseen liittyvät asiat kuin lapsen käytös. En ole vakuuttunut kurituksen loogisuudesta myöskään siksi, että uskon lapsen ei-toivotun käyttäytymisen herättävän myös kurittajissa niitä negatiivisia tunteita, joista väkivaltaisuutensa tunnustavat äidit avoimesti kertovat. Vihan vimmassa tehdyt teot eivät aina ole viisaita ja harkittuja. Kurituksesta tulee loogisen ja rakentavan kasvatuksen sijaan

helposti ”siitäs sait” -kasvatusta, jossa vanhempi purkaa lapsen käyttäytymisen aiheuttamaa vihaa ja turhautumista sen aiheuttajaan eli lapseen. Samalla hän tehokkaasti opettaa lapselleen, että vihan purkaminen toiseen ihmiseen on sallittua silloin, kun väkivallan tekijä on aikuinen ja kohde lapsi.

6.6 Voiko apua oikeasti saada?

Avun hakemisen ja saamisen ongelmat ovat väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kirjoituksissa hyvin keskeisiä väkivallan jatkumisen selittäjiä. Odotukset siitä, että kaikki äidit kykenisivät, jos vain haluaisivat, pääsemään irti väkivallasta ja hallitsemaan vihan tunteitaan, on kulttuurisen äitiyden ihanteen, mutta ei todellisuuden mukainen.

Väsyneiden ja väkivaltaisten äitien kirjoituksia lukiessa tulin väistämättä pohtineeksi, uskotaanko yhteiskunnassa sokeasti valheelliseen äitimyyttiin, kun äitien odotetaan jaksavan, kestävän, onnistuvan ja hoivaavan - vähintään käyttäytyvän väkivallattomasti - oli elämän tilanne melkein miten kuormittava tahansa. Monet aineistoni väsyneet äidit kokevat sekä miesten, sukulaisten että tuttavien ohittavan heidän väsymyksen ilmauksensa, ja ihmettelevät, miksi konkreettista apua kotiin voi saada vasta sitten, jos perheen tilanne luokitellaan lastensuojelun apua vaativaksi. Useat aineistoni äidit kokevat, ettei heille käytännössä jää muuta vaihtoehtoa, kuin yrittää yksin parhaansa mukaan selvitä ja pärjätä pikkulapsivaiheen haasteiden ja jatkuvan väsymyksen keskellä. Featherstonen (1999, 51) mukaan lapsiin kohdistuvan väkivallan riski kasvaa, jos keskitytään vain lasten tarpeisiin äitien tarpeet unohtaen. Äitien tarpeet eivät aina ole lasten tarpeiden kanssa samansuuntaisia, mutta kuitenkin olemassa myös silloin, kun lapset ovat pieniä ja erityisen riippuvaisia vanhemmistaan (mt.). Pitääkö meidän vain hyväksyä, että yhteiskunnan auttamisresurssit niin olemattomat, etteivät ne millään riitä ottamaan huomioon väsyneiden äitien tarpeita? Vai eikö meillä ole uskallusta nähdä väsyviä ja väkivaltaisista äiteistä niin kuin he ovat itseään kuvanneet eli särkyvinä, haavoittuvina ja tarvitsevina (Lattu 2008, 189)?

Tutkimustulosteni mukaan väkivaltaisten äitien on ollut vaikea löytää apua väkivaltaongelmaansa. Apua on vaikea hakea ja saada, koska avun paikat ovat epäselviä, omasta väkivaltaisuudesta on vaikea puhua, eikä kuulluksi ja autetuiksi tuleminen ole selvää, vaikka äiti rohkenisi suoraan tunnustamaan väkivaltaisuutensa. Useissa aineistoni kirjoituksissa äiti itse kokee väkivaltaisuutensa ongelmalliseksi, mutta työntekijä ei, mitä

voi selittää sekä tiedon puute että tiedostamattomat asenteet. Työntekijä voi (haluta) ajatella äidin tarkoittavan vain lievää ja satunnaista väkivaltaa, jota hän pitää harmittomana. Lievän väkivallan tuomitseminen voi tuntua turhalta syyllistämiseltä, etenkin jos työntekijä on sen käyttöön itsekkin joskus sortunut. Näyttääkö väkivaltaan horjahtaneen ”hyvän äidin” väkivalta auttajasta niin tutulta ja ymmärrettävältä, että auttaja näkee sen melkein oikeutettuna?

Väkivaltakierteeseen joutuneiden äitien kokemukset auttamisjärjestelmistä ovat usein kielteisiä todennäköisesti siksi, että väkivaltaisen äidin ja lapsen todellisuuden kohtaaminen ja luottamuksellisen asiakassuhteen luominen käy sitä vaikeammaksi, mitä vakavampi ja pitkään jatkuneempi väkivaltaongelma on. Featherstonen mukaan (1999, 50-51) työntekijän voi olla vaikea uskoa äidin käyttäytyvän tai tuntevan tietyllä tavalla, jos äiti käyttäytyy työntekijän oletusten vastaisesti (myös Pohjola, 1993, 77). Koska työntekijä ei itse ole kokenut, miten vaikeaa ja häpeällistä oman väkivaltaisuuden tunnustaminen ja väkivaltaisena äitinä eläminen on, hän saattaa tulkita äidin yrityksiä kertoa väkivallasta väärin tai vähätellä väkivallan merkitystä. Koska työntekijä ei oleta äitien kohdistavan pieniin lapsiinsa jatkuvaa väkivaltaa, väkivaltaa ei ehkä nähdä silloinkaan, kun siihen selvästi olisi aihetta. Kun äiti ilmaisee tuntevansa vihaa lastaan kohtaan, se ei välttämättä herätä työntekijässä myötätuntoa ja auttamishalua, vaan voi saada aikaan myös kieltämistä torjuntaa ja vihaa (kts. Törrönen 2009c, 150-151; Linqvist 2006, 177). Mitä vakavammaksi äidin väkivalta ja kyvyttömyys hoivata lasta käy, sitä haastavammaksi muodostuu luottamuksellisen auttamissuhteen luominen myös siksi, että äiti pelkää todellisuuden paljastumisen voivan johtaa lapsensa ja äitiytensä menettämiseen. Tuntuuko ”huonon äidin” väkivalta pientä lasta kohtaan niin vieraalta ja pelottavalta, ”käsittämättömältä pahuudelta”, että auttaja suojelee itseään, eikä uskalla kohdata äitiä sellaisena kuin tämä oikeasti on (vrt. Coward 1997, 113-116)?

Väkivallasta pitäisi puhua ja siihen pitäisi puuttua ajoissa. Ajoissa toimiminen tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että ”hermojen menemisestä” ja ”pinnan palamisesta” ollaan valmiita puhumaan myös tekojen tasolla osana kaikkea äitien ja lasten kanssa tehtävää työtä, tavattiin äitejä sitten neuvolassa, sosiaalitoimistossa, perheneuvolassa tai mielenterveystoimistossa. Äitien väkivallasta kertovia ilmauksia ei ole syytä ohittaa, kuten aineistossani usein on käynyt, vaan äidin kanssa pitäisi käydä tilanne läpi, miettiä yhdessä sen merkitystä äidille ja lapselle ja varmistaa riittävä apu kummallekin.

Aineistoni äidit kaipaavat konkreettista apua ja tukea keinottomuuteensa, jotta voisivat onnistua kielteisten tunteidensa kontrolloinnissa, löytää rakentavia kasvatustekijöitä ja ottaa niitä käyttöön. Joku äiti hyötyy jo arjen ongelmatilanteisiin saamistaan pienistä ohjeista, jotka auttavat omien hetkellisten vihan tunteiden kontrolloinnissa. Toinen saattaa tarvita pitkäkestoista ja riittävän syvälle luotaavaa psyykkistä apua tunne-elämänsä tasapainon saavuttamiseen, koska väkivaltaongelma kumpuaa traumaattisista kokemuksista tai mielenterveysongelmista, ja kokemus sekä lapsesta että itsestä on kielteinen. Kaikki äidit hyötyvät siitä, että joku on valmis kohtaamaan äidin pahoin tekoiseen ja aidosti kuuntelemaan, mitä äiti omasta elämästään ajattelee. Kaikkein tärkeintä on, että ammattilaisen luota apua hakevalle äidille jää kokemus sellaisen ihmisen kohtaamisesta, joka ei ole jättämässä väkivaltaisuutensa tunnustanutta äitiä ja hänen lapsiaan ongelmansa kanssa yksin. Tutkimustulokseni osoittavat, että ohitetuksi tuleminen aiheuttaa avun hakemista vaikeuttavan häpeän, mutta kohdatuksi tuleminen voi voimauttaa niin, että äiti uskaltautuu jopa puolustamaan itsensä ja lastensa oikeutta apuun. Äiti voi uskaltautua hakemaan apua kerran, jos se kerta epäonnistuu, toista kertaa ei välttämättä tule.

Keskustelupalstoilta äidit löytävät vertaisiaan, samansuuntaista kokeneita äitejä, joilla on usein valmiutta ymmärtää, tukea ja auttaa. Jotkut äidit kokevat, että jo omien kokemusten jakaminen on auttanut väkivallasta pidättäytymisessä. Auttajat voisivat oppia vertaiskokemuksista ainakin sen, etteivät väkivaltaisuutensa tunnustavat äidit odota väkivallan hyväksymistä, vaan äidin hyväksymistä. Äitien lapsiin kohdistuvasta väkivallasta on vaikea puhua, mutta ei mahdoton, mikäli asiaa lähestytään muistaen, että pahuuden, myös väkivallaisen käyttäytymisen, mahdollisuus on sisäänrakennettuna meissä kaikissa. Puhutaan ”meistä” eikä ”muista”.

Aineistossani vakavimmiksi katsomani kirjoitukset, joissa äidin kyky huolehtia lapsesta on kokonaisvaltaisella tavalla järkkynyt, toimivat räikeimpinä esimerkkeinä siitä, miten ”hyvän äitiyden” tavoitteen ja äidin kyvyttömyyden yhdistelmä voi pahimmillaan kääntyä lasta vastaan. Äidit eivät missään nimessä halua toistaa oman äitinsä käyttäytymismallia, ja he ovat vakaasti päättäneet olla toisenlaisia, parempia äitejä. Kun tavoitteessa ei kuitenkaan onnistuta, todellisuudesta ei uskalleta äitiyden menettämisen pelossa puhua edes perhepiirissä, oli tilanne lapsen kannalta miten hirveä tahansa. Vaikka aineistoni enimmäkseen herättää sellaisia ajatuksia, että väkivaltaan taipuvaisia äitejä tulisi oppia lähestymään kuuntelemisen, puheeksi ottamisen ja kohtaamisen kautta, näiden äitien

kertomukset muistuttavat myös väkivallan tunnistamisen taitojen olevan perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille välttämättömiä. Lapsen edun vuoksi väkiväkivallan on syytä tulla ilmi silloinkin, kun äiti ei uskalla ottaa sitä puheeksi tai on päättänyt siitä vakaasti vaieta. Tunnistamisen ei kuitenkaan tarvitse tarkoittaa yksinomaan sitä, että haetaan lapsesta väkivallan fyysisiä jälkiä. Lapsen kanssa työskentely voi auttaa työntekijöitä havaitsemaan väkivaltaa, jota he eivät ole muuten huomanneet (Keskinen 2008, 335). Lapsen aito kohtaaminen on voimauttava kokemus väkivallasta kärsivälle lapselle. Samalla se muistuttaa työntekijälle siitä helposti unohtuvasta ja tärkeästä asiasta, että asioita pitäisi katsoa ensisijaisesti niiden näkökulmasta, jotka ovat kaikkein heikoimpia puolustamaan itseään ja ilmaisemaan avun tarvettaan.

Aineistoni äidit ovat tehneet pahoja tekoja, joiden kohteena ovat olleet yhteiskuntamme haavoittuvimmat jäsenet, eli pienet lapset. Husson (2003, 68-70) mukaan yhteiskunnallinen ympäristö pitää yllä yksityisyyden piirissä tapahtuvaa väkivaltaa, kun se luokittelee kodin sisällä tapahtuvan väkivallan yksityisasiaksi, ei halua nähdä ja tunnustaa väkivallan läsnäoloa, jättää siihen puuttumatta, mahdollistaa sen jatkumisen, ja kieltää sen kohteena olevien kokemukset. Olen toisinaan miettinyt, kumpi itse asiassa on väkivaltaisempi, äiti joka lyö, vai yhteiskunta, joka kyllä tuomitsee lapsiin kohdistuvan väkivallan, mutta jättää sekä äidit että lapset ilman riittävää apua. Kun äitien väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla on sellaisia äitien jaksamiseen, sosiaaliseen ympäristöön ja avun saamiseen liittyviä puutteita, kuin tutkimukseni kautta on noussut esiin, väkivallan vastustamiseen ei riitä vain äitien oma halu - siihen tarvitaan meitä kaikkia.

KIRJALLISUUS:

- Ajo, Annmari & Grönroos, Sanna (2005) Selittäminen ja vastuunotto miesten puheessa. Teoksessa J. M., Holma . & J. Wahlström (toim.) Iskuryhmä: Miesten puhetta vaihtoehto väkivallalle -ryhmissä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Austin, Helena & Carpentei, Lorelei (2008) Troubled, troublesome, troubling mothers: The dilemma of difference in women´s personal motherhood narratives. *Narrative Inquiry* 18(2), 378-392.
- Andrews, Molly (2004) Memories of mother. Counter narratives of early maternal influence in narratives. Teoksessa M. Bamberg & M. Andrews.(toim.) Considering counter narratives: Narrating, resisting, making sense. Amsterdam: John Benjamins Publishing. 7-26
- Babcock, JC.(2003) Toward a typology of abusive women: Differences between partner-only and generally violent women in the use of violence. *Psychology of women quarterly* 27 (2), 153 -161.
- Bell, Vikki (1993) Interrogating incest: Feminism, foucault and the law. Lontoo: Routledge
- Cacciatore, Raisa & Janhunen, Kristiina (2008) Täydelliset äidit - 11 myyttiä. Teoksessa K. Janhunen & M. Oulasmaa (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto. 12-27
- Campbell, Anne (1993) Men, women and aggression: From rage in marriage to violence in the street - how gender affects the way we act. London: Basic books.
- Cole, Susan (1993) Child battery. Teoksessa. J. Fox (toim.) Family patterns, gender relations. Toronto: Oxford University Press.
- Coward, Ros (1997) The heaven and hell of motehring: Mothering and ambivalence in the mass media. Teoksessa W. Hollway & B. Featherstone (toim.) Mothering and ambivalence. Lontoo: Routledge. 111-118
- Damant, Dominique, Lapierre, Simon, Lebosse, Catherine, Thibault, Sylvie, Lessard, Genevieve, Hamelin-Brabant, Louise, Lavergne, Chantal & Fortin Andree (2010) Womens abuse of their children in the context of domestic violence: reflection from women´s accounts. *Child and Family Social Work* 15(1), 12-21.
- Ellonen, Noora, Kääriäinen, Juha, Salmi, Venla, & Sariola, Heikki (2008) Yhteenveto ja pohdintaa. Teoksessa. J. Ellonen, V. Kääriäinen, J. Salmi & H. Sariola (toim.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset: Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 149-155

Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2008) Seksuaalinen hyväksikäyttö. Teoksessa. J. Ellonen, V. Kääriäinen, J. Salmi & H. Sariola (toim.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset: Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 81-115

Ensi- ja turvakotien liitto.(2010) Tietoa vauvojen kaltoinkohtelusta. [www - dokumentti] http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/haetko_tietoa2/tietoa_vauvojen_kaltoinkohtelust/ [Viitattu 20.4.2010]

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Featherstone, Brid (1996) Victims or villains? Women who physically abuse their children. Teoksessa B. Fawcett, B. Featherstone, J.Hearn & C. Toft (toim.): Violence and gender relations. Theories and interventions. Lontoo: Sage, 178-189.

Featherstone, Brid (1997) What has gender got to do with it? Exploring physically abusive behaviour towards children. The British Journal of Social Work 27(3), 419-433.

Featherstone, Brid (1999) Taking mothering seriously: The implications for child protection. Child & Family Social Work, 4(1), 43 - 53.

Flynn, Clifton P. (1990) Relationship violence by women: Issues and implications. Family Relations, 39(2), 194-198.

Granfelt, Riitta (1998) Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Haapasalo, Jaana (1999) Kaltoinkohtelun ylisukupolvisuus lastensuojelun asiakasperheissä. Teoksessa J. Haapasalo. (toim.) Väkivallan kierre. Helsinki: Tietosanoma. 45-84

Haapasalo, Jaana & Aaltonen Terhi (1999) Lapsen pahoinpitelyalttius lastensuojelun asiakasperheissä. Teoksessa: J. Haapasalo (toim.) Väkivallan kierre. Helsinki: Tietosanoma. 9-44

Haapasalo, Jaana & Petäjä, Sonja (1999) Äidit lapsensa surmaajina. Teoksessa J. Haapasalo (toim.) Väkivallan kierre. Helsinki: Tietosanoma. 127-161

Heiskanen, M. (2006) Usko, toivo, hakkaus -tutkimuksen tiedot päivitetty. Haaste 6(4), 7-9.

Heiskanen, Markku, Siren, Reino, Aromaa, Kauko (2004) Suomalaisten turvallisuus 2003. Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisutiedonantoja 58. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 29. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Heller, Agnes (1985) *The power of shame: A rational perspective*. Lontoo: Routledge

Husso, Marita (2003) *Parisuhdeväkivalta: Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.

Hyvärinen, Matti (2006) *Kerronnallinen tutkimus*. [www-dokumentti]
http://www.hyvarinen.info/?page_id=9 [Viitattu 20.4.2010]

Hänninen, Vilma (1999) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampere: Tampereen yliopisto.

Janhunen, Kristiina (2008) *Keskeiset tulokset*. Teoksessa K. Janhunen, & M. Oulasmaa (toim.) *Äidin kielletyt tunteet*. Helsinki: Väestöliitto. 10-11

Jokinen, Eeva (1996) *Väsänyt äiti: Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä*. Helsinki: Gaudeamus.

Kallio, Pentti & Tupola, Sarimari (2004) *Lapsen fyysinen pahoinpity*. Teoksessa A. Söderholm, R. Halila, S. Kivitiie-Kallio, J. Mertsola & S. Niemi (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Duodecim. 87-101

Karlsson, Mirja (2005) *Lasten lyöminen loppuu pienestäkin puuttumisesta*. Dialogi 6/2005. [www-dokumentti] <http://dialogi.stakes.fi/FI/dialogin+arkisto/2001-2005/2001-05.htm> [Viitattu 20.4.2010]

Keränen, Eija (2009) *Väkivaltaa käyttänyt nainen tulee asiakkaaksi*. Teoksessa H. Törrönen (toim.) *Vaiettu naiseus. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 89-114

Keskinen, Suvi (2005) *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat: Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampereen yliopisto, Tampere University Press.

Keskinen, Suvi (2008) *Näkyvissä ja näkymättömissä: Väkipalta perheammattilaisten työskentelyssä*. Teoksessa S. Näre, & S. Ronkainen (toim.) *Paljastettu intiimi: sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 311-343

Krug, Etienne, Dahlberg, Linda, Mercy, James, Zwi, Anthony ja Lozano, Rafael (toim.) (2005) *Väkipalta ja terveys maailmassa. WHO:n raportti*. Helsinki: Lääkärin sosiaalinen vastuu, Terveyden edistämisen keskus.

Kääriäinen, Juha (2008) *Johdanto*. Teoksessa N. Ellonen, J. Kääriäinen, V. Salmi & H. Sariola (toim.) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset: Tutkimus peruskoulun 6. ja 9.*

luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 25-30.

Laaksamo, Elli-Maija (2001) Kuuleeko äiti, näkyykö isä? Vanhemmuus ja väkivalta perheessä. Teoksessa M. Oranen (toim.) Perheväkivallan varjossa: raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 30. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 98-122

Labow, William (1972) Language in the inner city: Studies in the black English vernacular. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Lagerspetz, Kirsti (1998) Naisen aggressio. Tieteessä Tapahtuu. 16(7), 34-40.

Laitinen, Merja (2004) Häväistyt ruumiit, rikotut mielet; Tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Tampere: Vastapaino

Laitinen, Merja (2006) Insestitilanteen ulottuvuuksia. Teoksessa M. Laitinen, J. Hurtig (toim.) Pahan kosketus; Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. Jyväskylä: PS-kustannus. 63-85

Laitinen, Merja & Uusitalo, Tuula (2007) Sensitiivisen haastattelututkimuksen eettiset haasteet. Janus 15(4), 316-332.

Laitinen, Merja & Uusitalo, Tuula (2008) Narratiivnen lähestymistapa traumaattisten elämäkokemusten tutkimuksessa. Teoksessa R. Rajala, K. E. Nurmi Ja R. Kaasila (toim.) Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. 106-141

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 8.4.1983/361.

Lampi, Eija (1983) Piesty lapsi; yhteiskuntamme uusi uhri. Helsinki: Kirjayhtymä.

Lantto-Tolvanen, Maarit (2010) Pikkulapsia hengiltä. Keskisuomalainen 17.3.2010, 10

Lastensuojelun keskusliitto (2006) Lapsiin kohdistuva väkivalta. Omnibus tutkimus. [www-dokumentti] http://asiakas.poutapilvi.fi/ltk/prodo/files/400/Tutkimus_2006.pdf [Viitattu 4.2.2009]

Lastensuojelun keskusliitto (2007) Lastensuojelun Keskusliitto tutki: Yhä useampi tuomitsee - kuritusväkivaltaa käytetään silti yleisesti. [www-dokumentti] <http://www.lapsitieto.fi/?p=c&id=378&type=con> [Viitattu 4.2.2009]

Lastensuojelun keskusliitto (2010) (Väärin) käsityksiä kurittamisesta. [www-dokumentti] <http://www.alalyolasta.fi/index.phtml?c=www&l=fi&s=244> [Viitattu 4.2.2009]

- Lattu, Emmi (2008) Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa S. Näre & S. Ronkainen (toim.) Paljastettu intiimi: sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 168-194
- Linqvist, Martti (2006) Paha, ymmärtämisen rajat ja auttajan varjo. Teoksessa Merja Laitinen & Johanna Hurtig (toim.) Pahan kosketus; Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. 2. täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 168-191
- Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula (2006) Varhaisten muistikuvien puuttuminen ja yksilölliset erot. Teoksessa J. Nurmi, T. Ahonen, H. Lyytinen, P. Lyytinen, L. Pulkkinen & I. Ruoppila: Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY. 51-52
- Miller, Susan, L. (2005) Victims as offenders: The paradox of Women's violence in relationships. New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press.
- Milner, Judith (2004) From disappearing to demonized: The effects on men and women of professional interventions based on challenging men who are violent. *Critical Social Policy* 24(1), 79-101.
- Niemelä, Pirkko (1993) Äitiyden hillitty raivo. Teoksessa S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan: Äitiys - elämä vai kohtalo. Helsinki: WSOY. 107-116
- Niemi-Pynttari, Risto (2007) Verkkoproosa: Tutkimus dialogisesta kirjoittamisesta. Helsinki: ntamo
- Notko, Marianne (2000) Väkivalta parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Nousiainen, Kirsi (2004) Lapsistaan erillään asuvat äidit: Äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja. Jyväskylä: Minerva Kustannus
- Nykyri, Tuija (1998) Naisen viha. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kampus kirja.
- Oranen, Mikko (2001) Juuret, raamit ja numerot - lapsen aika projektina. Teoksessa M. Oranen (toim.) Perheväkivallan varjossa: Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu nro 30. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 13-40
- Oranen, Mikko (2004) Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa A. Söderholm, R. Halila, S. Kivitie-Kallio, J. Mertsola & S. Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim. 128-152
- Paavilainen, Tuula (1999) Nuorten vankien lapsuuden väkivaltakokemukset ja heidän vanhempiensa parisuhdeongelmat. Teoksessa J. Haapasalo (toim.) Väkivallan kierre. Helsinki: Tietosanoma. 101-126
- Pagelow, Mildred Daley (1984) Family violence. New York: Praeger.

- Parker, Rosika (1997) The production and purposes of maternal ambivalence. Teoksessa W. Hollway, & B. Featherstone (toim.): *Mothering and ambivalence*. Lontoo: Routledge. 17-36
- Partanen, Terhi & Holma, Juha (2002) *Vaihtoehto väkivallalle: Toimijuutta kaikille perheenjäsenille*. Teoksessa A. Rönkä, & U. Kinnunen (toim.): *Perhe ja vanhemmuus: Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Jyväskylä: PS-kustannus. 188-207
- Peltoniemi, Teuvo (1984) *Perheväkivalta*. Helsinki: Otava.
- Pietari, Terhi (1999) Lastensuojelun asiakasperheiden äitien kasvatustasot. Teoksessa J. Haapasalo (toim.) *Väkivallan kierre*. Helsinki: Tietosanoma. 85-100
- Piispa, Minna, Helakallio, Antti, Ryytänen, Hanna-Kaisa, Kostiainen, Riikka & Sarimo, Mervi (2007) Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen: Yhteenveto kyselyn tuloksista. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2007:9. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Pohjola, Anneli (1993) Asiakas sosiaalityön määrittäjänä. Teoksessa R. Granfelt, H. Jokiranta, S. Karvinen, A. Matthies & A. Pohjola (toim.): *Monisärmäinen sosiaalityö*. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto. 55-91
- Pulkkinen, Lea (1984) *Nuoret ja kotikasvatus*. Helsinki: Otava.
- Pulkkinen, Lea (2003) Lapsuusiän kasvatusilmapiiri ja aikuisiän sosiaalinen toimintakyky. Lääketieteellinen aikakauskirja *Duodecim*, 119 (19), 1801-1803.
- Rechartt, Eero & Ikonen, Pentti (1994) Häpeä psyykkisen lamaannuksen aiheuttajana. Aikakauskirja *Duodecim* 110(3), 278-285.
- Repo, Katja (2009) Pienten lasten kotihoito – Puolesta ja vastaan. Teoksessa A. Anttonen, H. Valokivi & M. Zechner (toim.) *Hoiva; Tutkimus, politiikka ja arki*. Tampere: Vastapaino
- Riessman, Catherine Kohler (2008) *Narrative methods for the human sciences*. Thousand Oaks : Sage Publications.
- Ross, Susan M. (1996) Risk of physical abuse to children of spouse abusing parents, *Child Abuse & Neglect* 20(7), 589 - 598.
- Salmi, Venla, Lehti, Martti, Siren, Reino, Kivivuori Janne, & Aaltonen, Mikko (2009) *Perheväkivalta suomessa*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkojulkaisu 12/2009. [www-dokumentti] <http://www.optula.om.fi/45823.htm> [Viitattu 30.4.2010]
- Sariola, Heikki (2006) Älkäämme lyökö lapsiamme - Historiallinen asennemuutos etenee. *Haaste* 6 (3) 9-11.

- Sariola, Heikki (2007) Älä lyö lasta -kampanja muutti asenteita. Haaste 7(4), 7-10.
- Sariola, Heikki & Ellonen, Noora (2008) Perheessä koettu väkivalta. Teoksessa N. Ellonen, J. Kääriäinen, V. Salmi & H. Sariola (toim.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Helsinki: Poliisiammattikorkeakoulu, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 55-67
- Schulman, Gustav (2004) Väkivalta ja sietämättömien tunteiden kierrätys. Suomen Lääkärilehti, 59(3), 149-155.
- Scourfield, Jari (2003) Gender and child protection. New York: Palgrave,.
- Sinkkonen, Jari (2001) Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari (2004) Lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu. Teoksessa A.Söderholm, R.Halila, S. Kivitie-Kallio, J. Mertsola & S. Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim. 75-86
- Straus, Murray & Donnelly, Michael (2005) Teoretical approaches to corporal punishment. Teoksessa Donoghue (toim.) Corporal punishment of children in theoretical perspective. Yale University Press. 3-5
- Straus, Murray (2009) The Effects Of Corporal Punishment: Corporal Punishment by Mothers and Development of Children's Cognitive Ability: A Longitudinal Study of Two Nationally Representative Age Cohorts. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma 18 (5) 459-483.
- Söderholm, Annlis (2004) Johdanto. Teoksessa A.Söderholm, R.Halila, S. Kivitie-Kallio, J. Mertsola & S. Niemi (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim. 10-15
- Törrönen, Hannele (2009a) Naisen väkivallasta puhuminen on naisasiaa. Teoksessa H.Törrönen (toim.) Vaiettu naiseus. Ensi- ja turvakotien liiton raportteja. Helsinki:Ensi- ja turvakotien liitto. 17-26
- Törrönen, Hannele (2009b) Prosenttien sota. Teoksessa H. Törrönen (toim.) Vaiettu naiseus. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 27-40
- Törrönen, Hannele (2009c) Töissä väkivallan parissa. Teoksessa H. Törrönen (toim.), Vaiettu naiseus. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 146-154
- Törrönen, Hannele (2009d) Väkivaltaa käyttänyt nainen tulee asiakkaaksi. Teoksessa H. Törrönen (toim.) Vaiettu naiseus. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 89-114
- Viemerö, Vappu (2006) Aggressio ja aggressiivisuus. Tieteessä Tapahtuu (3) 18 - 22.

Vuori, Jaana (1991) Elämän kokoiset äidit. Teoksessa S. Nopola (toim.) Äiti, tuu ikkunaan. Helsinki: WSOY. 49-66

Vuori, Jaana (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset: sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Weizmann-Henelius, Ghitta (2004) Violent Female Perpetrators in Finland. Personality and Life Events. Violent Female Perpetrators in Finland. Vaasa: Vanhan Vaasan sairaala.

LIITE 1

Kirjoituspyyntö Äideille

Teen Jyväskylän yliopistossa pro gradu -tutkimusta äitien lapsiin kohdistamasta fyysisestä kurituksesta ja väkivallasta. Ilmiö on hyvin yleinen, vaikka siitä ei juuri puhuta. Jos olet joskus käyttänyt jonkinlaista kovakouraista kohtelua lastasi kohtaan, esimerkiksi tukistanut, nipistänyt, lyönyt, piiskannut tai potkinut lastasi, olen kiinnostunut **juuri sinun** kokemuksistasi! Äitien näkökulman esiin nostaminen on tärkeää, jotta yhteiskunnan palvelun tarjoajat osaisivat entistä paremmin ottaa huomioon sekä äitien että lasten tarpeet.

Ole hyvä ja kirjoita omista kokemuksistasi vapaamuotoinen kertomus!

Minkälaisissa tilanteissa olet käynyt lapseesi käsiksi? Mitä olet lapsellesi tehnyt? Mitä mieltä itse olet käyttäytymisestääsi? Kaipaisitko/oletko kaivannut jonkinlaista apua – mitä ja millaista sen pitäisi mielestäsi olla? Mitä muuta haluaisit asiaan liittyen kertoa?

Lähetä kirjoituksesi nimettömänä, mutta mainitse kuitenkin oma ikäsi ja kertomukseesi liittyvien lasten ikä. Kirjoituksesi tulee ainoastaan tutkimuskäyttöön, eikä kirjoittajia voi valmiista tutkimusraportista mitenkään tunnistaa.

Voit lähettää kirjoituksesi maaliskuun loppuun mennessä postitse osoitteeseen:

(Yhteystiedot)

Halutessasi voit palauttaa kirjoituksesi myös sähköpostilla

(sähköpostiosoite)

Tuhannet kiitokset avustasi!